

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՕՐԵՆՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. Հայաստանի Հանրապետության 1998 թվականի հունիսի 17-ի քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

<<ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔ

ԲԱԺԻՆ I

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 1

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ՀՈԴՎԱԾ 1. ՍՈՒՑՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏԸ

1. Սույն օրենսգիրքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանում (այսուհետ՝ առաջին աստիճանի դատարան), Հայաստանի Հանրապետության վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանում (այսուհետ՝ վերաքննիչ դատարան) և Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատում (այսուհետ՝ վճռաբեկ դատարան) ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, հիմնարկների, պետության և համայնքների դատական պաշտպանության իրավունքի իրականացման կարգը:

ՀՈՂՎԱԾ 2. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարաններում քաղաքացիական գործերով դատավարության կարգը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, սույն օրենսգրքով, Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքով և դրանց համապատասխան ընդունված այլ օրենքներով:

2. Այլ օրենքներում պարունակվող քաղաքացիական դատավարության նորմերը պետք է համապատասխանեն սույն օրենսգրքին՝ բացառությամբ սնանկության վարույթը կարգավորող օրենքների:

3. Քաղաքացիական դատավարությունն իրականացվում է գործի քննության կամ առանձին դատավարական գործողություն ժամանակ գործող օրենքով:

ՀՈՂՎԱԾ 3. ՍՈՒՅՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Սույն օրենսգրքում տեղ գտած ներքոհիշյալ հասկացություններն ունեն հետևյալ նշանակությունը՝

1) Դատավարության մասնակիցներ – գործին մասնակցող անձինք, նրանց ներկայացուցիչները, օրինական և ի պաշտոնե ներկայացուցիչները, վկան, թարգմանիչը, փորձագետը.

2) Վեճի առարկա (հայցի նյութական օբյեկտ) - նյութական աշխարհի օբյեկտ, որի վերաբերյալ ներկայացվել է հայցադիմում.

3) Հայցի առարկա - հայցվորի կողմից պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջ.

4) Հայցի առարկան փոփոխելը – հայցվորի կողմից պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջ փոխելը կամ լրացնելը, այդ թվում նաև՝ այդ պահանջների չափն ավելացնելը կամ նվազեցնելը .

5) Հայցի փաստական հիմք - փաստեր, որոնց առկայության հետ, ըստ հայցվորի, նյութական իրավունքի նորմերը կապում են պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջը.

6) Հայցի փաստական հիմքը փոփոխելը – հայցի փաստական հիմքում դրված փաստերը փոխելը, նոր փաստ լրացնելը կամ հանելը.

7) Հայցի իրավաբանական հիմք – նյութական իրավունքի նորմերը, որոնք, ըստ հայցվորի, կարգավորում են վիճելի իրավահարաբերությունը.

8) Դատական ակտ - դատարանի կայացրած գործն ըստ էության լուծող, գործն ըստ էության չլուծող և միջանկյալ դատական ակտերը.

9) Վերջնական դատական ակտ - դատարանի կայացրած գործն ըստ էության լուծող և գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերը.

10) Գործն ըստ էության լուծող դատական ակտեր - առաջին ատյանի դատարանի կայացրած վճիռը, վերաքննիչ դատարանի սույն օրենսգրքի 258 հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ և 6-րդ կետերով նախատեսված լիազորության կիրառմամբ կայացրած որոշումը, վճռաբեկ դատարանի սույն օրենսգրքի 286-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ և 7-րդ կետերով նախատեսված լիազորության կիրառման արդյունքում կայացրած որոշումը, դատարանի արբիտրաժային տրիբունալի վճռի կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու կամ կատարողական թերթ տալը մերժելու մասին որոշումը, օտարերկրյա պետության դատարանի դատական ակտի կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը ճանաչելու կամ ճանաչումը մերժելու մասին որոշումը.

11) Գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտ - առաջին ատյանի դատարանի գործի վարույթը կարճելու կամ գործն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը, վերաքննիչ դատարանի սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ 4-րդ և 5-րդ կետերով և վճռաբեկ դատարանի սույն օրենսգրքի 286-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 5-րդ և 6-րդ կետերով լիազորությունների կիրառման արդյունքում կայացրած որոշումները.

12) Միջանկյալ դատական ակտ - առաջին ատյանի, վերաքննիչ դատարանի և վճռաբեկ դատարանի սույն հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ և 11-րդ կետերով չնախատեսված որոշումները, որոնք ընդունվում են գործի քննության ընթացքում և կայացվում են կամ առանձին ակտի ձևով կամ արձանագրային որոշմամբ.

13) Արձանագրային որոշում – դատարանի բանավոր ձևով կայացվող որոշում, որը մտցվում է դատական նիստի արձանագրության մեջ.

14) Միջնորդություն- գործին մասնակցող անձի կողմից դատարանին ուղղված խնդրանք.

15) Պատշաճ ծանուցում – դատավարության մասնակցի կողմից դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին սույն օրենսգրքի 86-րդ հոդվածով սահմանված կարգով այնպիսի ժամկետում տեղեկանալը, որը նա ունենա բավարար ժամանակ դատական նիստին պատրաստվելու և դատական նիստին ներկայանալու համար.

16) Ներկայացուցիչ – գործին մասնակցող անձի շահերը ներկայացնող անձինք.

17) Օրինական ներկայացուցիչ – անչափահաս կամ անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ գործին մասնակցող անձի ծնողը, որդեգրողը, խնամակալը կամ հոգաբարձուն.

18) Ի պաշտոնե ներկայացուցիչ – գործին մասնակցող անձի շահերը օրենքի կամ այլ իրավական ակտի հիման վրա պաշտոնական կամ ծառայողական դիրքի ուժով ներկայացնող անձինք.

19) Մերձավոր ազգական՝ ծնողը, զավակը, որդեգրողը, որդեգրվածը, հարազատ կամ ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբայրը կամ քույրը, պապը, տատը, թոռը, ամուսինը, ամուսնու ծնողը կամ զավակի ամուսինը:

ՀՈԴՎԱԾ 4. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատավարական իրավունքներ ունենալու և դատավարական պարտականություններ կրելու ունակությունը ճանաչվում է բոլոր ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար հավասար չափով:

2. Հայաստանի Հանրապետությունը և համայնքները սույն օրենսգրքով կարգավորվող հարաբերություններում հանդես են գալիս ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց հետ հավասար հիմունքներով, եթե այլ բան օրենքով ամրագրված չէ:

3. Իրավաբանական անձանց համար սույն օրենսգրքով սահմանված դրույթները վերաբերում են նաև հիմնարկներին, եթե նրանք օրենքի համաձայն վիճելի իրավահարաբերությանը մասնակցում են իրենց անունից:

4. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք օժտված են դատարանում իրենց գործողություններով իրավունքներ իրականացնելու և պարտականություններ ստանձնելու ունակությամբ:

5. Դատավարական գործունակությունը ֆիզիկական անձանց համար լրիվ ծավալով ծագում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում:

6. Դատավարական գործունակությունը իրավաբանական անձանց համար ծագում է պետական գրանցման, իսկ հիմնարկների համար՝ ստեղծման պահից:

7. Օրենքով նախատեսված դեպքերում որոշակի իրավահարաբերություններից ծագող գործերով անչափահասները կարող են ինքնուրույն ներկայացնել իրենց շահերը:

8. Անչափահասները և սահմանափակ գործունակ ճանաչված անձինք գործի քննության ընթացքում իրենց շահերին առնչվող հարցերի վերաբերյալ ունեն լսվելու իրավունք:

ՀՈԴՎԱԾ 5. ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով դիմելու դատարան՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, օրենքներով և այլ իրավական ակտերով սահմանված կամ պայմանագրով նախատեսված իր իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության համար:

2. Օրենքով նախատեսված դեպքերում այլ անձանց իրավունքների ու շահերի պաշտպանության համար դատարան դիմելու իրավունք ունեն օրենքով այդպիսի լիազորություն ունեցող անձինք:

ՀՈԴՎԱԾ 6. ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ ՔՆՆԵԼԻՍ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Դատարանը քաղաքացիական գործերը լուծում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի և օրենքների, ինչպես նաև օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ այլ իրավական ակտերի հիման վրա:

2. Վիճելի հարաբերությունը կարգավորող նյութաիրավական օրենքի կամ այլ իրավական ակտի բացակայության դեպքում դատարանը կիրառում է նույնանման հարաբերություններ կարգավորող օրենքի նորմերը (օրենքի անալոգիա): Նման նորմերի բացակայության դեպքում դատարանը վեճը լուծում է՝ ելնելով իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներից (իրավունքի անալոգիա):

3. Դատարանն օրենքով նախատեսված դեպքերում իրավունք ունի կիրառել գործարար շրջանառության սովորույթներ:

4. Դատարանը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրին կամ օրենքին համապատասխան կարող է կիրառել նաև այլ պետությունների իրավունքի նորմեր:

5. Դատարանն օտարերկրյա իրավունք կիրառելու դեպքում պարզում է դրա նորմերի գոյությունը և բովանդակությունը՝ օտարերկրյա պետությունում դրանց մեկնաբանման և կիրառման պրակտիկային համապատասխան:

6. Օտարերկրյա իրավունքի նորմերի գոյությունը և բովանդակությունը պարզելու նպատակով՝ դատարանը կարող է սահմանված կարգով դիմել Հայաստանի Հանրապետությունում և արտասահմանում գտնվող իրավասու մարմինների աջակցությանը կամ համապատասխան ոլորտի մասնագետներից պահանջել գրավոր կարծիք:

7. Օտարերկրյա իրավունքի նորմերի գոյությունը կամ բովանդակությունը ողջամիտ ժամկետներում պարզելու անհնարինության դեպքում դատարանը կիրառում է Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համապատասխան նորմերը:

ՀՈԴՎԱԾ 7. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼԸ

1. Դատարանը քաղաքացիական գործերով կայացնում է վճիռներ, որոշումներ և արձակում կարգադրություններ:

2. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը, ինչպես նաև դատարանի պահանջները կատարման համար պարտադիր են բոլոր պետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար ու ենթակա են կատարման Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:

3. Դատարանը վերջնական դատական ակտերով իրավունքներ և պարտականություններ է սահմանում միայն գործին մասնակցող անձանց համար:

4. Դատական ակտի չկատարումը, ինչպես նաև դատարանի հանդեպ անհարգալից վերաբերմունքի այլ դրսևորումները հանգեցնում են օրենքով նախատեսված պատասխանատվության:

5. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օտարերկրյա դատարանների, օտարերկրյա հաշտարար դատարանների կամ արբիտրաժային դատարանների դատական ակտերի ճանաչումն ու կիրառումը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով և սույն օրենսգրքով:

6. Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս Հայաստանի Հանրապետության դատարանների դատական ակտերի ճանաչումն ու կիրառումը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով և համապատասխան պետության օրենսդրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 8. ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎՃՌԱԲԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Գործն մասնակցող անձինք սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում և կարգով իրավունք ունեն բերելու վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոք:

2. Գործին չմասնակցող այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է վերջնական դատական ակտ, սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում և կարգով, այդ դատական ակտի դեմ իրավունք ունեն բերելու վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոք:

ՀՈԴՎԱԾ 9. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն օգտվել իրենց հրավիրած փաստաբանի իրավաբանական օգնությունից:

2. Օրենքով նախատեսված դեպքերում իրավաբանական օգնությունը տրամադրվում է անվճար՝ հանրային պաշտպանի գրասենյակի կողմից:

ԳԼՈՒԽ 2

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 10. ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ՕՐԵՆՔԻ ԵՎ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՌՁԵՎ

1. Քաղաքացիական գործերով արդարադատությունն իրականացվում է օրենքի և դատարանի առջև գործին մասնակցող բոլոր անձանց հավասարության սկզբունքի հիման վրա:

2. Դատարանը պարտավոր է ապահովել, որ գործի քննության ընթացքում գործին մասնակցող անձինք ունենան յուրաքանչյուր հարցի վերաբերյալ իրենց դիրքորոշումը ներկայացնելու հավասար հնարավորություններ, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

3. Դատական ակտի հիմքում կարող են դրվել միայն այնպիսի ապացույցներ, որոնց հետազոտման ընթացքում գործին մասնակցող բոլոր անձանց համար ապահովվել են դրանց հետազոտմանը մասնակցելու և դրանց վերաբերյալ դիրքորոշում հայտնելու հավասար հնարավորություններ:

ՀՈԴՎԱԾ 11. ՏՆՕՐԻՆՉԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատարանը քաղաքացիական գործը հարուցում է միայն հայցադիմումի կամ դիմումի հիման վրա: Դիմումի նկատմամբ տարածվում են հայցադիմումի համար սույն օրենսգրքով սահմանված դրույթները:

2. Գործին մասնակցող անձինք իրականացնում են իրենց դատավարական իրավունքները, տնօրինում են դատական պաշտպանության միջոցները և եղանակները սեփական հայեցողությամբ՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 12. ՄՐՑԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Քաղաքացիական դատավարությունն իրականացվում է գործին մասնակցող անձանց մրցակցության հիման վրա, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 23-րդ գլխով նախատեսված դեպքերի:

2. Դատարանը գործին մասնակցող անձանց չի առաջարկում փոխարինել ներկայացված հայցապահանջն այլ պահանջով, համալրել ոչ բավարար փաստերը, ներ-

կայացնել գործի փաստերը պարզելու եւ գնահատելու համար անհրաժեշտ ապացույցները, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 23-րդ գլխով նախատեսված դեպքերի:

ՀՈԴՎԱԾ 13. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Գործի քննությունը պետք է կատարվի ողջամիտ ժամկետում:

2. Գործի քննության կամ առանձին դատավարական գործողությունների կատարման համար սույն օրենսգրքով կամ այլ օրենքներով հատուկ ժամկետներ նախատեսված լինելու դեպքում գործը քննվում է կամ դատավարական գործողությունները կատարվում են այդ ժամկետներում:

ՀՈԴՎԱԾ 14. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատարանը պարտավոր է գործի քննությունը կամ առանձին դատավարական գործողությունները կատարել այնպես, որպեսզի առանց արդարադատության արդյունավետության շահերին վնասելու և նվազագույն ծախսերի կատարմամբ ապահովվի գործերի լուծումը:

ՀՈԴՎԱԾ 15. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատարանում գործերի քննությունն իրականացվում է բանավոր:

2. Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում գործի քննությունը կարող է իրականացվել գրավոր ընթացակարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 16. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՉԱՐԱՇԱՀՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատավարության մասնակիցները պետք է իրենց դատավարական իրավունքներից օգտվեն և իրենց դատավարական պարտականությունները կատարեն բարեխղճորեն:

2. Արգելվում է դատավարական իրավունքների կամ այլ հնարավորությունների այնպիսի չարաշահումը, որը վնաս է հասցնում դատավարության այլ մասնակիցների կամ արդարադատության շահերին:

3. Դատավարական իրավունքը չարաշահելու դեպքում դատարանը կարող է սահմանափակել տվյալ իրավունքի իրականացումը:

4. Դատավարական իրավունքների կամ այլ հնարավորությունների չարաշահում թույլ տված անձանց նկատմամբ կիրառվում են չարաշահմանը համաչափ՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված դատական սանկցիաներ:

ՀՈԴՎԱԾ 17. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԼԵԶՈՒՆ

1. Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական դատավարությունը տարվում է գրական հայերենով:

2. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն դատարանում հանդես գալու իրենց նախընտրած լեզվով, եթե ապահովվում են հայերեն թարգմանությունը:

3. Թարգմանիչ կարող է լինել այն անձը, ով շահագրգռված չէ գործի ելքով և տիրապետում է թարգմանության համար անհրաժեշտ լեզուներին: Թարգմանիչն իրավունք ունի դատավարության մասնակիցներին և դատարանին հարցեր տալ՝ ճիշտ և ամբողջական թարգմանությունն ապահովելու նպատակով: Դատարանը նախազգուշացնում է թարգմանիչին ակնհայտ սխալ թարգմանություն կատարելու համար նախատեսված քրեական պատասխանատվության մասին:

4. Դատավորը և դատավարության մասնակիցներն իրավունք չունեն ստանձնելու թարգմանչի պարտականություններ:

5. Գործին մասնակցող անձին, նրա նախաձեռնությամբ նշանակված փորձագետին կամ նրա միջնորդությամբ հրավիրված վկային դատարանը Հայաստանի Հանրապետության հաշվին ապահովում է թարգմանչի ծառայություններով, եթե համապատասխան անձը չի տիրապետում հայերենին, և ապացուցում է, որ բավարար միջոցներ չունի վճարովի թարգմանություն ապահովելու համար:

6. Խուլ և համր անձանց համար սույն հոդվածի դրույթներին համապատասխան ապահովվում է գործի նյութերին ծանոթանալու, սույն օրենսգրքով սահմանված այլ իրավունքներից օգտվելու և պարտականություններ կրելու հնարավորությունը՝ սուրդոթարգմանչի միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 18. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Քաղաքացիական գործերի քննությունը դռնբաց է, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

2. Ոչ ոք չի կարող զրկվել իր գործի քննության ժամանակի և վայրի մասին տեղեկատվություն ստանալու իրավունքից:

3. Գործի քննությունը դռնփակ նիստում կատարվում է պետական գաղտնիք, երեխայի որդեգրման գաղտնիք կամ օրենքով նախատեսված այլ գաղտնի տեղեկություններ պարունակող գործերով:

4. Քաղաքացիների անձնական կամ ընտանեկան կյանքի անձեռնմխելիության ապահովման կամ առևտրային կամ այլ գաղտնիք պահպանելու անհրաժեշտությունից ելնելով դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ սեփական նախաձեռնությամբ գործը կարող է քննել դռնփակ դատական նիստում, եթե գործի հրապարակային քննությունը կարող է հանգեցնել հիշյալ գաղտնիքների հրապարակմանը կամ գործին մասնակցող անձի իրավունքների և օրինական շահերի խախտմանը:

5. Գործը կամ դրա մի մասը դռնփակ նիստում քննելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում, որն անմիջապես հրապարակվում է և հաջորդ օրը առանձին ակտի ձևով ուղարկվում գործին մասնակցող անձանց:

6. Գործը դռնփակ նիստում քննելու դեպքում դատական նիստին իրավունք ունեն ներկա գտնվել դատական նիստերի քարտուղարը, գործին մասնակցող անձինք, նրանց ներկայացուցիչները, դատական կարգադրիչները, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև վկաները, փորձագետները և թարգմանիչները, որոնք դատարանի կողմից ստորագրություն վերցնելու միջոցով նախազգուշացվում են բացահայտված գաղտնի տեղեկությունները չհրապարակելու և չօգտագործելու պարտականության մասին:

7. Դատարանի՝ գործը լուծող դատական ակտի եզրափակիչ մասը բոլոր դեպքերում հրապարակվում է դռնբաց նիստում:

ԳԼՈՒԽ 3

ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈԴՎԱԾ 19. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Քաղաքացիական գործերն ընդդատյա են առաջին ատյանի դատարանին:
2. Վերաքննիչ դատարանին ընդդատյա են այն գործերը, որոնցով սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում առաջին ատյանի դատարանների դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ բողոք է բերվել:
3. Վճռաբեկ դատարանին ընդդատյա են այն գործերը, որոնցով սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերի դեմ վճռաբեկ բողոք է բերվել:
4. Օրենքով նախատեսված գործերը մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտելը գործին մասնակցող անձանց համաձայնությամբ կարող է հանձնվել արբիտրաժային տրիբունալի լուծմանը:

ՀՈԴՎԱԾ 20. ՄԻՄՅԱՆՑ ՀԵՏ ՓՈԽԿԱՊԱԿՑՎԱԾ ՄԻ ՔԱՆԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Միմյանց հետ փոխկապակցված մի քանի պահանջներով գործը, եթե այդ պահանջներից մեկն ընդդատյա է առաջին ատյանի դատարանին, իսկ մյուսը՝ վարչական դատարանին, քննում է այն դատարանը, որին ընդդատյա է հիմնական պահանջը:
2. Հիմնական է այն պահանջը, որի բավարարումը կամ մերժումը կանխորոշում է դրանից ածանցվող պահանջների լուծումը:

ՀՈԴՎԱԾ 21. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Հայցը հարուցվում է պատասխանողի բնակության (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարան:
2. Մի քանի պատասխանողների դեմ հայցը, հայցվորի ընտրությամբ, կարող է հարուցվել պատասխանողներից որևէ մեկի բնակվելու (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարան:

3. Պատասխանողի դեմ, որի գտնվելու վայրն անհայտ է, հայց կարող է հարուցվել նրա գույքի գտնվելու վայրի կամ նրա բնակության (գտնվելու) վերջին հայտնի վայրի առաջին ատյանի դատարան:

4. Կատարման վայրի նշմամբ պայմանագրից բխող հայցը կարող է հարուցվել պայմանագրի կատարման վայրի առաջին ատյանի դատարան:

5. Ալիմենտ բռնագանձելու կամ հայրությունը որոշելու վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան:

6. Առողջությանը, պատվին, արժանապատվությանը, գործարար համբավին և կերակրողի մահվամբ պատճառված վնասի հատուցման վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի բնակության (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարան:

7. Ամուսնալուծության վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան, եթե պատասխանողն օրենքով սահմանված կարգով ճանաչվել է անհայտ բացակայող կամ հոգեկան խանգարման հետևանքով ճանաչվել է անգործունակ, գտնվում է կալանքի տակ կամ դատապարտված է ազատազրկման հետ կապված պատժի, ինչպես նաև, այն դեպքերում, երբ անչափահաս երեխան (երեխաները) գտնվում է հայցվորի մոտ:

8. Ապօրինի դատապարտելու, քրեական պատասխանատվության ենթարկելու, դատավարական հարկադրանքի միջոց կիրառելու հետևանքով պատճառված վնասները հատուցելու և խախտված իրավունքները վերականգնելու վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան:

9. Իրավաբանական անձի դեմ հարուցված հայցը, որը բխում է նրա ներկայացուցչության կամ մասնաճյուղի գործունեությունից, կարող է հարուցվել համապատասխան ներկայացուցչության կամ մասնաճյուղի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

10. Սույն հոդվածով սահմանված ընդդատությունը կարող է փոխվել կողմերի գրավոր համաձայնությամբ՝ մինչև առաջին ատյանի դատարան հայցադիմում ներկայացնելը:

ՀՈԴՎԱԾ 22. ԲԱՑԱՌԻԿ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հողամասերի, շենքերի, շինությունների նկատմամբ սեփականության իրավունքը ճանաչելու, հողամասերը, շենքերը, շինություններն ուրիշի ապօրինի տիրապետումից հետ պահանջելու, սեփականատիրոջ կամ այլ օրինական տիրապետողի՝ տիրապետումից զրկելու հետ չկապված իրավունքների խախտումները վերացնելու վերաբերյալ հայցերը հարուցվում են հողամասի, շենքի, շինության գտնվելու վայրի առաջին աստիճանի դատարան:

2. Գույքն արգելանքից հանելու վերաբերյալ հայցերը, հարուցվում են գործը քննած առաջին աստիճանի դատարանին:

3. Սույն հոդվածով սահմանված ընդդատությունը չի կարող փոխվել կողմերի համաձայնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 23. ԳՈՐԾԵՐԻ ՀԱՆՁՆՈՒՄԸ ՄԵՎ ԴԱՏԱՐԱՆԻՑ ՄԵՎ ԱՅԼ ԴԱՏԱՐԱՆ

1. Դատարանն ընդդատության կանոնների պահպանմամբ իր վարույթ ընդունած գործը պետք է քննի ըստ էության, թեկուզև այն հետազայում դարձել է ընդդատյա այլ դատարանի:

2. Դատարանը գործը հանձնում է այլ դատարանի քննության, եթե գործը քննելիս պարզվել է, որ այն վարույթ է ընդունվել ընդդատության կանոնների խախտմամբ:

3. Գործն այլ դատարանի քննությանը հանձնելու մասին կայացվում է որոշում:

4. Ըստ առարկայական ընդդատության ՀՀ վարչական դատարան ուղարկված գործի քննության հարցը լուծվում է ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքով:

ՀՈԴՎԱԾ 24. ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՎԵՃԵՐԸ

1. Գործն ըստ ընդդատության ստացած դատարանն իրավասու է պատճառաբանված որոշմամբ վիճարկել դրա ընդդատությունը և գործն ուղարկել ՀՀ վճռաբեկ դատարան:

2. Գործի ընդդատությունը հնգօրյա ժամկետում որոշվում է ՀՀ վճռաբեկ դատարանի հինգ դատավորների կողմից:

3. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նշված դատավորների կողմից որոշված դատարանը համարվում է իրավասու դատարան:

ԳԼՈՒԽ 4

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ

ՀՈԴՎԱԾ 25. ԳՈՐԾԵՐԻ ՄԻԱՆՁՆՅԱ ԵՎ ԿՈԼԵԳԻԱԼ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանում գործերը քննվում են դատավորի կողմից՝ միանձնյա:
2. Սնանկության գործերը վարվում են դատավորի կողմից՝ միանձնյա:
3. Գործերը միանձնյա քննելիս դատավորը հանդես է գալիս որպես դատարան:
4. Վերաքննիչ դատարանում վճռի դեմ բերված բողոքները քննվում են կոլեգիալ՝ երեք դատավորի կազմով, իսկ որոշման դեմ բերված բողոքները՝ միանձնյա:
5. Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցը լուծում է կոլեգիալ՝ երեք դատավորի կազմով: Վճռաբեկ բողոքը համարվում է վարույթ ընդունված, եթե դրան կողմ է քվեարկել առնվազն երկու դատավոր:
6. Վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքները վճռաբեկ դատարանը քննում է պալատի նախագահի և առնվազն վեց դատավորի կազմով:
7. Գործի կոլեգիալ քննության ժամանակ դատավորն իրավունք չունի ձեռնպահ մնալու քվեարկելուց: Նիստում նախագահողը քվեարկում է վերջինը:
8. Մեծամասնության կարծիքի հետ չհամաձայնող դատավորը ստորագրում է դատական ակտը՝ հատուկ կարծիք ունենալու մասին նշում կատարելով:
9. Հատուկ կարծիքը ստորագրվում է այն ներկայացրած դատավորի կողմից, կցվում է գործին և գործին մասնակցող անձանց տրամադրվում է դատական ակտի հետ միասին: Հատուկ կարծիքը կարող է վերաբերել դատական ակտի ինչպես պատճառաբանական, այնպես էլ եզրափակիչ մասին:
10. Դատական ակտի հրապարակման ժամանակ հայտարարվում է հատուկ կարծիքի առկայության մասին, սակայն այն չի հրապարակվում:

ԳԼՈՒԽ 5

ԻՆՔՆԱԲԱՑԱՐԿ ԵՎ ԲԱՅԱՐԿ

ՀՈԴՎԱԾ 26. ԴԱՏԱՎՈՐԻ ԻՆՔՆԱԲԱՑԱՐԿԸ

1. Դատավորը պարտավոր է ինքնաբացարկ հայտնել, եթե՝

1) կանխակալ վերաբերմունք ունի գործին մասնակցող անձի, նրա ներկայացուցչի կամ դատավարության այլ մասնակցի նկատմամբ.

2) որպես մասնավոր անձ, ականատես է եղել այն փաստերին, որոնք գործի լուծման համար նշանակություն ունեն.

3) նա կամ նրա ամուսինը կամ նրանց հետ արյունակցական մինչև 3-րդ աստիճանի կապի մեջ գտնվող անձը մասնակցել է տվյալ գործի քննությանը՝ որպես դատավոր, գործին մասնակցող անձ կամ նրա ներկայացուցիչ.

4) գիտեր կամ պարտավոր էր իմանալ, որ նա կամ նրա ամուսինը կամ նրանց հետ արյունակցական մինչև 3-րդ աստիճանի կապի մեջ գտնվող անձինք տնտեսական կամ այլ շահ ունեն՝ կապված գործի էության, գործին մասնակցող անձի կամ ներկայացուցչի հետ.

5) առկա է այլ փաստ, որը գործին չմասնակցող անձի մոտ կարող է ողջամիտ կասկած հարուցել տվյալ գործով դատավորի անկողմնակալության վերաբերյալ:

2. Դատավորն ինքնաբացարկ է հայտնում սեփական նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

ՀՈԴԿԱԾ 27. ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՄԱՐՄՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ, ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ, ԴԱՏԱՎԱՆ ՆԻՍՏԵՐԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻ ԵՎ ԹԱՐԳՄԱՆՉԻ ԲԱՑԱՐԿԸ

1. Իրավասու մարմնի ներկայացուցչի, փորձագետի, դատական նիստերի քարտուղարի և թարգմանչի նկատմամբ տարածվում են սույն օրենսգրքի 26-րդ հոդվածի 1-ին մասում սահմանված ինքնաբացարկի հիմքերը:

2. Բացի սույն հոդվածի առաջին մասում նշված հիմքերից, իրավասու մարմնի ներկայացուցիչը, փորձագետը, դատական նիստերի քարտուղարը և թարգմանիչը չեն կարող մասնակցել գործի քննությանը, եթե ծառայողական կամ որևէ այլ ենթակայության կամ կախվածության մեջ են գտնվում գործին մասնակցող անձից կամ նրանց հետ արյունակցական մինչև 3-րդ աստիճանի կապի մեջ գտնվող անձից:

3. Գործի նախորդ քննությանը մասնակցած լինելը իրավասու մարմնի ներկայացուցչի, փորձագետի, դատական նիստերի քարտուղարի, և թարգմանչի բացարկի հիմք չէ, բացառությամբ այն դեպքի, երբ բացահայտվել են գործի քննության ժամանակ նրանց կողմից թույլ տրված օրենքի խախտումներ:

4. Իրավասու մարմնի ներկայացուցիչը, փորձագետը, դատական նիստերի քարտուղարը և թարգմանիչը բացարկ են հայտնում սեփական նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

5. Իրավասու մարմնի ներկայացուցիչը, փորձագետը, դատական նիստերի քարտուղարը և թարգմանիչը պարտավոր են բացարկ հայտնել, եթե տեղյակ են այնպիսի փաստերի մասին, որոնք կարող են գործին չմասնակցող անձի մոտ ողջամիտ կասկած հարուցել տվյալ գործով նրանց անկողմնակալության վերաբերյալ:

6. Դատական նիստերի քարտուղարի բացարկը թույլատրվում է այն դեպքում, եթե դատական նիստն արձանագրվում է պարզ թղթային արձանագրման եղանակով:

ՀՈԴԿԱԾ 28. ԻՆՔՆԱԲԱՑԱՐԿԻ, ԲԱՑԱՐԿԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱԾՄԱՆ ԵՎ ԼՈՒԾՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Դատավորն ինքնաբացարկ, իսկ իրավասու մարմնի ներկայացուցիչը, փորձագետը, դատական նիստերի քարտուղարը և թարգմանիչը բացարկ կարող են հայտնել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը:

2. Գործին մասնակցող անձինք դատավորին ինքնաբացարկ, իսկ իրավասու մարմնի ներկայացուցչին, փորձագետին, դատական նիստերի քարտուղարին և թարգմանչին բացարկ կարող են հայտնել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը:

3. Նախնական դատական նիստի ավարտից հետո ինքնաբացարկի կամ բացարկի միջնորդություն կարող է ներկայացվել, եթե նման միջնորդություն ներկայացրած անձը հիմնավորում է, որ ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքն իրեն հայտնի է դարձել նախնական դատական նիստի ավարտից հետո և մինչև այդ չէր կարող հայտնի լինել:

4. Նախնական դատական նիստի ավարտից հետո դատավորն ինքնաբացարկ, իսկ իրավասու մարմնի ներկայացուցիչը, փորձագետը, դատական նիստերի քարտուղարը և թարգմանիչը բացարկ կարող են հայտնել, եթե հիմնավորում են, որ ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքն իրենց հայտնի է դարձել նախնական դատական նիստի ավարտից հետո, և մինչև այդ չէր կարող հայտնի լինել:

5. Գործին մասնակցող անձինք ինքնաբացարկի կամ բացարկի մասին միջնորդությունը ներկայացնում են գրավոր, որին կարող են կցվել ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքերը հաստատող ապացույցները:

6. Նույն հիմքով ինքնաբացարկի կամ բացարկի մասին միջնորդություն չի ներկայացվում, բացառությամբ այն դեպքի, երբ միջնորդությանը կցվում են այդ փաստը հաստատող նոր ապացույցներ:

7. Իրավասու մարմնի ներկայացուցչի, փորձագետի, դատական նիստերի քարտուղարի և թարգմանչի բացարկի միջնորդությունը լուծում է դատարանը, իսկ դատավորի ինքնաբացարկի միջնորդությունը՝ այն դատավորը, որին ներկայացվել է նման միջնորդություն: Եթե գործը քննվում է դատավորների կոլեգիալ կազմով, և ինքնաբացարկի միջնորդություն է ներկայացվել մեկից ավելի դատավորների կամ դատավորների ամբողջ կազմին, ապա յուրաքանչյուր դատավոր լուծում է իր ինքնաբացարկի հարցը:

8. Ինքնաբացարկի կամ բացարկի միջնորդություն հայտնելու դեպքում գործի քննությունը ընդհատվում է մինչև այդ հարցի լուծումը: Նիստը կարող է ընդհատվել ոչ ավելի, քան երեք օրով:

9. Ինքնաբացարկ հայտնելու կամ ինքնաբացարկի միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում, բացարկված դատավորը անմիջապես փոխարինվում է, և գործի քննությունը սկսվում է սկզբից:

10. Դատական նիստերի քարտուղարի կողմից բացարկ հայտնելու կամ նրան բացարկ հայտնելու մասին միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում նա անմիջապես փոխարինվում է, և գործի քննությունը սկսվում է սկզբից:

11. Իրավասու մարմնի ներկայացուցչի և թարգմանչի կողմից բացարկ հայտնելու կամ նրանց բացարկ հայտնելու մասին միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում գործի քննությունը նրանց կողմից կատարված գործողությունների մասով վերսկսվում է:

12. Փորձագետի կողմից բացարկ հայտնելու կամ նրան բացարկ հայտնելու մասին միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում նրա մասնակցությամբ ձեռք բերված ապացույցներն անթույլատրելի են:

13. Ինքնաբացարկ հայտնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

ԳԼՈՒԽ 6

ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՀՈԴՎԱԾ 29. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԿԱԶՄԸ

1. Գործին մասնակցող անձինք են՝

1) կողմերը.

2) երրորդ անձինք.

3) դիմողները՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված գործերով.

4) իրավասու մարմինները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

ՀՈԴՎԱԾ 30. ԿՈՂՄԵՐԸ

1. Դատավարության կողմերն են հայցվորը և պատասխանողը:

ՀՈԴՎԱԾ 31. ՀԱՅՑՎՈՐԸ

1. Հայցվորը գործին մասնակցող այն անձն է, ով հայց է հարուցել առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործի քննության ընթացքում հայցվորի փոխարինում չի թույլատրվում, բացառությամբ իրավահաջորդության դեպքերի:

ՀՈԴՎԱԾ 32. ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԸ

1. Պատասխանողը գործին մասնակցող այն անձն է, որի դեմ հայց է հարուցվել առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործի քննության ընթացքում պատասխանողի փոխարինումը կամ նոր պատասխանողի ներգրավումը կատարվում է սույն օրենսգրքի 154-րդ և 155-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով:

**ՀՈԴԿԱԾ 33. ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՀԱՅՑՎՈՐՆԵՐԻ ԿԱՍ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ**

1. Հայցը կարող է հարուցվել մի քանի հայցվորի (համահայցվորներ) կողմից համատեղ և (կամ) ընդդեմ մի քանի պատասխանողի (համապատասխանողներ):

2. Համահայցվորների և (կամ) համապատասխանողները մասնակցում են գործին, եթե նույնն է հայցի փաստական հիմքը:

3. Յուրաքանչյուր հայցվոր և պատասխանող դատավարությանը մասնակցում է առանձին:

4. Համահայցվորները կամ համապատասխանողները կարող են համաձայնության գալ, որ դատարանում բոլորի անունից հանդես գա իրենցից մեկը կամ մի քանիսը կամ իրենց ներկայացուցիչներից մեկը կամ մի քանիսը: Համաձայնությունը ձևակերպվում է ներկայացուցչի լիազորագրի համար սահմանված կարգով:

**ՀՈԴԿԱԾ 34. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐ-
ՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

1. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն`

1) ծանոթանալ գործի նյութերին, ստանալ դրանց պատճենները, գործի նյութերից անել քաղվածքներ, լուսանկարներ, լուսապատճեններ և պատճեններ` հաշվի առնելով սույն օրենսգրքի և այլ օրենքների պահանջները.

2) հայտնել բացարկի և ինքնաբացարկի միջնորդություններ.

3) ներկայացնել ապացույցներ և մասնակցել դրանց հետազոտմանը.

4) հարցեր տալ դատավարության մասնակիցներին.

5) միջնորդություններ անել, բացատրություններ տալ դատարանին.

6) գործի քննության ընթացքում ծագող բոլոր հարցերի վերաբերյալ ներկայացնել իրենց փաստարկները և դիրքորոշումը.

7) առարկել դատարանի գործողությունների վերաբերյալ,

8) դիրքորոշում հայտնել գործին մասնակցող այլ անձանց միջնորդությունների, փաստարկների վերաբերյալ.

9) բողոքարկել դատական ակտերը.

10) օգտվել սույն օրենսգրքով իրենց վերապահված այլ դատավարական իրավունքներից:

2. Գործին մասնակցող անձինք ունեն և կրում են միայն սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով սահմանված դատավարական իրավունքներ և պարտականություններ:

3. Գործին մասնակցող անձինք պետք է բարեխղճորեն օգտվեն իրենց դատավարական իրավունքներից եւ բարեխղճորեն կատարեն իրենց դատավարական պարտականությունները:

4. Գործին մասնակցող անձինք սուտ ցուցմունք տալու համար ենթակա են պատասխանատվության՝ օրենքով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 35. ՎԵՃԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԻՆՔ

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք կարող են գործի մեջ մտնել հայցադիմումի հիման վրա մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը, եթե նույնն է վեճի առարկան:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք օգտվում են հայցվորի բոլոր իրավունքներից և կրում են նրա բոլոր պարտականությունները:

3. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի՝ գործի մեջ մտնելուց հետո գործի քննությունը սկսվում է սկզբից:

4. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայցով որպես պատասխանող կարող է հանդես գալ սկզբնական հայցով հայցվորը և (կամ) պատասխանողը:

ՀՈԴՎԱԾ 36. ՎԵՃԻ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ ՉՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԻՆՔ

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք կարող են գործի մեջ մտնել հայցվորի կամ պատասխանողի կողմում մինչև դատաքննության ավարտը, եթե գործով կայացվող վճիռը կարող է ազդել կողմերից

մեկի հանդեպ նրանց ունեցած իրավունքների կամ պարտականությունների վրա կամ կարող է հանգեցնել նման իրավունքների և պարտականությունների ծագմանը:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք կարող են ներգրավվել գործին իրենց միջնորդության հիման վրա:

3. Եթե առաջին ատյանի դատարանը գտնում է, որ դատական ակտը կարող է անխուսափելիորեն ազդել որոշակի անձանց իրավունքների և պարտականությունների վրա, ապա ծանուցում է տվյալ անձանց՝ որպես վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձ ներգրավվելու նրանց իրավունքի և դրա իրականացման կարգի վերաբերյալ:

4. Եթե գործին մասնակցող անձը գտնում է, որ դատական ակտը անխուսափելիորեն տարածվելու է որոշակի անձանց իրավունքների և պարտականությունների վրա, ապա կարող է առաջին ատյանի դատարանին ներկայացնել տվյալ անձին որպես վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ չներկայացնող երրորդ անձ ներգրավվելու միջնորդություն:

5. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին գործին ներգրավվելու կամ ներգրավման դիմումը մերժելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ առանձին դատական ակտի ձևով:

6. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին՝ գործի քննությանը ներգրավվելու դեպքում գործի վարույթը շարունակվում է, եթե նա չի միջնորդում գործի քննությունը վերսկսելու մասին:

7. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք օգտվում են կողմի իրավունքներից և կրում են նրա պարտականությունները, բացի հայցի առարկան կամ հիմքը փոխելու, հայցից հրաժարվելու կամ հայցն ընդունելու, վերջնական դատական ակտի կատարում պահանջելու իրավունքներից:

8. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ սեփական նախաձեռնությամբ մինչև դատաքննության ավարտը կարող է վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին հանել գործին մասնակցող անձանց կազմից, եթե ներգրավման հիմքերը վերացել են: Գործին մասնակցող անձանց կազմից երրորդ անձին հանելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ առանձին դատական ակտի տեսքով:

ՀՈՂՎԱԾ 37. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱՀԱՁՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դատավարությունից գործին մասնակցող անձանց մեկի դուրս գալու դեպքում (քաղաքացու մահ, իրավաբանական անձի վերակազմակերպում, պահանջի զիջում, պարտքի փոխանցում) դատարանը որոշում կայացնում է գործին մասնակցող անձին նրա իրավահաջորդով փոխարինելու վերաբերյալ:
2. Դատավարական իրավահաջորդությունը հնարավոր է դատավարության ցանկացած փուլում:
3. Դատավարությունից հայցվորի դուրս գալու դեպքում, հայցվորի փոխարինումը տեղի է ունենում հայցվորի իրավահաջորդի միջնորդությամբ:
4. Այն բոլոր գործողությունները, որոնք կատարվել են դատավարության ընթացքում մինչև իրավահաջորդի՝ գործի մեջ մտնելը, նրա համար պարտադիր են այնքանով, որքանով դրանք պարտադիր կլինեին այն անձի համար, որին փոխարինել է իրավահաջորդը:

ՀՈՂՎԱԾ 38. ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՈՐԾԻՆ

1. Պետական մարմիններն իրավասու են դատարան դիմել պետության շահերի պաշտպանության հայցով:
2. Համայնքի ղեկավարը, իսկ «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ վարչական շրջանի ղեկավարն իրավունք ունի դատարան դիմել համայնքի շահերի պաշտպանության հայցով:
3. Դատախազը պետության շահերի պաշտպանության հայց է հարուցում «Դատախազության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված դեպքերում:

ՀՈՂՎԱԾ 39. ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

1. Իրավասու են համարվում այն մարմինները, որոնց մասնակցությունը որոշակի բնույթի գործերով օրենքի համաձայն պարտադիր է:

ԳԼՈՒԽ 7

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈԴՎԱԾ 40. ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

1. Գործին մասնակցող անձինք կարող են դատարանում իրենց գործերը վարել անձամբ կամ իրենց ներկայացուցիչների միջոցով: Անձնական մասնակցությունը գործին չի զրկում նրանց՝ այդ գործով ներկայացուցիչներ ունենալու իրավունքից:

2. Իրավաբանական անձանց ներկայացնում են նրանց մարմինները, որոնք գործում են օրենքով և իրավաբանական անձի կանոնադրությամբ իրենց վերապահված լիազորությունների շրջանակներում, կամ նրանց ներկայացուցիչները:

3. Իրավաբանական անձանց ղեկավարները կամ նրանց կանոնադրությանը համապատասխան՝ իրավաբանական անձի շահերը ներկայացնելու իրավունք ունեցող այլ անձինք, դատարանին ներկայացնում են լիազորությունները հավաստող փաստաթղթերը:

4. Սնանկ ճանաչված ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց շահերը ներկայացնում է սնանկության կառավարիչը: Լուծարման գործընթացում գտնվող իրավաբանական անձանց շահերը ներկայացնում է լուծարային հանձնաժողովի նախագահը:

5. Հայաստանի Հանրապետությանը ներկայացնում են պետական իշխանության համապատասխան մարմինները՝ մարմինը ներկայացնող պաշտոնատար անձի կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցչի միջոցով՝ իրենց իրավասության սահմաններում:

6. Հայաստանի Հանրապետության համայնքին ներկայացնում է համայնքի ղեկավարը՝ անձամբ կամ նրա կողմից լիազորված ներկայացուցչի միջոցով:

7. Դատական ներկայացուցչության նկատմամբ գործում են նաև Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 19-րդ գլխի դրույթներն այնքանով, որքանով չեն հակասում սույն օրենսգրքին:

ՀՈԴՎԱԾ 41. ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

1. Անչափահասների, սահմանափակ գործունակ և անգործունակ ճանաչված անձանց իրավունքները և շահերը դատարանում պաշտպանում են նրանց ծնողները (որդեգրողները), հոգաբարձուները, խնամակալները

2. Այն գործով, որին պետք է մասնակցեր օրենքով սահմանված կարգով անհայտ բացակայող ճանաչված քաղաքացին, որպես նրա ներկայացուցիչ հանդես է գալիս նրա գույքի հավատարմագրային կառավարիչ նշանակված անձը:

3. Օրինական ներկայացուցիչները կարող են դատարանում գործը վարելը հանձնարարել իրենց կողմից որպես ներկայացուցիչ լիազորված մեկ այլ անձի:

ՀՈԴՎԱԾ 42. ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՀԱՆԴԵՍ ԳԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. Դատարանում ներկայացուցիչ կարող են լինել սույն օրենսգրքով ուղղակիորեն նախատեսված անձինք և «Փաստաբանության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պատշաճ լիազորություն ունեցող անձինք:

2. Միևնույն անձը գործի քննության ընթացքում կարող է միաժամանակ լինել այդ գործին մասնակցող երկու կամ ավելի անձանց ներկայացուցիչ, եթե նրանց շահերի միջև չկա հակասություն:

ՀՈԴՎԱԾ 43. ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՀԱՆԴԵՍ ԳԱԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. Դատարանում ներկայացուցիչներ չեն կարող լինել այն անձինք, ովքեր մասնակցում են տվյալ գործի քննությանը որպես դատական նիստերի քարտուղար, թարգմանիչ, փորձագետ կամ վկա:

2. Հանրային ծառայողները չեն կարող լինել ներկայացուցիչներ դատարանում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրանք գործում են որպես օրինական ներկայացուցիչներ կամ օրենքի հիման վրա իրականացնում են ի պաշտոնե ներկայացուցչություն:

ՀՈԴՎԱԾ 44. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻՆ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՀԵՌԱՑՆԵԼԸ

1. Սույն օրենսգրքի 42-րդ և 43-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջների խախտմամբ ներկայացուցչություն իրականացնող անձին դատարանը հեռացնում է գործի քննությունից՝ նրա նկատմամբ կիրառելով դատական տուգանք:

2. Մինչև գործի քննությունից հեռացվելը ներկայացուցչի կատարած դատավարական գործողությունները պարտադիր են գործին մասնակցող անձի համար:

ՀՈՂՎԱԾ 45. ՆԵՐՎԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՎԱՍՏՈՂ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

1. Գործին մասնակցող անձանց ներկայացուցիչների լիազորությունները հավաստվում են հետևյալ փաստաթղթերով՝

1) ֆիզիկական անձի կողմից ոչ փաստաբանին տրված լիազորագրով՝ վավերացված նոտարի կամ օրենքով նման իրավասություն ունեցող պաշտոնատար անձի կողմից.

2) փաստաբանին հասարակ գրավոր ձևով տրված լիազորագրով, բացառությամբ վերալիազորման դեպքերի.

3) իրավաբանական անձի կողմից տրված լիազորագրով, որը տրվել է այդ իրավաբանական անձն առանց լիազորագրի ներկայացնելու իրավասություն ունեցող անձի կողմից:

2. Օրինական ներկայացուցչի և ի պաշտոնե գործող ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատվում են իրենց կարգավիճակը հավաստող համապատասխան փաստաթղթերով:

3. Սույն հոդվածում նշված փաստաթղթերի բնօրինակները դատարանի կողմից ստուգվելուց հետո վերադարձվում են այն ներկայացրած անձին, իսկ դատարանի կողմից դրանց հաստատված պատճենները կցվում են գործի նյութերին:

ՀՈՂՎԱԾ 46. ՆԵՐՎԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Դատարանում գործը վարելու լիազորագիրը ներկայացուցչին իրավունք է տալիս ներկայացվողի անունից կատարելու դատավարական բոլոր գործողությունները, բացառությամբ՝

- 1) ստորագրելու հայցադիմումը.
- 2) գործը հանձնելու արբիտրաժային տրիբունալին.
- 3) ամբողջովին կամ մասնակի հրաժարվելու հայցից.
- 4) ամբողջովին կամ մասնակի ընդունելու հայցը.
- 5) փոխելու հայցի առարկան կամ դրա հիմքը.
- 6) կնքելու հաշտության համաձայնություն.
- 7) այլ անձի փոխանցելու լիազորությունները (վերալիազորում).
- 8) բողոքարկելու դատական ակտը:

2. Սույն հոդվածի առաջին մասում նշված գործողություններից յուրաքանչյուրի կատարման համար լիազորությունը պետք է հատուկ նախատեսված լինի ներկայացվողի տված լիազորագրում:

3. Լիազորագիր տված և այն հետագայում վերացրած գործին մասնակցող անձը պարտավոր է լիազորագրի վերացման մասին տեղեկացնել դատարանին: Մինչև լիազորագրի վերացման մասին դատարանին տեղեկացնելը ներկայացուցչի կատարած դատավարական գործողությունները պարտադիր են գործին մասնակցող անձի համար:

ԳԼՈՒԽ 8

ԱՊԱՑՈՒՑՈՒՄ

ՀՈՂՎԱԾ 47. ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՀԱՄԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ապացույցներն այն տվյալներն են, որոնց հետազոտման և գնահատման հիման վրա դատարանը պարզում է գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված, ինչպես նաև գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

ՀՈՂՎԱԾ 48. ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վերաբերելի է այն ապացույցը, որն ուղղակի կամ անուղղակի տեղեկություն է պարունակում գործը լուծելու համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի վերաբերյալ:

2. Դատարանը հետազոտում և գնահատում է միայն այն ապացույցները, որոնք հաստատում կամ մերժում են գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված փաստերը:

ՀՈԴՎԱԾ 49. ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Օրենքի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցներն ապացուցողական ուժ չունեն եւ չեն կարող դրվել դատական ակտի հիմքում:

2. Փաստերը, որոնք, օրենքի, այլ իրավական ակտերի կամ պայմանագրի համաձայն, պետք է հաստատվեն միայն որոշակի ապացույցներով, չեն կարող հաստատվել այլ ապացույցներով:

3. Ոչ վերաբերելի ապացույցն անթույլատրելի է:

ՀՈԴՎԱԾ 50. ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ

1. Գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակը որոշում է դատարանը՝ գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիման վրա՝ հիմնվելով վիճելի իրավահարաբերությունը կարգավորող օրենսդրության վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 51. ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գործին մասնակցող յուրաքանչյուր անձ ապացուցում է իր պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված, ինչպես նաև իր վկայակոչած այլ փաստերը, եթե օրենքով, այլ իրավական ակտով կամ պայմանագրով այդ փաստն ապացուցելու պարտականությունը այլ անձի վրա դրված չէ:

2. Գործին մասնակցող անձի վկայակոչած փաստը ժխտող անձի վրա չի կարող դրվել ժխտումն ապացուցելու պարտականություն:

3. Գործին մասնակցող անձն իրավունք չունի ոչնչացնելու կամ թաքցնելու որևէ ապացույց կամ այլ եղանակով խոչընդոտելու դրա ձեռք բերմանը, հետազոտմանը և գնահատմանը՝ գործին մասնակցող մյուս անձանց համար անհնարին կամ դժվարին դարձնելով ապացույցներ հավաքելը և ներկայացնելը: Նման փաստերի առկայության

դեպքում առաջին ատյանի դատարանը խոչընդոտող անձի վրա է դնում հակառակն ապացուցելու պարտականությունը:

4. Եթե բոլոր ապացույցների հետազոտումից և գնահատումից հետո վիճելի է մնում փաստի առկայությունը կամ բացակայությունը, ապա դրա բացասական հետևանքները կրում է այդ փաստի ապացուցման պարտականությունը կրող անձը:

ՀՈԴՎԱԾ 52. ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ԿԱՐԻՔ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՓԱՍՏԵՐԸ

1. Հանրահայտ փաստերն ապացուցման կարիք չունեն: Հանրահայտ են հասարակության լայն շրջանակներին հասանելի այն փաստերը, այդ թվում նաև՝ ժամանակակից գիտության, տեխնիկայի, արվեստի կամ արհեստի բնագավառներում համընդհանուր ճանաչում ստացած տեղեկատվությունը, որոնց գոյությունն օբյեկտիվ իրականությունում կասկած չի առաջացնում,

2. Նախկինում քննված քաղաքացիական կամ վարչական գործով դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած գործը լուծող դատական ակտով հաստատված փաստերը նույն գործին մասնակցող անձանց մասնակցությամբ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով որևէ գործ քննելիս պարտադիր են դատարանի համար:

3. Քրեական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատավճիռը սույն օրենսգրքով նախատեսված որևէ գործ քննելիս պարտադիր է դատարանի համար միայն այն փաստերով, որոնցով հաստատված են որոշակի գործողությունների կատարումը եւ դրանք կատարած անձինք:

4. Ապացուցման կարիք չունեն գործին մասնակցող անձի կողմից վկայակոչվող այն փաստերը, որոնք գործին մասնակցող մյուս անձինք ընդունում են, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը գտնում է, որ՝

1) այդ փաստը ներառված չէ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակում.

2) առկա են ողջամիտ կասկածներ, որ գործին մասնակցող մյուս անձինք այն ընդունել են խաբեության, բռնության, սպառնալիքի, մոլորության ազդեցության տակ, մեկ կողմի ներկայացուցչի հետ մյուս կողմի չարամիտ համաձայնության հետևանքով կամ ճշմարտությունը թաքցնելու նպատակով.

3) այդ փաստը կարող է հաստատվել միայն օրենքով, այլ իրավական ակտով կամ պայմանագրով սահմանված որոշակի ապացույցով.

4) այդ փաստի հաստատումն անխուսափելիորեն ազդում է գործին չմասնակցող անձի՝ գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի նկատմամբ ունեցած իրավունքների կամ պարտականությունների վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 53. ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ

1. Ապացույցները ներկայացնում են գործին մասնակցող անձինք:

2. Գործին մասնակցող անձը մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը պարտավոր է առաջին ատյանի դատարանին և գործին մասնակցող մյուս անձանց առջև բացահայտել և հնարավորության դեպքում տրամադրել տվյալ պահին իրեն հայտնի այն ապացույցները, որոնց վրա նա հղում է կատարում որպես իր պահանջների և առարկությունների ապացուցման հիմք:

3. Նախնական դատական նիստի ավարտից հետո առաջին ատյանի դատարանն ընդունում է գործին մասնակցող անձի ներկայացրած լրացուցիչ ապացույցը, եթե դրանք ներկայացնողը հիմնավորում է մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը նման ապացույցի ներկայացման անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

4. Եթե գործին մասնակցող մյուս անձինք հնարավորություն չեն ունենում նախապես ծանոթանալու դատաքննության ընթացքում ներկայացված լրացուցիչ ապացույցին, ապա առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց տրամադրում է ողջամիտ ժամկետ՝ ապացույցին ծանոթանալու և դրա թույլատրելիության և արժանահավատության վերաբերյալ ապացույցներ ներկայացնելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 54. ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐ ՊԱՀԱՆՁԵԼԸ

1. Գործին մասնակցող անձը կարող է գործին մասնակցող այլ անձից ապացույց պահանջելու միջնորդությամբ դիմել առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործին մասնակցող անձը, որին օրենքով սահմանված ժամկետում չի տրամադրվել համապատասխան ապացույցը կամ այդ ապացույցի տրամադրումն

առանց դատարանի որոշման արգելված է օրենքով, կարող է գործին մասնակից չհանդիսացող անձից այդ ապացույցը պահանջելու միջնորդությամբ դիմել առաջին ատյանի դատարան:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված միջնորդությունում պետք է նշվի համապատասխան ապացույցը, գործի համար նշանակություն ունեցող այն փաստերը, որոնք կարող են հաստատվել այդ ապացույցով, ինչպես նաև ապացույցի գտնվելու վայրը, եթե այն հայտնի է, իսկ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ նաև այդ ապացույցն ինքնուրույն ձեռք բերելու անհնարինության հիմնավորումը:

4. Ապացույցներ պահանջելու վերաբերյալ միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է ապացույցը տիրապետող անձից դրանք պահանջելու մասին որոշում՝ սահմանելով ժամկետ դրանք առաջին ատյանի դատարան ներկայացնելու համար:

5. Ապացույց պահանջելու վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի պահանջները պետք է կատարվեն առաջին ատյանի դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում:

6. Առաջին ատյանի դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում ապացույց պահանջելու մասին որոշումը կատարելու անհնարինության դեպքում պահանջի հասցեատերը գրավոր դիմում է առաջին ատյանի դատարանին՝ հայցելով կատարման նոր ժամկետ՝ նշելով առաջին ատյանի դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում որոշման կատարման անհնարինության պատճառները: Առաջին ատյանի դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, կարող է սահմանել որոշման կատարման նոր ժամկետ:

7. Ապացույց պահանջելու մասին որոշումը կատարելու անհնարինության դեպքում պահանջի հասցեատերը գրավոր դիմում է առաջին ատյանի դատարան՝ հայտնելով որոշման կատարման անհնարինության մասին՝ նշելով անհնարինության պատճառները: Առաջին ատյանի դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, կարող է հարգելի ճանաչել ապացույցը չներկայացնելու պատճառները:

8. Ապացույց պահանջելու մասին որոշման կատարման համար նոր ժամկետ չսահմանելու կամ ապացույցը չներկայացնելու պատճառները հարգելի չճանաչելու դեպքում, առաջին ատյանի դատարանը իր որոշման հիման վրա կազմված կատարողական թերթը անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

ՀՈԴՎԱԾ 55. ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Գործին մասնակցող անձը, որը գտնում է, որ անհրաժեշտ ապացույցներ ներկայացնելը կարող է դժվար կամ անհնարին դառնալ, իրավունք ունի առաջին ատյանի դատարանին միջնորդություն ներկայացնելու այդ ապացույցների ապահովման վերաբերյալ:

2. Ապացույցների ապահովման մասին միջնորդության մեջ պետք է նշվեն ապահովման կարիք ունեցող ապացույցները, այն փաստերը, որոնց հաստատման համար դրանք անհրաժեշտ են և պատճառները, որոնք հիմք են ծառայել դրանք ապահովելու միջնորդությամբ դիմելու համար:

3. Ապացույցների ապահովման մասին միջնորդությունը քննվում է առանց դատական նիստ հրավիրելու:

4. Միջնորդության քննարկման արդյունքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ նշելով, թե ինչ ձևով պետք է իրականացվի ապացույցի ապահովումը:

5. Ապացույցների ապահովումը կարող է իրականացվել վկաներին հարցաքննելով, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ զննելով, փորձաքննություն նշանակելով, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ առգրավելով:

6. Ապացույցների ապահովումը վկաներին հարցաքննելու, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ զննելու, փորձաքննություն նշանակելու միջոցով իրականացվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կանոնների պահպանմամբ:

7. Ապացույցների ապահովման մասին որոշումը և դրա հիման վրա տրված կատարողական թերթն առաջին ատյանի դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

8. Ապացույցների ապահովման մասին որոշման հարկադիր կատարման արդյունքում առգրավված ապացույցն անհապաղ ներկայացվում է առաջին ատյանի դատարան:

ՀՈԴՎԱԾ 56. ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

1. Դատարանը, գնահատելով գործում եղած բոլոր ապացույցները, որոշում է փաստի հաստատված լինելու հարցը՝ ապացույցների բազմակողմանի, լրիվ եւ օբյեկտիվ հետազոտման վրա հիմնված ներքին համոզմամբ:

2. Յուրաքանչյուր ապացույց ենթակա է գնահատման վերաբերելիության, թույլատրելիության, արժանահավատության, իսկ բոլոր ապացույցներն իրենց համակցության մեջ՝ փաստի հաստատման համար բավարարության տեսանկյունից:

3. Դատարանը հետազոտված ապացույցը ճանաչում է անարժանահավատ, եթե դրա հետազոտման, գնահատման և այլ ապացույցների հետ համադրման արդյունքում հաստատվում է, որ դրանում պարունակվող տեղեկատվությունը չի համապատասխանում իրականությանը: Դատարանը դատական ակտի մեջ պետք է պատճառաբանի նման համոզմունքի ձևավորումը:

4. Դատարանի համար որևէ փաստ նախապես հաստատվածի ուժ չունի, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 52-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերի:

5. Դատարանը չպետք է որևէ ապացույցին մյուսների նկատմամբ առավել կամ նվազ նշանակություն տա մինչև դրանց գնահատումը:

ՀՈԴՎԱԾ 57. ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

1. Ապացույցների տեսակներն են՝

1) վկայի ցուցմունքը.

2) գրավոր ապացույցները.

3) իրեղեն ապացույցները.

4) փորձագետի եզրակացությունը.

5) փորձագետի ցուցմունքը.

6) լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրություններն ու տեսագրությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 58. ՎԿԱՅԻ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔԸ

1. Վկա կարող է լինել ցանկացած ֆիզիկական անձ, որին կարող է հայտնի լինել տվյալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի մասին տեղեկություն:

2. Անձինք, որոնք ֆիզիկական կամ հոգեկան արատների պատճառով ունակ չեն ճիշտ ընկալելու եւ վերարտադրելու գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերը, չեն կարող հարցաքննվել որպես վկա:

3. Որպես վկա չեն կարող հարցաքննվել նաև՝

1) ներկայացուցիչը՝ գործի այն փաստերի առնչությամբ, որոնք նրան հայտնի են դարձել վստահորդին իրավաբանական ծառայություններ մատուցելիս. (անցումային դրույթներ)

2) փաստաբանը՝ գործի այն փաստերի առնչությամբ, որոնք «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն հանդիսանում են փաստաբանական գաղտնիք.

3) Մարդու իրավունքների պաշտպանը՝ գործի այն փաստերի առնչությամբ, որոնք նրան հայտնի են դարձել իր պարտականությունները կատարելիս.

4) դատավորը՝ իր կողմից քննված որևէ գործի հետ կապված.

5) ձեռնադրված հոգեւորական-խոստովանահայրը՝ գործի այն փաստերի մասին, որոնք նրան հայտնի են դարձել խոստովանության ժամանակ:

4. Դատարանում որպես վկա հանդես գալիս ցուցմունք տալուց հրաժարվելու իրավունք ունեն՝

1) անձինք՝ իրենց, իրենց ամուսնու և մերձավոր ազգականների վերաբերյալ.

2) լրագրողները՝ գործի փաստերին վերաբերող այն տեղեկությունների առնչությամբ, որոնցով կարող է բացահայտվել այդ տեղեկությունների աղբյուրը:

5. Եթե որպես վկա ցուցմունք տալուց հրաժարվելու իրավունքի շուրջ ծագում է վեճ, ապա առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում դրա վերաբերյալ, որը պարտադիր է դատավարության մասնակիցների համար:

6. Վկայի կողմից սուտ ցուցմունք տալը կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելը առաջացնում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատասխանատվություն:

ՀՈԴՎԱԾ 59. ՎԿԱ ԿԱՆՉԵԼԸ

1. Առաջին աստիճանի դատարանը վկա կանչում է գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

2. Վկա կանչելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելիս պետք է նշվի այն փաստը, որի վերաբերյալ վկան պետք է հարցաքննվի, վկայի անունը, ազգանունը և հասցեն:

3. Վկայի հասցեն ճշտելու անհնարինության դեպքում, դա կատարվում է սույն օրենսգրքի 54-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 60. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼՈՒ ՎԿԱՅԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վկան առաջին աստիճանի դատարան է կանչվում դատական ծանուցագրով: Ծանուցագրում նշվում են առաջին աստիճանի դատարան չներկայանալու իրավական հետեւանքները:

2. Վկան պարտավոր է ներկայանալ առաջին աստիճանի դատարանի կանչով:

3. Դատական ծանուցագիր ստացած և դատական նիստին ներկայանալու հնարավորություն չունեցող վկան պարտավոր է այդ մասին հայտնել առաջին աստիճանի դատարանին՝ նշելով դատական նիստին ներկայանալու անհնարինության պատճառները:

4. Եթե դատական ծանուցագիր ստացած վկան չի ներկայանում դատական նիստին և չի ներկայացնում իր չներկայացնելու պատճառները, կամ ներկայացնում է անհարգելի պատճառներ, ապա առաջին աստիճանի դատարանը որոշում է կայացնում վկային բերման ենթարկելու մասին՝ նրա վրա դնելով չներկայանալու հետեւանքով առաջացած դատական ծախսերը և նշանակելով դատական տուգանք:

ՀՈԴՎԱԾ 61. ՎԿԱՅԻՑ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔ ՎԵՐՑՆԵԼԸ ԴԱՏԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

1. Վկայից ցուցմունք վերցնելը կարող է կատարվել վկայի գտնվելու վայրի առաջին աստիճանի դատարանի կողմից՝ դատական հանձնարարության կարգով, եթե՝

1) վկայի ներկայանալը դատաքննությանը, իր հաղորդելիք տեղեկատվության համատեքստում, նպատակահարմար չէ մեծ հեռավորության պատճառով.

2) վկան հիվանդության կամ այլ պատճառով ի վիճակի չէ լքելու իր գտնվելու վայրը:

2. Գործը քննող առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է դատական հանձնարարության մասին որոշում, որի մեջ համառոտ շարադրվում են քննվող գործի էությունը, նշվում են պարզաբանման ենթակա փաստերը եւ վկայի տվյալները, որից ցուցմունքներ պետք է ստանա հանձնարարություն կատարող առաջին ատյանի դատարանը:

3. Վկայից ցուցմունք վերցնելու վերաբերյալ դատական հանձնարարության մասին որոշումը պարտադիր է հանձնարարությունը ստացած առաջին ատյանի դատարանի համար եւ պետք է կատարվի այն ստանալու օրվանից հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում:

4. Դատական հանձնարարությունը կատարվում է դատական նիստում՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններով:

5. Դատական հանձնարարության կատարման մասին կայացվում է որոշում, որը դատական նիստի արձանագրության հետ միասին անհապաղ ուղարկվում է գործը քննող առաջին ատյանի դատարան:

ՀՈԴՎԱԾ 62. ՎԿԱՅԻ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Մինչեւ վկային հարցաքննելն առաջին ատյանի դատարանը պարզում է այդ անձին տվյալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի վերաբերյալ որպես վկա հարցաքննելու՝ սույն օրենսգրքի 58-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ մասերով սահմանված արգելքների բացակայությունը:

2. Յուրաքանչյուր վկա հարցաքննվում է առանձին՝ իրենից հետո հարցաքննության ենթակա մյուս վկաների բացակայությամբ: Առաջին ատյանի դատարանը պետք է ձգտի վկաների հարցաքննությունը կազմակերպել առավել սեղմ ժամկետում՝ առանց արդարադատության շահերին վնասելու:

3. Առաջին ատյանի դատարանը նախազգուշացնում է վկային սուտ ցուցմունք տալու կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելու համար նախատեսված քրեական

պատասխանատվության մասին: Առաջին ատյանի դատարանը վկայից ստորագրություն է վերցնում նախագգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

4. Տասնվեց տարեկան չդարձած վկային առաջին ատյանի դատարանը բացատրում է ցուցմունք տալու եւ միայն ճշմարտությունը հայտնելու կարեւորությունը: Նա չի նախագգուշացվում սուտ ցուցմունք տալու կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելու համար քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու մասին:

5. Տասնվեց տարեկան չդարձած վկայի հարցաքննության ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը հետեւում է, որ հարցաքննության մեթոդը կամ հարցերը չշփոթեցնեն վկային կամ չենթարկեն նրան անհարկի հոգեբանական ճնշման, եւ այդ նպատակով կարող է ցանկացած հարց հանել, ընդմիջել կամ դադարեցնել վկայի հարցաքննությունը:

6. Տասնվեց տարեկան չդարձած վկայի հարցաքննությանն առաջին ատյանի դատարանը կարող է ներգրավել մանկական հոգեբանի կամ մանկավարժի: Տասնվեց տարեկան չդարձած վկայի հարցաքննության ժամանակ գործին մասնակցող անձինք և նրանց ներկայացուցիչները հեռացվում են դատական նիստերի դահլիճից, եթե նրանց մասնակցությունը կարող է ազդել վկայի ցուցմունքների վրա:

6. Առաջին ատյանի դատարանը վկային հայտնում է ցուցմունք տալուց հրաժարվելու՝ սույն օրենսգրքի 58-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված նրա իրավունքի մասին:

7. Վկայի հարցաքննությունը սկսվում է նրա անվան, ծննդյան վայրի, զբաղմունքի, բնակության վայրի, գործին մասնակցող անձանց հետ ունեցած հարաբերությունների բնույթի մասին առաջին ատյանի դատարանի կողմից նրան ուղղված հարցերով:

8. Մինչև հարցաքննությունը սկսվելն առաջին ատյանի դատարանը պարզում է վկայի իրազեկվածությունը այն փաստերի վերաբերյալ, որոնց շուրջ նա պետք է հարցաքննվի:

9. Վկան ցուցմունք է տալիս գործին մասնակցող անձանց հարցերին պատասխանելու ձեւով:

10. Առաջին աստյանի դատարանը վկայի հարցաքննության ժամանակ ցանկացած պահի կարող է նրան հարցեր տալ, որոնք անհրաժեշտ է համարում վկայի ցուցմունքը պարզաբանելու համար:

11. Գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ առաջին աստյանի դատարան կանչված վկային առաջին հերթին հարցաքննում է միջնորդություն հարուցած գործին մասնակցող անձը, այնուհետև նրա կողմում հանդես եկող այլ անձինք (ուղղակի հարցաքննություն), իսկ վերջում՝ հակառակ կողմը (խաչաձև հարցաքննություն): Եթե խաչաձև հարցաքննության ընթացքում վկան նոր հարց է շոշափում, որը չի շոշափվել ուղղակի հարցաքննության ժամանակ, ապա ուղղակի հարցաքննություն իրականացնողն իրավունք ունի դատարանի թույլտվությամբ լրացուցիչ հարցեր տալու վկային ուղղակի հարցաքննության կարգով, որին հետևում է խաչաձև հարցաքննությունը:

12. Վկային կարող են տրվել միայն այնպիսի հարցեր, որոնք ծառայում են գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի բացահայտմանը կամ վերաբերում են նրա ցուցմունքների արժանահավատության հետ կապված հանգամանքներին, այդ թվում՝ մյուս կողմի հետ նրա հարաբերություններին: Այս շրջանակից դուրս տրված հարցերն առաջին աստյանի դատարանը հանում է իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

13. Վկայի հարցաքննության ընթացքում հուշող կամ պատասխանն այլ կերպ ուղղորդող հարցեր չեն թույլատրվում: Առաջին աստյանի դատարանը կարող է հանել ուղղորդող հարցն իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

14. Վկան ցուցմունք տալու ընթացքում առաջին աստյանի դատարանի թույլտվությամբ կարող է օգտվել գրավոր նշումներից, եթե նրա ցուցմունքները կապված են որեւէ թվային կամ այլ տվյալների հետ, որոնք դժվար է մտապահել: Գրավոր նշումները ներկայացվում են առաջին աստյանի դատարանին եւ դատավարության մասնակիցներին ու կցվում են գործին:

15. Անհրաժեշտության դեպքում գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ առաջին աստյանի դատարանը կարող է վերսկսել վկայի հարցաքննությունը:

16. Հարցաքննված վկան կարող է հեռանալ դատարանից, եթե առաջին ատյանի դատարանը նրան չի պարտավորեցրել չհեռանալ:

ՀՈԴՎԱԾ 63. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՎԿԱՅԻ ՑՈՒՑՄՈՒՆՔԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է թույլատրել տվյալ անձին ցուցմունք տալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա փաստերի վերաբերյալ՝ սույն օրենսգրքով վկայի ցուցմունքի համար սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է կարգադրել, որ գործին մասնակցող այլ անձը ցուցմունք տա գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա փաստերի վերաբերյալ՝ սույն օրենսգրքով վկայի ցուցմունքի համար սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

3. Եթե որպես վկա հանդես եկող գործին մասնակցող անձը հրաժարվում է (խուսափում է) պատասխանել գործին մասնակցող անձանց հարցերին, ապա առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող այլ անձի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ կարող է անհիմն համարել գործին մասնակցող անձի հրաժարվելը (խուսափելը) պատասխանից, իսկ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա այն փաստերը, որոնց վերաբերյալ գործին մասնակցող անձը հրաժարվում (խուսափում) է ցուցմունք տալուց, համարել ապացուցված, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված դեպքերի:

ՀՈԴՎԱԾ 64. ԱՌԵՐԵՍ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Եթե նախօրոք հարցաքննված երկու անձանց ցուցմունքները հակասում են միմյանց, ապա գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ առաջին ատյանի դատարանի նախաձեռնությամբ նրանք կարող են հարցաքննվել առերես:

2. Առերես հարցաքննությունը կատարվում է հարցաքննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

3. Առերես հարցաքննության սկզբում առաջին ատյանի դատարանը ճշտում է, թե արդյոք անձինք, որոնց միջև կատարվում է առերեսում, ճանաչում են իրար և ինչպիսի հարաբերությունների մեջ են միմյանց հետ:

4. Առերես հարցաքննության կանչված անձանց առաջարկվում է հերթով ցուցմունքներ տալ այն փաստերի վերաբերյալ, որոնք պարզելու համար կատարվում է առերեսումը:

5. Սկզբում հարցեր է տալիս առերես հարցաքննություն անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացրած գործին մասնակցող անձը: Դրանից հետո առերես հարցաքննվող անձանց հարցեր են տալիս գործին մասնակցող այլ անձինք:

6. Առերես հարցաքննությունից հետո առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ հրապարակում է առերես հարցաքննության կանչված անձանց կողմից նախորդ հարցաքննության ժամանակ տրված ցուցմունքները:

ՀՈԴՎԱԾ 65. ՓՈՐՁԱԳԵՏԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանում որպես փորձագետ կարող է հանդես գալ համապատասխան որակավորում ունեցող և սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով առաջին ատյանի դատարանի կողմից նշանակված անձը:

2. Անձը, ում հանձնարարված է փորձաքննություն կատարել, պարտավոր է ներկայանալ առաջին ատյանի դատարանի կանչով և օբյեկտիվ եզրակացություն տալ իրեն առաջադրված հարցերի հիման վրա:

3. Փորձագետն իրավունք ունի, եթե դա անհրաժեշտ է եզրակացություն տալու համար.

1) ծանոթանալ գործի նյութերին,

2) մասնակցել դատական նիստերին,

3) դատարանի թույլտվությամբ հարցեր տալ դատավարության մասնակիցներին,

5) հրաժարվել փորձաքննություն կատարելուց, եթե չի տիրապետում անհրաժեշտ գիտելիքներին կամ հմտություններին,

6) վճարվել մատուցված ծառայությունների համար,

7) ստանալ իր կատարած ծախսերի փոխհատուցում:

4. Իրեն տրամադրված նյութերի անբավարարության դեպքում փորձագետը պարտավոր է հրաժարվել եզրակացություն տալուց:

5. Նյութերի անբավարարության հիմքով փորձագետի կողմից եզրակացություն տալուց հրաժարվելը պետք է պատճառաբանված լինի: Դատարանն իրավունք ունի դատական տուգանք նշանակել այն փորձագետի նկատմամբ ով անհիմն կհրաժարվի փորձաքննություն նշանակելու մասին դատարանի որոշումը կատարելուց:

6. Փորձագետը ՀՀ քրեական օրենսգրքով սահմանված կարգով պատասխանատվություն է կրում ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու դեպքում:

ՀՈԴՎԱԾ 66. ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Փորձագետի եզրակացությունը գործի քննության ընթացքում գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ որևէ այլ բնագավառում հատուկ գիտելիքների օգտագործում պահանջող հարցերի պարզաբանման նպատակով ձեռքբերված գրավոր փաստաթուղթն է, որը տրվում է փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշմամբ առաջադրված հարցերին պատասխանելու միջոցով:

2. Առաջին ատյանի դատարանը, ստանալով փորձագետի եզրակացությունը, այն հնգօրյա ժամկետում ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

3. Փորձագետի եզրակացությունը հետազոտվում է դատական նիստում եւ գնահատվում է մյուս ապացույցների հետ միասին:

ՀՈԴՎԱԾ 67. ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Փորձագետն իր եզրակացությունը ներկայացնելուց հետո այդ եզրակացությունը ճշգրտելու և պարզաբանելու նպատակով առաջին ատյանի դատարանի նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է հրավիրվել հարցաքննության:

2. Փորձագետի հարցաքննությունը կատարվում է վկայի հարցաքննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Փորձագետը հատուկ գիտելիքների կապակցությամբ հարցաքննվում է միայն իր կողմից նախապես տրված գրավոր եզրակացության շրջանակներում:

ՀՈԴՎԱԾ 68. ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ՆՇԱՆԱԿԵԼԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է փորձաքննություն նշանակել գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

2. Գործին մասնակցող անձինք նշում են ապացուցման ենթակա այն փաստը, որը պետք է հաստատվի փորձագետի եզրակացությամբ և առաջադրում են հարցեր, որոնք պետք է պարզաբանվեն փորձաքննության ընթացքում: Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն նշելու այն մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունը կամ այն փորձագետին, որոնց առաջին դատարանը կարող է հանձնարարել փորձաքննության կատարումը: Եթե համապատասխան փորձաքննություն կատարման համար պահանջվում է լիցենզիա, գործին մասնակցող անձը միջնորդությանը կից ներկայացնում է նրա կողմից առաջարկվող մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության կամ փորձագետի կողմից այդպիսի փորձաքննություն կատարելու իրավասություն ունենալու փաստը հավաստող ապացույց:

3. Փորձաքննություն նշանակելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշում է առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, փորձաքննություն նշանակելու ամսաթիվը, գործի համարը, գործին մասնակցող անձանց տվյալները, ապացուցման ենթակա փաստը, փորձագետին առաջադրվող հարցերը, փորձագետի անունը, ազգանունը կամ մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության անվանումը, որոնց հանձնարարվում է փորձաքննության կատարումը, փորձագետին տրամադրված նյութերը (փաստաթղթերը), անհրաժեշտության դեպքում՝ դրանց հետ վարվելու պայմանները:

4. Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետին կարող է առաջադրել միայն այն հարցերը, որոնք ներկայացվել են գործին մասնակցող անձանց կողմից: Առաջին

ատյանի դատարանը պատճառաբանում է գործին մասնակցող անձանց կողմից ներկայացված այն հարցերի մերժումը, որոնք չեն առաջադրվում փորձագետին:

5. Առաջին ատյանի դատարանը նախազգուշացնում է փորձագետին՝ ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու համար նախատեսված քրեական պատասխանատվության մասին: Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

ՀՈՂՎԱԾ 69. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆԸ

1. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի ներկա գտնվել փորձաքննությանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրա ներկայությունը կարող է խանգարել փորձագետի բնականոն աշխատանքին:

2. Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետի դիմումի հիման վրա որոշում է կայացնում փորձաքննությանը կամ դրա առանձին փուլերին գործին մասնակցող անձանց մասնակցությունը արգելելու վերաբերյալ:

ՀՈՂՎԱԾ 70. ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Փորձաքննությունն անցկացնում են մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունների աշխատակիցները կամ առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ որպես փորձագետ նշանակված այլ մասնագետները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է նշանակել միեւնոյն կամ տարբեր մասնագիտություններ ունեցող մեկից ավելի փորձագետներ: Փորձագետներն իրավունք ունեն խորհրդակցելու միմյանց հետ եւ ընդհանուր հետևությունների գալու դեպքում՝ տալու միասնական եզրակացություն: Այն փորձագետները, որոնք համաձայն չեն միասնական եզրակացությանը, ներկայացնում են առանձին եզրակացություն:

3. Առաջին ատյանի դատարանը, ելնելով գործի քննության շահերից, իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է արգելել

փորձագետների շփումը միմյանց հետ և նրանց կողմից միասնական եզրակացություններ կայացնելը:

4. Փորձաքննությունն անցկացվում է առաջին ատյանի դատարանում կամ դրանից դուրս՝ կախված փորձաքննության բնույթից եւ հետազոտվող նյութերի (փաստաթղթերի)՝ առաջին ատյանի դատարան բերելու հնարավորությունից:

5. Եթե փորձագետ է նշանակվել փորձագիտական հաստատությունում տվյալ տեսակի փորձաքննություններ կատարելու իրավասություն ունեցող անձը, ապա նա պարտավոր է կատարել պահանջվող փորձաքննությունը: Փորձագետը պարտավոր է անհապաղ պարզել հանձնարարված փորձաքննության՝ իր մասնագիտական ոլորտին պատկանելու հարցը եւ այն առանց լրացուցիչ փորձագետների ներգրավման կատարելու հնարավորությունը:

6. Փորձաքննության ընթացքին խոչընդոտող հանգամանքների առկայության դեպքում փորձագետը պարտավոր է այդ մասին անհապաղ տեղեկացնել առաջին ատյանի դատարանին: Փորձագետի միջնորդության հիման վրա առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում փորձաքննություն կատարման ընթացքն ապահովելու մասին: Որոշման մեջ նշվում են բոլոր այն անհրաժեշտ միջոցառումները, որոնք պետք է կատարվեն՝ փորձաքննության բնականոն ընթացքն ապահովելու համար: Առաջին ատյանի դատարանի որոշման հիման վրա կազմված կատարողական թերթը դատարանի կողմից անհապաղ ուղարկվում է հարկադիր կատարման:

7. Փորձագետն իրեն հանձնարարված փորձաքննությունը չի կարող վերահանձնարարել այլ անձի: Եթե փորձագետին փորձաքննություն իրականացնելիս օգնություն է ցուցաբերում այլ անձ, բացառությամբ երկրորդական բնույթի օժանդակ գործառույթներ իրականացնող անձանց, փորձագետը պարտավոր է առաջին ատյանի դատարանին հայտնել նրա անունը եւ նրա իրականացրած աշխատանքի ծավալը:

8. Եթե փորձաքննությունն անցկացնում է մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունը, ապա դրա համար պատասխանատու են փորձագիտական եզրակացություն տված այն անձինք, որոնց տվյալ հաստատությունում հանձնարարվել է կատարել փորձաքննություն:

ՀՈՂՎԱԾ 71. ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁ-ՆԵՐԸ

1. Փորձագետի եզրակացությունը կազմվում է գրավոր: Այն պետք է պարունակի՝

1) նշում փորձաքննություն կատարած անձի, նրա ունեցած որակավորման և մասնագիտական ստաժի մասին.

2) նշում կիրառված մեթոդների մասին.

3) կատարված հետազոտությունների մանրամասն նկարագրությունը.

4) հետազոտությունների արդյունքում արված հետեւությունները.

5) առաջադրված հարցերի հիմնավորված պատասխանները:

ՀՈՂՎԱԾ 72. ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ԱՌԱՐԿԵԼԸ

1. Գործին մասնակցող անձը մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը պարտավոր է առաջին ատյանի դատարանին ներկայացնել փորձագետի եզրակացության թույլատրելիության, արժանահավատության և հիմնավորվածության վերաբերյալ գրավոր առարկություն,

2. Մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը գրավոր առարկություն չներկայացնելու դեպքում, գործին մասնակցող անձը չի կարող գործի հետագա քննություն ընթացքում վիճարկվել փորձագետի եզրակացության թույլատրելիությունը, արժանահավատությունը և հիմնավորվածությունը:

ՀՈՂՎԱԾ 73. ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԵՎ ԿՐԿՆԱԿԻ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Փորձագիտական եզրակացության պարզ կամ ամբողջական չլինելու դեպքերում առաջին ատյանի դատարանն իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է նշանակել լրացուցիչ փորձաքննություն՝ դրա կատարումը հանձնարարելով միեւնոյն կամ մեկ այլ փորձագետի (մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության):

2. Եթե առաջին ատյանի դատարանի կամ գործին մասնակցող անձի մոտ կասկածներ են առաջանում փորձագիտական եզրակացության հիմնավորվածության վերաբերյալ, կամ առկա են հակասություններ մի քանի փորձագետների

եզրակացություններում, ապա առաջին ատյանի դատարանը իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ միեւնույն հարցերի վերաբերյալ կարող է նշանակել կրկնակի փորձաքննություն, որի կատարումը հանձնարարվում է մեկ այլ փորձագետի (փորձագետների, մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության):

3. Լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննությունը նշանակվում է առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ, որում շարադրվում են առաջին ատյանի դատարանի պատճառաբանությունները՝ փորձագիտական եզրակացության չհիմնավորվածության կամ դրա՝ պարզ կամ ամբողջական չլինելու վերաբերյալ:

4. Լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննություն նշանակելու դեպքում նոր փորձագետներին տրամադրվում է սկզբնական փորձագետի եզրակացությունը:

5. Կրկնակի փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշման մեջ փորձագետին ի թիվս այլ հարցերի հանձնարարվում է եզրակացություն տալ սկզբնական փորձագետի եզրակացության հիմնավորվածության և արժանահավատության վերաբերյալ:

ՀՈԴԿԱԾ 74. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՓՈՐՁԱԳԵՏԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությունն իր ապացուցողական նշանակությամբ հավասարագոր է առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ նշանակված փորձաքննության արդյունքում ստացված փորձագետի եզրակացությանը, եթե այն կատարած փորձագետը մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը դատարանի առջև գրավոր հաստատում է այն՝ նախազգուշացվելով ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու համար քրեական պատասխանատվության մասին:

2. Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

3. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությունը պետք է համապատասխանի սույն օրենսգրքի 71-րդ հոդվածի պահանջներին:

4. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությանը կցվում է այն տված փորձագետի որակավորումը և մասնագիտական գիտելիքները հավաստող փաստաթուղթ:

ՀՈԴՎԱԾ 75. ԳՐԱՎՈՐ ԱՊԱՅՈՒՅՑԸ

1. Գրավոր ապացույցներ են ապացուցման առարկայի մեջ մտնող փաստերի մասին տեղեկություններ պարունակող իրավական ակտերը, գործարքները, տեղեկանքները, գործարար եւ մասնավոր թղթակցությունը և այլ գրավոր նյութերը (փաստաթղթերը):

2. Գրավոր ապացույցներ են համարվում նաեւ էլեկտրոնային կամ կապի այլ միջոցով ստացված արդյունքները, եթե առկա է հաղորդակցության իսկությունն ապացուցելու հնարավորություն:

3. Գրավոր ապացույցները ներկայացվում են բնօրինակով կամ պատճենի ձևով: Փաստաթղթերի բնօրինակները պարտադիր ներկայացվում են առաջին ատյանի դատարանի պահանջով կամ այն դեպքում, երբ համապատասխան փաստերը, օրենքի, այլ իրավական ակտի կամ պայմանագրի համապատասխան, կարող են հաստատվել միայն ապացույցի բնօրինակով: Բնօրինակը չներկայացվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը տվյալ ապացույցը հանում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից, եթե չի ներկայացվում դրա պատշաճ վավերացված պատճենը:

4. Առաջին ատյանի դատարանն օտարալեզու գրավոր ապացույցը հանում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից, եթե գործին մասնակցող անձը չի ներկայացնում գրավոր ապացույցի՝ օրենքով սահմանված կարգով կատարված հայերեն թարգմանությունը կամ, հիմնավոր պատճառների առկայության դեպքում, առաջին ատյանի դատարանին չի միջնորդում դատական ծախսերի հաշվին ապահովել դրա հայերեն թարգմանությունը:

5. Էլեկտրոնային կամ կապի այլ միջոցով ստացված նյութը ներկայացվում է թղթի վրա տպված վիճակում, եթե առաջին ատյանի դատարանն այլ բան չի պահանջում:

6. Եթե քննվող գործին վերաբերում է փաստաթղթի միայն մի մասը, ապա գործին մասնակցող անձը կարող է ներկայացնել դրա քաղվածքը: Առաջին ատյանի դատարանը կարող է քաղվածք ներկայացրած գործին մասնակցող անձից պահանջել ներկայացնելու ամբողջական փաստաթուղթը, եթե քաղվածքը վավերացված չէ օրենքով սահմանված կարգով կամ իր մեջ պարունակում է փաստաթղթի մյուս մասերի վերաբերյալ տեղեկատվություն և դրա բովանդակությունը կարող է պարզվել փաստաթղթի մյուս մասի կամ ամբողջ փաստաթղթի բովանդակությամբ: Ամբողջական փաստաթուղթը չներկայացվելու դեպքում տվյալ ապացույցը մի մասով կամ ամբողջությամբ հանվում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից:

7. Գործի քննության ընթացքում դատարանը գրավոր ապացույցների բնօրինակները հետազոտելուց հետո կարող է դրանք վերադարձնել այն անձանց, որոնցից ստացվել են, եթե վերջիններս այդ մասին միջնորդում են, և նման միջնորդության բավարարումը չի խոչընդոտում ապացույցների հետագա հետազոտմանը: Այս դեպքում գործին կցվում է փաստաթղթի բնօրինակի՝ դատարանի կնիքով վավերացված պատճենը կամ քաղվածքը:

ՀՈԴՎԱԾ 76. ԳՐԱՎՈՐ ԱՊԱՑՈՒՅՑ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գրավոր ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդությունն արվում է ապացույցի ներկայացմամբ եւ այն փաստի վկայակոչմամբ, որը գործին մասնակցող անձը ցանկանում է ապացույցել:

2. Գրավոր ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդություն անելիս գործին մասնակցող անձը պարտավոր է համապատասխան գրավոր ապացույցը կամ գրավոր ապացույցի պատճենը, իսկ այն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը գրավոր ներկայացնելու դեպքում՝ նաև միջնորդությունը տրամադրել գործին մասնակցող այլ անձանց:

3. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված պայմանների խախտմամբ ներկայացված միջնորդությունը ենթակա չէ քննարկման, ներկայացված ապացույցները ենթակա չեն հետազոտման, և վերադարձվում են դրանք

ներկայացրած գործին մասնակցող անձին, իսկ վերադարձնելու անհնարինության դեպքում հանվում են հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից:

4. Հետազոտման և գնահատման ենթակա ապացույցների շարքից հանված ապացույցները կցվում են գործին առանձին հավելվածով:

ՀՈՂՎԱԾ 77. ԳՐԱՎՈՐ ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄԸ

1. Գրավոր ապացույցի բովանդակությունը հետազոտվում է դատական նիստում:

2. Գործին մասնակցող անձինք կարող են դիրքորոշում հայտնել կամ միմյանց հարցեր ուղղել այդ ապացույցի վերաբերյալ:

3. Գրավոր ապացույցներն անհրաժեշտության դեպքում կարող են տրամադրվել նաև վկաներին:

ՀՈՂՎԱԾ 78. ԻՐԵՂԵՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԸ

1. Իրեղեն ապացույցներ են նյութական աշխարհի այն օբյեկտները, որոնք իրենց առկայությամբ, դրությամբ, արտաքին տեսքով, ներքին հատկություններով, գտնվելու վայրով կամ այլ հատկանիշներով կարող են գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման միջոց դառնալ:

ՀՈՂՎԱԾ 79. ԻՐԵՂԵՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Իրեղեն ապացույց թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունն արվում է այն փաստի մատնանշմամբ, որը գործին մասնակցող անձը ցանկանում է ապացուցել, եւ իրեղեն ապացույցի ներկայացմամբ, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ իրեղեն ապացույցի նույնականացման տվյալների նշմամբ:

2. Միջնորդությանն իրեղեն ապացույցը կցելու անհնարինության դեպքում դրան պարտադիր կցվում են ապացույցի լուսանկարը կամ տեսագրությունը:

ՀՈՂՎԱԾ 80. ԻՐԵՂԵՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄԸ

1. Իրեղեն ապացույցը հետազոտվում է զննման միջոցով՝ իրեղեն ապացույցի՝ տվյալ գործի քննության եւ լուծման համար նշանակություն ունեցող հատկանիշները բացահայտելու նպատակով՝ զննման օբյեկտն առաջին ատյանի դատարանի կողմից նկարագրելու եղանակով: Անհրաժեշտության դեպքում զննմանը կարող են ներգրավվել նաև փորձագետներ և վկաներ:

2. Զննումը, որպես կանոն, կատարվում է դատարանում: Եթե զննման օբյեկտը հնարավոր չէ տեղաշարժել, կամ դրա տեղափոխումը դատարան կապված է անհամաչափ դժվարությունների կամ ծախսերի հետ, ապա առաջին ատյանի դատարանը զննումը կատարում է տեղում:

3. Զննումը տեղում կատարելիս պահպանվում է դատական նիստի համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգը: Զննում կատարելու ժամանակի և վայրի մասին ծանուցվում են գործին մասնակցող անձինք, սակայն նրանց չներկայանալն արգելք չէ զննումը կատարելու համար:

4. Զննման ընթացքին խոչընդոտող հանգամանքների առկայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում զննում կատարելու ընթացքն ապահովելու մասին: Առաջին ատյանի դատարանի որոշման հիման վրա կազմված կատարողական թերթն առաջին ատյանի դատարանի կողմից անհապաղ ուղարկվում է հարկադիր կատարման:

5. Զննման արդյունքներն առաջին ատյանի դատարանի խոսքից բառացի արձանագրվում են: Արձանագրությանը կարող են կցվել զննման ժամանակ կազմված կամ ստուգված պլանները, գծագրերը, լուսանկարները, փաստաթղթերի պատճենները, զննման ժամանակ կատարված լուսանկարները կամ տեսագրությունները, ինչպես նաև փորձագետի գրավոր եզրակացությունը:

6. Զննման ժամանակ կողմերն իրավունք ունեն պահանջելու զննության արձանագրության մեջ մտցնել իրենց դիտողությունները:

7. Եթե զննումը կատարել է նոտարը «Նոտարիատի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով, ապա առաջին ատյանի դատարանը դատական նիստում հրապարակում է նոտարի կողմից կատարված զննության արդյունքները: Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ նոտարին կանչում է հարցաքննության, եթե հրապարակված

զննության արդյունքները պետք է պարունակեին, սակայն չեն պարունակում զննված իրեղեն ապացույցի վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկություններ: Նոտարը հարցաքննվում է վկայի համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

8. Առաջին ատյանի դատարանն անհապաղ զննում և հետազոտում է շուտ փչացող իրեղեն ապացույցները՝ դրանց գտնվելու վայրում: Գործին մասնակցող անձինք անհապաղ տեղեկացվում են ապացույցները զննելու և հետազոտելու վայրի ու ժամանակի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ իրեղեն ապացույցները զննելու և հետազոտելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 81. ԻՐԵՂԵՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

1. Իրեղեն ապացույցները պահպանվում են դատարանում կամ հանձնվում են ի պահ:

2. Իրեղեն ապացույցները, որոնք չեն կարող բերվել դատարան, պահպանվում են դրանց գտնվելու վայրում: Դրանք պետք է մանրամասն նկարագրվեն և (կամ) կնքվեն, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ լուսանկարվեն կամ տեսանկարահանվեն: Համապատասխան լուսանկարը կամ տեսաձայնագրությունը կցվում է գործին:

3. Դատարանի աշխատակազմը միջոցներ է ձեռնարկում դատարանում պահվող իրեղեն ապացույցներն անփոփոխ վիճակում պահպանելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 82. ԻՐԵՂԵՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒՄԸ

1. Դատարանը վերջնական դատական ակտով որոշում է իրեղեն ապացույցները տնօրինելու հարցը: Դատարանը, որպես կանոն, իրեղեն ապացույցը վերադարձնում է այն անձանց, որոնցից դրանք ստացվել են, կամ հանձնում է այն անձանց, որոնց իրավունքը դրանց նկատմամբ ճանաչել է դատարանը, կամ դրանք իրացվում են օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված կարգով:

2. Այն առարկաները, որոնք օրենքի համաձայն չեն կարող գտնվել ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց տիրապետման ներքո, հանձնվում են համապատասխան պետական մարմնին:

3. Առանձին դեպքերում գործի քննության ընթացքում դատարանն իրեղեն ապացույցները հետազոտելուց հետո կարող է դրանք վերադարձնել այն անձանց,

որոնցից ստացվել են, եթե վերջիններս այդ մասին միջնորդում են, և նման միջնորդության բավարարումը չի խոչընդոտում ապացույցների հետագա հետազոտմանը:

4. Սույն հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում գործում պահվում են իրեղեն ապացույցի լուսանկարը կամ տեսագրությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 83. ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ (ԼՈՒՍԱԺԱՊԱՎԵՆՆԵՐԸ), ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ՏԵՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները, տեսագրությունները և դրանց էլեկտրոնային կրիչները հետազոտվում են համապատասխան տեխնիկական միջոցների օգտագործմամբ կամ դիտման միջոցով:

2. Լուսանկարներ (լուսաժապավեններ), ձայնագրություններ, տեսագրություններ և դրանց էլեկտրոնային կրիչները թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը ներկայացնելիս դրանք ներկայացնող անձը պարտավոր է նշել՝ երբ, որտեղ և ում կողմից են արվել այդ լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները ու տեսագրությունները: Այդ փաստերը չբացահայտելու կամ դրանց վերաբերյալ իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկություններ ներկայացնելու դեպքում լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները ու տեսագրությունները չեն հետազոտվում և հանվում են ապացույցների կազմից:

3. Եթե անձի լուսանկարումը կամ նրա ձայնագրումը կամ տեսագրումն իրականացվել են առանց այդ անձի համաձայնության կամ գիտության, ապա ապացույցը թույլատրելի է միայն այն դեպքում, եթե օրենքը չի արգելում այդ իրավիճակում առանց անձի համաձայնության լուսանկարում, ձայնագրություն կամ տեսագրություն կատարելը:

4. Դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ տրամադրում է գործում առկա լուսանկարների, ձայնագրությունների և տեսագրությունների պատճենները էլեկտրոնային կրիչի վրա:

ԳԼՈՒԽ 9

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 84. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ

1. Դատավարության մասնակիցները դատական նիստի կամ առանձին դատավարական գործողություններ կատարելու ժամանակի և վայրի մասին տեղեկացվում են ծանուցագրով:

ՀՈԴՎԱԾ 85. ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ծանուցագիրը պետք է բովանդակի՝

1) դատարանի անվանումը.

2) դատարան հրավիրվող կամ կանչվող անձի անունը, ազգանունը (անվանումը).

3) նշում այն գործի մասին, որի վերաբերյալ անձը ծանուցվում է.

4) նշում՝ ներկայանալու ժամանակի և վայրի մասին.

5) նշում՝ հասցեատիրոջ դատավարական կարգավիճակի մասին:

2. Ծանուցագրում նշվում է նաև դատարան չներկայանալու իրավական հետևանքների մասին:

3. Ծանուցագիրն ուղարկվում է դատարանի աշխատակազմը:

ՀՈԴՎԱԾ 86. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Դատավարության մասնակիցներին դատական ծանուցագիրը՝

1) ուղարկվում է պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ,

2) հանձնվում է առձեռն,

3) ուղարկվում է էլեկտրոնային փոստով՝ սույն օրենսգրքի 90-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 87. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ՊԱՏՎԻՐՎԱԾ ՆԱՄԱԿՈՎ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Դատական ծանուցագիրն ուղարկվում է դատավարության մասնակցի նշած հասցեով:

2. Դատական ծանուցագիրը պետք է հանձնվի անձամբ հասցեատիրոջը: Ծանուցագիրը համարվում է անձամբ հանձնված, եթե դրա ստացման մասին անդորրագիրը ստորագրված է անձամբ հասցեատիրոջ կողմից, կամ հասցեատերը ծանուցումը ստանալու անդորրագրի վրա ստորագրել է ծանուցագիրը ստանալուց հրաժարվելու մասին:

3. Իրավաբանական անձանց դեպքում ծանուցագիրը պետք է հանձնվի այդ իրավաբանական անձի անունից հանդես գալու իրավունք ունեցող պաշտոնատար անձին կամ գրագրության ընդունման համար պատասխանատու անձին:

4. Եթե դատավարության մասնակիցն իր հասցեն չի հայտնել կամ նրա հայտնած հասցեով ուղարկված ծանուցագիրը հետ է վերադարձվել դատարան կամ ուղարկելու օրվանից տասնհինգ օրյա ժամկետում դատարանը չի ստացել ծանուցման մասին անդորրագիրը, ապա դատարանը դատական ծանուցագիրը ուղարկում է.

1) ֆիզիկական անձի դեպքում՝ այդ անձի հաշվառման հասցեով, անձի վերջին հայտնի բնակության վայր, գյուղական համայնքում հաշվառված անձանց դեպքում՝ նաև գյուղական համայնքի ղեկավարին իսկ քաղաքներում հաշվառված անձանց դեպքում՝ նաև համապատասխան համատիրությանը.

2) իրավաբանական անձի դեպքում՝ այդ անձի գրանցման հասցեով:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված գործողությունները կատարելու հետ միաժամանակ դատական ծանուցագիրը տեղադրվում է Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

6. Սույն օրենսգրքի 120-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ից 3-րդ կետերով սահմանված դեպքերում առաջին ատյանի դատարանը դատական ծանուցագիրն ուղարկում է գործին մասնակցող անձի՝ հայցադիմումի մեջ նշված հասցեով: Եթե գործին մասնակցող անձն այդ հասցեով չի ծանուցվում, ապա դատարանը կատարում է սույն հոդվածի 4-րդ և 5-րդ մասով նախատեսված գործողությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 88. ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՑ ՀՐԱԺԱՐՎԵԼՈՒ ՀԵՏԵՎԱՆՔ-ՆԵՐԸ

1. Ծանուցագիրը ստանալուց հրաժարվելը հավասարեցվում է այն հանձնված լինելուն: Ծանուցագիրը ստանալուց հրաժարվելու մասին նշում է արվում ծանուցագրի վրա, որը վերադարձվում է դատարանին:

2. Ծանուցագիրը ստանալուց հրաժարվելու մասին ոչ հավաստի նշում կատարելն առաջացնում է օրենքով սահմանված պատասխանատվություն:

ՀՈԴՎԱԾ 89. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ԱՌՁԵՈՒՆ ՀԱՆՁՆԵԼԸ

1. Դատարանը դատական նիստին ներկայացած դատավարության մասնակցին հաջորդ դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին կարող է ծանուցել դատական նիստի ավարտից հետո դատական ծանուցագիրը առձեռն հանձնելով:

ՀՈԴՎԱԾ 90. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՓՈՍՏՈՎ ԿԱՍ ՀԵՌԱԽՈՍՈՎ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Դատավարության մասնակիցները դատարանին կարող են գրավոր ներկայացնել իրենց էլեկտրոնային փոստի հասցեն, որին դատարանի կողմից ուղարկված էլեկտրոնային ծանուցագիրը համարվում է պատշաճ դատական ծանուցում, եթե առկա է այն ստանալու մասին էլեկտրոնային հավաստում:

2. Դատավարության մասնակիցները դատարանին կարող են գրավոր ներկայացնել իրենց բջջային հեռախոսի համարը՝ խնդրելով դատարանին դատական ծանուցումը կատարել հեռախոսակապի միջոցով: Այդ դեպքում դատարանը դատավարության մասնակցին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցում է հեռախոսակապի միջոցով՝ հեռախոսագիր կազմելով:

ՀՈԴՎԱԾ 91. ՊԱՏՇԱՃ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄԸ

1. Դատավարության մասնակիցը համարվում է պատշաճ ծանուցված, եթե նա ծանուցագիրը ստացել է անձամբ, կամ եթե դատարանը կատարել է սույն օրենսգրքի 87-րդ հոդվածի 4-րդ և 5-րդ մասերով նախատեսված գործողությունները:

2. Այլ պետության տարածքում բնակվող անձին ծանուցագիրն ուղարկվում է ուղղակի ծանուցման միջոցով, ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության միջոցով կամ ՀՀ միջազգային պայմանագրերով սահմանված կարգով:

3. Սույն օրենսգրքի 40-րդ հոդվածի 4-րդ մասով և 41-րդ հոդվածով նախատեսված ներկայացուցչության դեպքերում դատական ծանուցագիրը պետք է հանձնվի ներկայացուցիչներին:

4. Ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման դեպքում ծանուցումը հանձնվում է գործին մասնակցող անձին՝ ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման մասին փաստի պարտադիր շարադրմամբ:

5. Եթե դատավարության մասնակիցը գտնվում է կալանավայրում, ազատազրկման վայրում, զորամասում, կարգապահական գումարտակում կամ բուժական հիմնարկում ստանում է ստացիոնար բուժում, ապա դատական ծանուցագիրը պետք է ուղարկվի այդ հաստատությունների հասցեներով: Այդ հաստատությունների վարչակազմերը դատական ծանուցագիրը ստանալուն պես պարտավոր են այն հանձնել հասցեատիրոջը:

6. Դատավարության մասնակիցները պարտավոր են դատարանին հայտնել գործի քննության ընթացքում իրենց հասցեի փոփոխության մասին: Նման հաղորդման բացակայության դեպքում ծանուցագիրն ուղարկվում է այն հասցեով, որով դատավարության մասնակիցը վերջին անգամ պատշաճ ծանուցվել է եւ համարվում է հանձնված, թեկուզև հասցեատերն այդ հասցեում այլևս չի բնակվում կամ չի գտնվում:

ԳԼՈՒԽ 10

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐ

ՀՈԴՎԱԾ 92. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ

1. Դատական ծախսերը կազմված են պետական տուրքից եւ գործի քննության հետ կապված այլ ծախսերից:

ՀՈԴՎԱԾ 93. ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

1. Պետական տուրքի գանձման օբյեկտները, պետական տուրքի չափը և վճարման կարգը սահմանվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

2. Դատարաններում քննվող բոլոր գործերով պետական տուրքը գանձվում է պետական բյուջե:

3. Դրամական պահանջներով հայցի ներկայացման համար պետական տուրքի չափը որոշվում է՝ ելնելով հայցագնից:

4. Պետական տուրքի վճարումից ազատելու, պետական տուրքի վճարման ժամկետը հետաձգելու, պետական տուրքը և դրա դրույքաչափը նվազեցնելու հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

5. Գործում պետական տուրքի վճարման փաստը հավաստող ապացույցի բացակայության դեպքում պետական տուրքը բռնագանձելու վերաբերյալ կատարողական թերթը դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման՝ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկամսյա ժամկետում:

6. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձանց հայցադիմումների ներկայացման համար պետական տուրքը գանձվում է հայցի համար սահմանված կարգով:

7. Գույքային և ոչ գույքային պահանջներ պարունակող հայցադիմումով պետական տուրքը հաշվարկվում և գանձվում է յուրաքանչյուր պահանջի համար առանձին:

8. Եթե հիմնական պահանջից բացի ներկայացված են ածանցյալ պահանջներ, որոնք հիմնական պահանջի բավարարման դեպքում ենթակա են անվերապահ բավարարման, այդ ածանցյալ պահանջների համար պետական տուրք չի գանձվում:

9. Եթե հայցապահանջն իր բնույթով այնպիսին է, որ հայցադիմում ներկայացնելու պահին անհնար է որոշել հայցագնի չափը, ապա հայցվորը պարտավոր է վճարել օրենքով ոչ գույքային պահանջներով հայցադիմումների ներկայացման համար սահմանված պետական տուրքի չափը: Այս դեպքում դատարանը դատական ակտով անդրադառնում է գործի քննության ընթացքում որոշված հայցագնին համապատասխան լրացուցիչ պետական տուրք գանձելու հարցին:

10. Եթե հայցվորը օրենքով ազատված է պետական տուրքի վճարումից, կամ դատարանը կիրառել է նման արտոնություն, ապա պետական տուրքը դատական ակտով բռնագանձվում է պետական տուրքի վճարումից չազատված գործին մասնակցող մյուս անձից՝ բավարարված պահանջների չափին համամասնորեն:

11. Հայցի առարկան փոփոխելու դեպքում պետական տուրքի գումարի չբավականացնող մասը, գանձվում է հայցի առարկան փոփոխելիս՝ փոփոխված հայցի առարկային համապատասխան, իսկ ավելացած մասը չի վերադարձվում՝ բացառությամբ 94-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

12. Դատական ակտը միայն դատական ծախսերի մասով բողոքարկելու դեպքում բողոք բերող անձից պետական տուրք չի գանձվում:

ՀՈԴՎԱԾ 94. ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

1. Վճարված պետական տուրքի վերադարձման հիմքերը և կարգը սահմանվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

2. Վճարված պետական տուրքի վերադարձման հիմքերի առկայության դեպքում դատարանը պարտավոր է դատական ակտում նշել պետական տուրքը լրիվ կամ մասնակի վերադարձնելու հիմք հանդիսացող հանգամանքները:

3. Եթե գործի քննության ընթացքում հայցվորը փոփոխել է հայցի առարկան այնպես, որ առաջացել է պետական տուրքի ավել վճարված մաս, ապա այդ ավել վճարված մասը ենթակա է վերադարձման միայն այն դեպքում, երբ գործի քննության ընթացքում փոփոխված հայցապահանջների մասով կնքվել է հաշտության համաձայնություն:

ՀՈԴՎԱԾ 95. ՀԱՅՑԱԳԻՆԸ

1. Հայցագինը որոշվում է՝

1) դրամական միջոցներ բռնագանձելու հայցերով՝ պահանջվող գումարի չափից.

2) ալիմենտ բռնագանձելու հայցերով՝ մեկ տարվա ընթացքում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից, իսկ եթե ալիմենտի բռնագանձման պահանջը ներկայաց-

վել է մեկ տարուց պակաս ժամանակահատվածի համար, ապա՝ այդ ժամանակահատվածում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից.

3) ժամկետային, անժամկետ կամ ցմահ վճարումներ կատարելու վերաբերյալ հայցերով՝ մեկ տարվա ընթացքում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից.

4) վճարումների չափը պակասեցնելու կամ ավելացնելու վերաբերյալ հայցերով՝ այն գումարից, որով մեկ տարվա հաշվարկով պակասեցվելու կամ ավելացվելու են վճարումները:

2. Հայցագնի մեջ մտնում են նաև պահանջվող տուժանքի (տուգանքի, տույժի) և տոկոսների գումարները՝ հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ:

3. Մի քանի ինքնուրույն պահանջներից կազմված հայցագինը որոշվում է բոլոր պահանջների ընդհանուր գումարով:

4. Հայցագնի մեջ չի ներառվում դատական ծախսերի գումարը:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով սահմանված դեպքերում հայցագինը որոշվում է՝ հայցի բավարարման դեպքում պատասխանողից բռնագանձվող պետական տուրքի չափը հաշվարկելու նպատակով:

ՀՈԴՎԱԾ 96. ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ԱՅԼ ԾԱԽՍԵՐԸ

1. Գործի քննության հետ կապված այլ ծախսերն են՝

1) վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարվելիք գումարները.

2) գործին մասնակցող անձանց՝ գործի քննության վայր ժամանելու, ինչպես նաև նրանց՝ դատարան ներկայանալու կապակցությամբ ժամանակավոր կացարանով ապահովվելու հետ կապված ծախսերը.

3) գործին մասնակցող անձանց փաստաբաններին վճարված կամ վճարման ենթակա գումարները.

4) ապացույցները դրանց գտնվելու վայրում գննելու հետ կապված ծախսերը.

5) դատարանի և գործին մասնակցող անձանց փոստային ծախսերը.

6) դատարանի պահանջները և դատական հանձնարարությունները կատարելու հետ կապված ծախսերը.

7) սույն օրենսգրքի 81-րդ հոդվածին համապատասխան՝ իրեղեն ապացույցների պահպանման ծախսերը.

8) դատարանի կողմից գործի քննության համար անհրաժեշտ ճանաչված այլ ծախսերը:

ՀՈԴՎԱԾ 97. ՎԿԱՆԵՐԻՆ, ՓՈՐՁԱԳԵՏՆԵՐԻՆ ԵՎ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐԻՆ ՎՃԱՐՎԵԼԻՔ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

1. Վկաների, փորձագետների, թարգմանիչների՝ դատարան ներկայանալու ճանապարհածախսը ենթակա է հատուցման: Նրանց վճարվում է նաեւ օրապահիկ և գիշերավարձ: Բնակության վայրից մինչեւ 30 կմ հեռավորությամբ այլ վայր մեկնելու կամ, անկախ հեռավորությունից, բնակության վայրից մեկնելու եւ նույն օրը վերադառնալու դեպքերում հատուցվում է միայն ճանապարհածախսը:

2. Չգրադված անձանց վճարվում է փոխհատուցում՝ ժամանակի կորստի համար՝ ելնելով ժամանակի փաստացի կորստի եւ օրենքով սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չափերից, իսկ աշխատող անձանց փոխհատուցումը վճարվում է Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքով սահմանված աշխատածամանակի հաշվարկին համապատասխան:

3. Վճարվելիք գումարների չափը որոշում է դատարանը՝ կողմերի հետ խորհրդակցելով, փորձագետների և թարգմանիչների նախնական համաձայնությամբ:

4. Վկաներին, փորձագետներին և սույն օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքերում՝ թարգմանիչներին վճարումը կատարում է Հայաստանի Հանրապետությունը՝ նրանց կողմից իրենց պարտականությունների կատարման ավարտից հետո: Վկաների, փորձագետների և թարգմանիչների պարտականությունների կատարման ավարտի օր է համարվում տվյալ գործով նշանակված վերջին դատաքննության օրը:

5. Դատարանը վկաների, փորձագետների և թարգմանիչների կողմից իրենց պարտականությունների կատարման ավարտից հետո 10-օրյա ժամկետում կայացնում է որոշում՝ վճարում կատարելու անհրաժեշտության մասին և այն ներկայացնում է ՀՀ դատական դեպարտամենտ:

6. Դատական դեպարտամենտը վճարումը կատարում է ոչ ուշ, քան համապատասխան տեղեկացումը ստանալուց 20 օր հետո՝ Հայաստանի Հանրապետության

պետական բյուջեով Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտին հատկացված միջոցների հաշվին:

7. Վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին օրապահիկի, գիշերավարձի եւ ճանապարհածախսի վճարումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած ծառայողական գործուղման չափորոշիչները:

ՀՈԴՎԱԾ 98. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԴԻՄԱՅ ՎՃԱՐՎԵԼԻՔ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

1. Փաստաբանների ծախսերը վճարում է նրան ներգրաված գործին մասնակցող անձը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

2. Փաստաբանների և այլ իրավաբանական օգնություն ցույց տված անձանց ծախսեր են համարվում նաև փաստաբանական կազմակերպություններին վճարված կամ վճարման ենթակա գումարները:

3. Այն դեպքում, երբ Հանրային պաշտպանի գրասենյակը գործին մասնակցող անձին տրամադրել է անվճար իրավաբանական օգնություն, և դատական ակտը կայացվել է այդ անձի օգտին, ապա սույն հոդվածով նախատեսված ծախսերը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ողջամիտ չափով բռնագանձվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ գործին մասնակցող այն անձից, ում վրա դրվել է դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը:

4. Սույն հոդվածով նախատեսված ծախսերի փոխհատուցման չափը որոշելիս դատարանը հիմք է ընդունում ծախսերի ողջամիտ չափը, որը որոշվում է՝ ելնելով փաստաբանի կատարած աշխատանքի ծավալից, գործի բարդությունից, ՀՀ Փաստաբանների պալատի խորհրդի կողմից սահմանված փաստաբանական գործունեության վճարների միջին գնացուցակից, ինչպես նաև դատական ակտով բռնագանձվող գումարի և պահանջվող փաստաբանական վճարի չափի հարաբերակցությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 99. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՄԻՋԵՎ

1. Դատարանը անդրադառնում է դատական ծախսերի բաշխման և փոխհատուցման հարցին՝ անկախ գործին մասնակցող անձանց կողմից նման պահանջ ներկայացվելուց:

2. Գործին մասնակցող անձանց կրած դատական ծախսերի փոխհատուցման հարցը լուծելիս դատարանը հիմք է ընդունում միայն գործում առկա փաստաթղթերով հիմնավորված ծախսերը:

3. Գործին մասնակցող անձը, որի դեմ կայացվել է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ, կրում է Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների հատուցման պարտականությունը, ինչպես նաև դատարանի և գործին մասնակցող անձանց կրած դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունն այնքանով, որքանով դրանք անհրաժեշտ են եղել դատական պաշտպանության իրավունքի արդյունավետ իրականացման համար:

4. Գործին մասնակցող անձի կրած ծախսերը, որոնք իրենց նպատակին չեն ծառայել, դրվում են նրա վրա, անգամ եթե գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը կայացվել է այդ անձի օգտին:

5. Գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման մասին գրավոր համաձայնության առկայության դեպքում (համաձայնություն դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ) դատարանը վերջնական դատական ակտում դատական ծախսերը բաշխում է դրան համապատասխան:

6. Գործով մի քանի հայցվորների, բողոք բերողների կամ պատասխանողների առկայության դեպքում նրանցից յուրաքանչյուրը կրում է իր գործողություններով առաջացած դատական ծախսերի մասնաբաժինը: Մասնաբաժինները որոշելու անհնարինության դեպքում դատական ծախսերը նրանց միջև բաշխվում են հավասարաչափ:

7. Հատուկ վարույթներով դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը դրվում է դիմողների վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 100. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ՀԱՅՑԸ ՄԱՍՆԱԿԻ ԲԱՎԱՐԱՐՎԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Հայցը մասնակի բավարարվելու դեպքում Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների և դատարանի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունը դրվում է հայցվորի վրա՝ այն մասով, որով հայցը մերժվել է և պատասխանողի վրա՝ այն մասով, որով հայցը բավարարվել է:

2. Հայցը մասնակի բավարարելու մասին գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ կայացնելիս դատարանը հաշվանցում է հայցվորի և պատասխանողի կրած դատական ծախսերը՝ դրա արդյունքում լրիվ կամ մասնակի ազատելով նրանց հա-կառակ կողմի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 101. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐ-ՃԵԼՈՒ ԿԱՄ ՀԱՅՑԻ ԱՌԱՆՑ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԹՈՂՆԵԼՈՒ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Սույն օրենսգրքի 99-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունը դրվում է հայցվորի վրա, եթե հայցը թողնվում է առանց քննության կամ գործի վարույթը կարճվում է, բացառությամբ սույն հոդվածով նախատեսված դեպքերի:

2. Գործի քննության ընթացքում պատասխանողի կողմից հայցապահանջները կամավոր կատարելու հետևանքով գործի վարույթը կարճվելու դեպքում դատարանը դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը դնում է պատասխանողի վրա:

3. Հաշտության համաձայնություն կնքելիս գործին մասնակցող անձինք պար-տավոր են անդրադառնալ դատական ծախսերի բաշխման, այդ թվում նաև՝ ներկա-յացուցիչների ծախսերի հատուցման հարցին:

4. Եթե հաշտության համաձայնություն կնքած անձինք դատական ծախսերը բաշխելու հարցը չեն կարգավորել հաշտության համաձայնությամբ, ապա դատարա-նը հաշտության համաձայնություն կնքած անձանցից դատական ծախսերը բռնա-զանձում է հավասարաչափ:

ՀՈԴՎԱԾ 102. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ԵՐՐՈՐԴ ԱՆՁԱՆՑ ԿՈՂ-ՄԻՑ

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձանց վրա տարածվում են սույն գլխով սահմանված՝ հայցվորներին վերաբերող դրույթները:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականություն կրում է միայն այն դեպքում, եթե իր գործողությունների հետևանքով առաջացել են դատական ծախսեր, և եթե դատական ակտը կայացվել է ի վնաս այն կողմի, որի կողմից վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը հանդես է գալիս:

ՀՈԴՎԱԾ 103. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԵՎ ՎՃՌԱԲԵՎ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

1. Վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարան բողոք բերելու և գործի քննության հետ կապված դատական ծախսերը գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխվում են սույն գլխի կանոններին համապատասխան:

2. Դատական ակտի դեմ ներկայացրած բողոքը հետ վերցնելու դեպքում անձը կրում է բողոքի ներկայացման հետեւանքով առաջացած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունը:

3. Բողոքարկված դատական ակտը բեկանելու և փոփոխելու դեպքում վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանը գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով գործին մասնակցող անձանց միջև վերաբաշխում է դատական ծախսերը՝ սույն գլխի կանոններին համաձայն:

ՀՈԴՎԱԾ 104. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՐԱԾ ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ՓՈԽՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԿՈՂՄԻՑ

1. Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների և դատարանի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցումը պետք է կատարվի դատական ծախսերի բաշխման հարցը լուծող դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո, որի չկատարման դեպքում դրանք ենթակա են բռնագանձման դատական ակտերի հարկադիր կատարման կարգով:

2. Դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձի գույքային դրությունը, կարող է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով նրան ազատել Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների և դատարանի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունից:

ԳԼՈՒԽ 11

ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐ

ՀՈԴՎԱԾ 105. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

1. Դատավարական ժամկետները սահմանվում են սույն օրենսգրքով, այլ օրենքներով, իսկ օրենքով սահմանված չլինելու դեպքում՝ դատարանի կողմից:

2. Դատարանն առանձին դատավարական գործողությունների կատարման ժամկետներ սահմանելիս հաշվի է առնում այդ դատավարական գործողության կատարման համար անհրաժեշտ ողջամիտ ժամանակահատվածը:

ՀՈԴՎԱԾ 106. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿԸ

1. Դատավարական գործողությունների կատարման ժամկետները որոշվում են օրացուցային տարով, ամսով, ամսաթվով՝ անխուսափելիորեն վրա հասնող իրադարձության մատնանշմամբ կամ ժամանակահատվածով, որի ընթացքում գործողությունը կարող է կատարվել: Եթե ժամկետի վերջին օրը համընկնում է ոչ աշխատանքային օրվա հետ, ապա ժամկետի ավարտի օր է համարվում դրան հաջորդող աշխատանքային օրը:

2. Դատավարական ժամկետները հաշվարկվում են տարիներով, ամիսներով, շաբաթներով և օրերով: Օրերով հաշվարկվող ժամկետներում չեն ներառվում օրենսդրությամբ նախատեսված ոչ աշխատանքային օրերը:

3. Տարիներով, ամիսներով, շաբաթներով կամ օրերով հաշվարկվող դատավարական ժամկետների ընթացքը սկսվում է այն օրացուցային տարվա, ամսվա, շաբաթվա, ամսաթվի կամ անխուսափելիորեն վրա հասած իրադարձությանը հաջորդ օրվանից, որով որոշված է դրա ժամկետի սկիզբը:

ՀՈԴՎԱԾ 107. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ԱՎԱՐՏԸ

1. Տարիներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին տարվա համապատասխան ամսին և ամսաթվին:

2. Ամիսներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին ամսվա համապատասխան օրը: Եթե ժամկետի վերջը համընկնում է համապատասխան ամսաթիվ չունեցող ամսվան, ապա դատավարական ժամկետը լրանում է այդ ամսվա վերջին օրը:

3. Շաբաթներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին շաբաթվա համապատասխան օրը:

4. Օրերով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է այդ ժամկետի վերջին օրը:

5. Այն դեպքերում, երբ դատավարական ժամկետի վերջին օրն օրենքով կամ դրա հիման վրա ընդունված իրավական ակտով նախատեսված ոչ աշխատանքային օր է, ժամկետի ավարտման օր է համարվում դրան հաջորդող աշխատանքային օրը:

6. Դատավարական ժամկետը չի համարվում բաց թողնված, եթե հայցադիմումը, դիմումը, հայցադիմումի պատասխանը, բողոքը, այլ փաստաթղթերը կամ դրամական միջոցները հանձնվել են փոստին, փոխանցվել կամ ներկայացվել են համապատասխան մարմնին կամ դրանք ընդունելու լիազորություն ունեցող անձին մինչև դատավարական ժամկետի վերջին օրվա ժամը քսանչորսը:

7. Եթե դատավարական գործողությունը պետք է կատարվի դատարանում, այլ պետական մարմնում կամ կազմակերպությունում, ապա դատավարական ժամկետը լրանում է այն ժամին, երբ դատարանում կամ կազմակերպությունում սահմանված կանոններով ավարտվում է աշխատանքային օրը:

ՀՈԴՎԱԾ 108. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԻ ԿԱՍԵՑՈՒՄԸ

1. Չլրացած բոլոր դատավարական ժամկետների ընթացքը կասեցվում է գործի վարույթը կասեցնելու հետ միաժամանակ:

2. Դատավարական ժամկետների ընթացքը շարունակվում է գործի վարույթը վերսկսելու օրվանից:

ՀՈԴՎԱԾ 109. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ ԵՐԿԱՐԱՁԳԵԼԸ

1. Դատարանն օրենքով նախատեսված դեպքերում գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է երկարաձգել օրենքով կամ դատարանի կողմից սահմանված և չավարտված դատավարական ժամկետները:

ՀՈԴՎԱԾ 110. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ ԲԱՑ ԹՈՂՆԵԼԸ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵԼԸ

1. Դատավարական ժամկետների ավարտից հետո գործին մասնակցող անձինք զրկվում են այդ ժամկետներով պայմանավորված գործողություններ կատարելու իրավունքից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը բավարարում է բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը:

2. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու միջնորդությունը ներկայացվում է այն դատարան, որտեղ պետք է կատարվի համապատասխան դատավարական գործողությունը:

3. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բավարարվում է, եթե դատարանը գտնում է, որ գործին մասնակցող անձը դատավարական ժամկետը բաց է թողել հարգելի պատճառով:

4. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը քննվում է դատարանում հայցվող գործողության կատարման համար սահմանված ժամկետում՝ առանց դատական նիստ հրավիրելու, եթե սույն օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չէ:

5. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բավարարելու որոշման մեջ դատարանը սահմանում է համապատասխան գործողությունը կատարելու ժամկետը, եթե այդ գործողությունը չի կատարվել միջնորդության ներկայացման հետ միաժամանակ:

6. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բավարարելու որոշմամբ գործողության կատարման համար սահմանված դատավարական ժամկետը չի կարող գերազանցել տվյալ գործողության կատարման համար օրենքով սահմանված ժամկետը:

ԳԼՈՒԽ 12
ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

ՀՈԴՎԱԾ 111. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Դատարանը, հայցվորի միջնորդությամբ կիրառում է հայցի ապահովման միջոցներ, եթե նման միջոցներ չձեռնարկելը կարող է անհնարին դարձնել կամ դժվարացնել դատական ակտի կատարումը կամ հանգեցնել վեճի առարկա հանդիսացող գույքի փաստացի կամ իրավական վիճակի փոփոխությանը:

2. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին միջնորդությունը դատարանը առանց դատական նիստ հրավիրելու լուծում է ստացվելու օրը և կայացնում որոշում:

3. Հայցի ապահովումը թույլատրվում է դատավարության ցանկացած փուլում:

ՀՈԴՎԱԾ 112. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

1. Հայցի ապահովման միջոցներն են՝

1) պատասխանողին պատկանող գույքի վրա հայցագնի չափով արգելանք դնելը.
2) պատասխանողին որոշակի գործողություններ կատարելն արգելելը.
3) այլ անձանց կողմից վեճի առարկային վերաբերող որոշակի գործողությունների կատարումն արգելելը.

4) գույքն արգելանքից հանելու վերաբերյալ հայց հարուցելու դեպքում՝ գույքի իրացումը կասեցնելը.

5) պատասխանողի մոտ գտնվող՝ հայցվորին պատկանող գույքի վրա արգելանք դնելը.

6) կատարողական վարույթը կասեցնելը.

7) օրենքով նախատեսված հայցի ապահովման այլ միջոցներ:

2. Անհրաժեշտության դեպքում դատարանը կարող է կիրառել հայցի ապահովման մի քանի միջոց:

3. Դրամական միջոցների բռնագանձման վերաբերյալ հայցի ապահովման միջոց կիրառելու դեպքում պատասխանողն իրավունք ունի դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության դեպոզիտ հաշիվ մուծել հայցվորի պահանջած գումարը:

ՀՈԴՎԱԾ 113. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ

1. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին դատարանի որոշումը կատարվում է անհապաղ՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

2. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին որոշումը և դրա հիման վրա տրված կատարողական թերթը դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

ՀՈԴՎԱԾ 114. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԵԿ ՄԻՋՈՑԻ ՓՈԽԱՐԽՆՈՒՄԸ ՄԵԿ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՈՎ

1. Գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ դատարանն իրավունք ունի հայցի ապահովման մեկ միջոցը փոխարինել մեկ այլ միջոցով կամ ձևափոխել այն:

3. Հայցի ապահովման մեկ միջոցը մեկ այլ միջոցով փոխարինելու կամ այն ձևափոխելու հարցը լուծվում է սույն օրենսգրքի 115-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 115. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑԻ ՎԵՐԱՑՈՒՄԸ

1. Դատարանը, գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ, կարող է վերացնել հայցի ապահովման միջոցը:

2. Հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին միջնորդությունը լուծվում է միջնորդությունը ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, առանց դատական նիստ հրավիրելու. բացառությամբ այն դեպքերի, երբ միջնորդությունն արվել է դատական նիստի ընթացքում:

3. Հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին միջնորդության քննարկման արդյունքներով կայացվում է որոշում:

ՀՈԴՎԱԾ 116. ՀԱԿԸՆԴԵՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Գործին մասնակցող անձը, ում նկատմամբ կիրառվել է հայցի ապահովման միջոց, կարող է միջնորդություն ներկայացնել իր հնարավոր վնասների հատուցման համար հայցվորից ապահովում (հակընդդեմ ապահովում) պահանջելու մասին:

2. Հակընդդեմ ապահովում պահանջելու մասին միջնորդությունը լուծվում է ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, առանց դատական նիստ հրավիրելու. բացառությամբ այն դեպքերի, երբ միջնորդությունն արվել է դատական նիստի ընթացքում:

3. Հակընդդեմ ապահովում պահանջելու մասին միջնորդության քննարկման արդյունքներով կայացվում է որոշում:

4. Պատասխանողի միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում հայցվորը պարտավոր է հակընդդեմ ապահովման գումարը փոխանցել դատարանի դեպոզիտ այդ մասին որոշումը ստանալու օրվանից եռօրյա ժամկետում և դատարանին ներկայացնել փոխանցման փաստը հավաստող ապացույց:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասում սահմանված պարտականությունը չկատարվելու դեպքում դատարանը կայացնում է որոշում հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին:

6. Հայցը մերժվելու դեպքում հակընդդեմ ապահովման գումարը դատարանի դեպոզիտից ենթակա է վճարման պատասխանողին՝ նրա կողմից դիմում ներկայացնելու օրվանից եռօրյա ժամկետում:

ՀՈԴՎԱԾ 117. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

1. Հայցը բավարարելու մասին վճիռ կայացվելու դեպքում հայցի ապահովման միջոցները պահպանվում են մինչև վճռի կատարումը:

2. Հայցը մասնակի բավարարվելու դեպքում դատարանը լուծում է հայցի ապահովման միջոցն ամբողջությամբ կամ մի մասով վերացնելու հարցը:

3. Հայցը մերժելու կամ գործի վարույթը կարճելու մասին վճիռ կայացվելու դեպքում հայցի ապահովման միջոցները պահպանվում են մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը:

4. Հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշման ընդունման դեպքում հայցի ապահովման միջոցները վերացվում են:

ԲԱԺԻՆ II
ՎԱՐՈՒՅԹՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 13
ՀԱՅՑԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 118. ՀԱՅՑԻ ՀԱՐՈՒՑՈՒՄԸ

1. Հայցը հարուցվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հայցադիմում ներկայացնելու միջոցով:
2. Հայցադիմումը հայցվորը ներկայացնում է առաջին ատյանի դատարան առձեռն կամ ուղարկում է փոստով:

ՀՈԴՎԱԾ 119. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

1. Հայցադիմումը ներկայացվում է գրավոր:
2. Հայցադիմումի մեջ պարտադիր նշվում են՝
 - 1) առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է հայցադիմումը.
 - 2) հայցվորի անունը, ազգանունը (անվանումը), բնակության (գտնվելու) վայրը, ծանուցման հասցեն (եթե այն տարբերվում է բնակության վայրից), այդ թվում՝ հայցվոր քաղաքացու անձնագրային տվյալները, հայցվոր իրավաբանական անձի անվանումը և պետական գրանցման համարը, նրա ներկայացուցչի անունը, ազգանունը, հասցեն, եթե հայցը ներկայացվել է օրենքով դրա իրավունքն ունեցող պաշտոնատար անձի (իրավաբանական անձի) կողմից՝ նաև այդ անձի (իրավաբանական անձի) անունը, ազգանունը (անվանումը), պաշտոնը.
 - 3) պատասխանողի անունը, ազգանունը (անվանումը), բնակության (գտնվելու) հասցեն.
 - 4) գործին մասնակցող այլ անձանց անունը, ազգանունը, հայրանունը (այսուհետ՝ անուն), իրավաբանական անձի անվանումը, նրանց բնակության (գտնվելու վայրի) հասցեները.
 - 5) հայցի փաստական հիմքը.

6) դրամական պահանջի դեպքում՝ պահանջվող կամ վիճարկվող գումարի չափը և հաշվարկը.

7) հայցվորի պահանջը կամ պահանջները, իսկ մի քանի պատասխանողների դեմ հայց հարուցելիս, հայցվորի՝ նրանցից յուրաքանչյուրին ուղղված պահանջները.

8) այն ապացույցների ցանկը, որոնք հաստատում են հայցի հիմքում դրված փաստերից յուրաքանչյուրը՝ համապատասխան նշումով, թե որ ապացույցն ինչ փաստի հաստատմանն է այն ուղղված.

9) հայցադիմումը ներկայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

10) հայցադիմումին կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:

3. Հայցադիմումում կարող են ներառվել՝

1) հայցի իրավական հիմքը.

2) հայցվորի միջնորդությունները.

3) այլ տեղեկություններ, որոնք նշանակություն ունեն գործի քննության և լուծման համար.

4) հայցվորի և դատավարության մյուս մասնակիցների ֆաքսի, հեռախոսի համարը, էլեկտրոնային փոստի հասցեն:

4. Հայցադիմումը ստորագրում է հայցվորը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած հայցադիմումին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը:

ՀՈՂՎԱԾ 120. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻՆ ԿՑՎՈՂ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

1. Հայցադիմումին կցվում է՝

1) հայցադիմում ներկայացնողի անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը,

2) սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարած լինելը հավաստող փաստաթուղթ կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ պետական տուրքի վճարման ժամկետը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու վերաբերյալ միջնորդություն.

3) լիազորագիր կամ այլ փաստաթուղթ, որը հավաստում է ներկայացուցչի լիազորությունը, եթե հայցվորը հանդես է գալու ներկայացուցչի միջոցով, և ներկայացուցչի անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը.

4) հայցադիմումը և դրան կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող այլ անձանց կողմից ստանալը հավաստող ապացույցներ, բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Հայցադիմումին չեն կցվում հայցադիմումը և դրան կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող այլ անձանց կողմից ստանալը հավաստող ապացույցներ, եթե՝

1) հայցվորը ներկայացրել է հայցի ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն.

2) հայցվորը ներկայացրել է ապացույցի ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն.

3) հայցվորը չի կարողացել ապահովել, որ գործին մասնակցող անձը ստանա հայցադիմումի և դրան կից փաստաթղթերի պատճենները. այս դեպքում հայցադիմումին կից ներկայացվում են հայցադիմումը և դրան կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող անձին ուղարկված լինելը հավաստող ապացույցները և նշվում են դրանք գործին մասնակցող անձի կողմից չստանալու պատճառները:

3. Եթե հայցադիմումին կից ներկայացված ապացույցները ծավալուն են, հայցադիմումին կցվում են գործին մասնակցող անձանց կողմից հայցադիմումը ստանալը հավաստող ապացույցներ՝ այդ մասին նշումով:

4. Հայցադիմումին կարող են կցվել՝

1) իր տիրապետման ներքո գտնվող բոլոր հնարավոր գրավոր ապացույցները, որոնք հաստատում են իր պնդած փաստերը, եթե նա կրում է դրանց ապացուցման պարտականությունը, և եթե դրանք հնարավոր է կցել հայցադիմումին.

2) պայմանագրի նախագիծը, եթե հայցադիմումը վերաբերում է պայմանագիր կնքելուն հարկադրելուն:

ՀՈԴՎԱԾ 121. ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՅՑԱՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ ՄԻԱՅՈՒՄԸ ԵՎ ԱՌԱՆՁՆԱՑՆԵԼԸ

1. Հայցվորն իրավունք ունի մեկ հայցադիմումում միացնել միմյանց հետ կապված մի քանի պահանջներ:

2. Առաջին ատյանի դատարանն իրավունք ունի մինչև սույն օրենսգրքի 151-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման կայացումը մեկ վարույթում միացնել

մի քանի միատեսակ գործեր, որոնցով գործին մասնակցող անձինք համընկնում են, եթե դրանց միջև առկա է փոխադարձ կապ, ու դրանց համատեղ քննությունը կարող է ապահովել գործերի առավել արագ և արդյունավետ լուծումը:

3. Առաջին ատյանի դատարանն իրավունք ունի մինչև սույն օրենսգրքի 152-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշման կայացումը առանձին վարույթներում առանձնացնել միացված պահանջներից մեկը կամ մի քանիսը:

4. Գործերը միացնելու կամ պահանջներն առանձին վարույթներում առանձնացնելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

ԳԼՈՒԽ 14

ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԸ ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ, ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ՄԵՐԺԵԼԸ, ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼԸ

ՀՈԴՎԱԾ 122. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԵԼՈՒՑ ՀԵՏՈ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱՅԱՑՎՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1. Հայցադիմումը ներկայացվելուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում, առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝

- 1) հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին.
- 2) հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին.
- 3) հայցադիմումը վերադարձնելու մասին:

ՀՈԴՎԱԾ 123. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը վարույթ է ընդունում ներկայացված հայցադիմումը, եթե առկա չեն սույն օրենսգրքի 124-րդ և 125-րդ հոդվածներով սահմանված հայցադիմումի ընդունումը մերժելու կամ այն վերադարձնելու հիմքերը:

2. Հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելու պահից եռօրյա ժամկետում առաջին ատյանի դատարանն այդ որոշումը, ներկայացված հայցադիմումի և գրավոր ապացույցների պատճենների հետ միասին ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, եթե հայցադիմումը և գրավոր ապացույցների

պատճենները հայցվորի կողմից նախապես չեն ուղարկվել կամ գործին մասնակցող անձանց կողմից չեն ստացվել:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով կամ սույն օրենսգրքի 120-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերում, եթե հայցադիմումին կից փաստաթղթերը ծավալուն են, կամ դրանք դժվար է պատճենահանել, առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց հայցադիմումի հետ ուղարկում է ծանուցում, որ նշված փաստաթղթերը դեպոնացված են առաջին ատյանի դատարանում՝ դրանց ծանոթանալու նպատակով:

4. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը պատասխանողին ուղարկելու հետ միաժամանակ վերջինիս տեղեկացնում է հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելու իրավունքի և ժամկետի մասին:

5. Այն դեպքում, երբ առաջին ատյանի դատարանը բավարարել է հայցադիմումին կից ներկայացված հայցի ապահովման միջոց կամ ապացույցների ապահովում կիրառելու վերաբերյալ միջնորդությունը, սույն հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերով նախատեսված փաստաթղթերը գործին մասնակցող անձանց են ուղարկվում դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության կողմից այդ որոշումները կատարելուց հետո:

ՀՈԴՎԱԾ 124. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ՄԵՐԺԵԼԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը մերժում է հայցադիմումի ընդունումը, եթե՝

1) գործը ենթակա չէ դատարանում քննության.

2) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճիռ.

3) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է օրինական ուժ ստացած վճարման կարգադրություն, արբիտրաժային տրիբունալի վճիռ կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշում, բացառությամբ դատարանի կողմից արբիտրաժային տրիբունալի վճռի կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու դեպքի:

2. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին կայացնում է որոշում այն հայցադիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ միասին ուղարկելով հայցվորին:

3. Հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

4. Հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում հայցադիմումը համարվում է առաջին ատյանի դատարանում ընդունված հայցադիմումի ընդունումը մերժելու օրը, և գործը հանձնվում է նույն առաջին ատյանի դատարանի մեկ այլ դատավորի:

ՀՈՒՎԱԾ 125. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը վերադարձնում է հայցադիմումը, եթե.

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 119-րդ և 120-րդ հոդվածներով հայցադիմումի ձևին ու բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները

2) չեն ներկայացվել սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթղթեր, իսկ այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարումից ազատելու, դրա վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու հնարավորություն՝ բացակայում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը կամ դատարանն այն չի բավարարել, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ անձն օրենքով ազատված է պետական տուրքի վճարումից.

3) մինչև հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը հայցվորը դիմել է այն վերադարձնելու մասին.

4) հայցադիմումը ներկայացված է անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ անձի կողմից.

5) հայցադիմումը ստորագրված չէ կամ ստորագրել է այն ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձը կամ այնպիսի անձ, որի պաշտոնական դրությունը նշված չէ.

6) գործն ընդդատյա չէ տվյալ առաջին ատյանի դատարանին.

7) ամուսինը կնոջ հղիության ժամանակ կամ երեխան ծնվելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, առանց կնոջ համաձայնության ամուսնալուծության հայցադիմում է տվել:

8) մեկ հայցադիմումում միացված են մեկ կամ մի քանի պատասխանողներին ուղղված միմյանց հետ չկապված պահանջներ:

9) այլ դատարանի կամ արբիտրաժային տրիբունալի վարույթում առկա է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործ:

10) հակընդդեմ հայցադիմումը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 119-րդ, 120-րդ կամ 127-րդ հոդվածներով սահմանված պայմաններին:

11) վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձի հայցադիմումը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 35-րդ, 118-րդ կամ 119-րդ հոդվածով սահմանված պայմաններին:

2. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումը վերադարձնելու մասին կայացնում է որոշում՝ այն հայցադիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ միասին ուղարկելով հայցվորին:

3. Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են հայցադիմումը վերադարձնելու բոլոր հիմքերը:

4. Հայցադիմումի թերությունները վերացնելու համար առաջին ատյանի դատարանը տրամադրում է տասնօրյա ժամկետ՝ սկսած հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը ստանալու պահից, բացառությամբ սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, 6-րդ, 9-րդ, 10-րդ և 11-րդ կետերով սահմանված դեպքերի:

5. Տասնօրյա ժամկետում հայցադիմումի թերությունները վերացվելու և այն դատարան կրկին ներկայացվելու դեպքում հայցադիմումը դատարանում ընդունված է համարվում սկզբնական ներկայացման օրը:

6. Հայցադիմումի վերադարձնելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

7. Հայցադիմումի վերադարձնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում հայցադիմումը համարվում է առաջին ատյանի դատարանում վարույթ ընդունված հայցադիմումը վերադարձնելու օրը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

ՀՈԴԿԱԾ 126. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԵՎ ԱՅՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Պատասխանողը հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը ստանալուց հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում, կարող է առաջին ատյանի դատարան ներկայացնել հայցադիմումի պատասխան:

2. Ելնելով գործի առանձնահատկություններից՝ առաջին ատյանը դատարանը կարող է սահմանել պատասխան ուղարկելու ավելի երկար ժամկետ կամ պատասխանողի միջնորդությամբ մինչև երկու շաբաթ ժամկետով երկարաձգել պատասխանը ներկայացնելու ժամկետը:

3. Հայցադիմումի պատասխանը պետք է պարունակի՝

1) առաջին դատարանի անվանումը, որին ներկայացվել է հայցադիմումը.

2) գործի համարը.

3) պատասխանողի անունը, ազգանունը (անվանումը), այդ թվում՝ պատասխանող քաղաքացու անձնագրային տվյալները, պատասխանող իրավաբանական անձի անունը և պետական գրանցման համարը.

4) հայցադիմումում ներկայացված յուրաքանչյուր պահանջը ընդունելու մասին դիրքորոշումը կամ դրա դեմ առարկությունը.

5) հայցի փաստական հիմքում դրված փաստերի վերաբերյալ պատասխանողի դիրքորոշումը, ներառյալ՝ դրանք ընդունելը կամ դրանց դեմ առարկելը, կամ դրանց՝ գործի լուծման համար նշանակություն ունենալը.

6) պատասխանում բերվող առարկության փաստական հիմքերը.

7) այն ապացույցների ցանկը, որոնք հաստատում են առարկության հիմքում դրված փաստերից յուրաքանչյուրը՝ համապատասխան նշումով, թե որ ապացույցն ինչ փաստի հաստատմանն է ուղղված.

8) հայցադիմումին կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:

4. Պատասխանին կցվում է հայցադիմումի պատասխանը և կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը հավաստող ապացույցները:

5. Հայցադիմումի պատասխանը և կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող անձանց պատասխանողի կողմից չուղարկվելու դեպքում դրանք ուղարկում է առաջին ատյանը դատարանը՝ պատասխանողի նկատմամբ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կիրառելով դատական տուգանք:

6. Պատասխանի հետ պատասխանողը կարող է ներկայացնել իր տիրապետման ներքո գտնվող բոլոր հնարավոր ապացույցները, որոնք հաստատում են իր պնդած փաստերը, եթե այդ ապացույցները հնարավոր է կցել պատասխանին:

7. Պատասխանը ստորագրում է պատասխանողը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած պատասխանին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը և անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը:

8. Հայցադիմումի պատասխան չներկայացնելը չի կարող գնահատվել որպես հայցվորի կողմից վկայակոչված փաստերի ընդունում:

ՀՈԴՎԱԾ 127. ՀԱԿԸՆԴԴԵՄ ՀԱՅՑ ՀԱՐՈՒՑԵԼԸ

1. Պատասխանողն իրավունք ունի մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը հակընդդեմ հայց հարուցել ընդդեմ հայցվորի՝ սկզբնական հայցի հետ համատեղ քննելու համար:

2. Հակընդդեմ հայցը հարուցվում, ընդունվում, մերժվում կամ վերադարձվում է հայցադիմումին վերաբերող սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կանոններին համապատասխան՝ սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված դեպքերում:

3. Հակընդդեմ հայցն ընդունվում է առաջին ատյանի դատարանի կողմից, եթե՝

1) հակընդդեմ պահանջն ուղղված է սկզբնական պահանջի հաշվանցմանը.

2) հակընդդեմ հայցի բավարարումը լրիվ կամ մասամբ բացառում է սկզբնական հայցի բավարարումը.

3) հակընդդեմ և սկզբնական հայցերի միջև առկա է փոխադարձ կապ, ու դրանց համատեղ քննությունը կարող է ապահովել գործի առավել արագ և արդյունավետ լուծումը:

ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 128. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԸ

1. Գործի քննությունը տեղի է ունենում դատական նիստերի միջոցով՝ դատարանի շենքում դրա համար հատուկ նախատեսված վայրում (այսուհետ՝ դատական նիստերի դահլիճ), բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

2. Եթե գործով ապացույցների հետազոտումը պահանջում է դատավարական գործողությունների կատարում այլ վայրում, ապա դատական նիստը անցկացվում է դատական նիստերի դահլիճից դուրս (արտագնա դատական նիստ): Արտագնա դատական նիստ կարող է անցկացվել ցանկացած վայրում:

3. Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ծանուցվում են դատավարության մասնակիցները:

ՀՈԴՎԱԾ 129. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԸ ՆԱԽԱԳԱՀՈՂԸ

1. Գործը միանձնյա քննող դատավորը նախագահում է դատական նիստը:

2. Գործի կոլեգիալ քննության դեպքում դատական նիստը նախագահում է դատավորներից մեկը:

3. Դատական նիստը նախագահողը ղեկավարում է դատական նիստը՝ մերժելով այն ամենը, ինչն առնչություն չունի քննվող գործի հետ:

4. Դատական նիստը նախագահողն անհրաժեշտ միջոցներ է ձեռնարկում՝ դատական նիստում պատշաճ կարգ ապահովելու համար:

5. Դատական նիստը նախագահողի կարգադրությունները պարտադիր են դատավարության մասնակիցների և դատական նիստերի դահլիճում ներկա գտնվող այլ անձանց համար:

ՀՈԴՎԱԾ 130. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԻ ԱՆՓՈՓՈԽԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գործի քննությունն անցկացվում դատարանի նույն կազմով:

2. Դատարանի կազմը փոխվելու դեպքում կայացվում է գործը վարույթ ընդունելու մասին որոշում, և գործի քննությունը սկսվում է նորից:

ՀՈԴՎԱԾ 131. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

1. Դատական նիստ սկսելու համար սահմանված ժամին նախագահողը բացում է դատական նիստը, հրապարակում է դատարանի կազմը և քննության ենթակա գործը:

ՀՈԴՎԱԾ 132. ԿԱՐԳԸ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏՈՒՄ

1. Դատական նիստերի դահլիճ դատավորի(դատավորների) մտնելու պահին դահլիճում ներկա գտնվողները ոտքի են կանգնում, այնուհետև՝ նախագահողի հրավերով զբաղեցնում իրենց տեղերը: Դատական նիստերի դահլիճից դատավորի դուրս գալու պահին դահլիճում ներկա գտնվողները ոտքի են կանգնում:

2. Դատարանի վերջնական դատական ակտերը դահլիճում ներկաները լսում են կանգնած:

3. Դատավարության մասնակիցները դատական նիստում դատարանի և դատավարության այլ մասնակիցների հետ հաղորդակցվում են կանգնած:

4. Դատավարության մասնակիցները դատարանին դիմում են «հարգելի դատարան» դիմելաձևով,

5. Սույն հոդվածի 1-3-րդ մասերով սահմանված պահանջները կարող են չպահպանվել նախագահողի կողմից թույլատրվելու դեպքում:

6. Դատական նիստն անցկացվում է այնպիսի պայմաններում, որոնք ապահովում են նիստին ներկա գտնվող անձանց անվտանգությունը, ինչպես նաև պատշաճ կարգուկանոնը:

7. Դատավարության մասնակիցները և դատական նիստերին ներկա գտնվող անձինք պարտավոր են պահպանել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգուկանոնը:

8. Գործին մասնակցող անձինք և դոնբաց դատական նիստին ներկա գտնվողներն իրավունք ունեն կատարել գրառումներ, սղագրություն և ձայնագրություն:

9. Դատական նիստի կամ դրա մի մասի կինո և լուսանկարահանումը, տեսաձայնագրումը, ինչպես նաև հեռարձակումը ռադիոյով ու հեռուստատեսությամբ կատարվում են դատական նիստի բացումից հետո գործին մասնակցող անձանց համաձայնությամբ՝ դատարանի թույլտվությամբ:

ՀՈՂՎԱԾ 133. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՏՈՒԳԵԼԸ

1. Դատական նիստի քարտուղարը զեկուցում է դատարանին՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների՝ նիստին ներկա լինելու մասին, չներկայացած անձանց պատշաճ կարգով ծանուցված լինելու, ինչպես նաև նրանց բացակայության պատճառների մասին:

2. Նախագահողը պարզում է դատական նիստին ներկայացած դատավարության մասնակիցների ինքնությունը, ստուգում է ներկայացուցիչների լիազորությունները:

3. Դատական նիստին թարգմանչի (սուրդոթարգմանչի) չներկայանալու դեպքում դատարանը, լսելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, որոշում է կայացնում գործի քննությունը շարունակելու կամ դատական նիստը հետաձգելու մասին:

4. Դատարանը չի հետաձգում գործի քննությունը, եթե թարգմանիչը առանց հարգելի պատճառի չի ներկայանում դատական նիստի և դատարանին չի տեղեկացնում իր չներկայանալու պատճառների մասին, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 17-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված դեպքերի:

ՀՈՂՎԱԾ 134. ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ

1. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի դատարանին խնդրել գործը լուծելու իր բացակայությամբ՝ ներկայացված փաստաթղթերի և նյութերի հիման վրա:

2. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի դատարանին խնդրել դատական նիստն անցկացնել իր բացակայությամբ:

3. Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին պատշաճ ծանուցված գործին մասնակցող անձի չներկայանալը դատական նիստին արգելք չէ գործի քննության համար:

ՀՈՂՎԱԾ 135. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՆՐԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՊԱՐԶԱԲԱՆԵԼԸ

1. Նախագահողը գործին մասնակցող անձանց պարզաբանում է սույն օրենսգրքի 34-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված նրանց դատավարական

իրավունքներն ու պարտականությունները, անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև դրանց իրացման կարգը:

2. Գործի քննությանը թարգմանչի (սուրդոթարգմանչի) մասնակցության դեպքում նրան իր իրավունքները և պարտականությունները պարզաբանվում են առաջնահերթության կարգով:

3. Նախագահողը ներկայացուցիչ-փաստաբանին չի պարզաբանում նրա իրավունքները և պարտականությունները, եթե ներկայացուցիչ-փաստաբանը հակառակը չի պնդում:

4. Դատավարության մասնակիցները կարող են դատավարության ցանկացած փուլում դատարանից պարզաբանում պահանջել իրենց դատավարական իրավունքների և պարտականությունների իրականացման կարգի մասին:

5. Դատարանը գործին մասնակցող անձանց կարող է գրավոր պարզաբանել իրենց իրավունքները, պարտականությունները և դրանց իրացման կարգը:

ՀՈԴՎԱԾ 136. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՑ ՀՐԱԺԱՐՎԵԼԸ

1. Մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտելը հայցվորն իրավունք ունի լրիվ կամ մասնակի հրաժարվելու իր պահանջներից:

2. Պահանջներից հրաժարվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կարճում է գործը:

3. Եթե հայցվորը մասնակիորեն է հրաժարվել իր պահանջներից, ապա առաջին ատյանի դատարանն այդ պահանջի մասով առանձնացնում է առանձին վարույթ: Այդ վարույթով առաջին ատյանի դատարանը քննությունը հայտարարում է ավարտված և կայացնում է գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում:

4. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց բացատրում է պահանջից հրաժարվելու դատավարական հետևանքները:

ՀՈԴՎԱԾ 137. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ

1. Մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտելը պատասխանողն իրավունք ունի ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն ընդունելու հայցվորի պահանջը:

2. Առաջին ատյանի դատարանը բավարարում է հայցն այն պահանջի մասով, որն ընդունել է պատասխանողը, բացառությամբ այն դեպքերի (պահանջի ոչ իրավաչափ ընդունում), երբ՝

1) այդպիսի ընդունումը հակասում է օրենքին կամ այլ իրավական ակտերին.

2) այդպիսի ընդունումը խախտում է այլ անձի իրավունքները եւ ազատությունները:

3. Պահանջի ընդունման ոչ իրավաչափ լինելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

4. Եթե պատասխանողը մասնակիորեն է ընդունել հայցվորի պահանջը, և դատարանը համարում է, որ այն իրավաչափ է, ապա առաջին ատյանի դատարանն այդ պահանջի մասով առանձնացնում է առանձին վարույթ: Այդ վարույթով առաջին ատյանի դատարանը դատաքննությունը հայտարարում է ավարտված և կայացվում է վճիռ:

5. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց բացատրում է պահանջի ընդունման դատավարական հետևանքները:

ՀՈԴՎԱԾ 138. ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Գործին մասնակցող անձինք դատավարության ցանկացած փուլում կարող են գործն ավարտել հաշտության համաձայնությամբ, որը ձևակերպվում է գրավոր, ստորագրվում է գործին մասնակցող անձանց կողմից և ներկայացվում է դատարանի հաստատմանը:

2. Դատարանը նախքան հաշտության համաձայնությունը հաստատելը գործին մասնակցող անձանց պարզաբանում է դրա դատավարական հետևանքները:

3. Հաշտության համաձայնությունն ի դատարանի կողմից հաստատվելու դեպքում դատարանը կայացնում է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ՝ գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին:

4. Հաշտության համաձայնությունը դատարանի կողմից չհաստատվելու դեպքում գործի քննությունը շարունակվում է:

5. Դատարանը չի հաստատում հաշտության համաձայնությունը, եթե դրա հաստատումը՝

1) հակասում է օրենքին և այլ իրավական ակտերին.

2) վերաբերում է այլ անձի իրավունքներին և շահերին.

3) պարունակում է հանդիպական պարտավորություններ:

6. Գործին մասնակցող անձանց մի մասի կողմից հաշտության համաձայնություն ձևակերպելու և ներկայացվելու դեպքում դատարանը գործին մասնակցող այդ անձանց մասով առանձնացնում է գործի վարույթը և գործի առանձնացված մասով կայացնում է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ՝ գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին:

ՀՈԴՎԱԾ 139. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԼՈՒԾՈՒՄԸ ԴՍՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

1. Գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունները գործի քննության հետ կապված բոլոր հարցերով դատարանը լուծում է գործին մասնակցող մյուս անձանց դիրքորոշումը լսելուց հետո, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 55-րդ հոդվածով, 111-րդ հոդվածով, 126-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 178-րդ հոդվածով սահմանված դեպքերի և այն միջնորդությունների, որոնց միջոցով գործին մասնակցող անձը իրականացնում է իր իրավունքները և որոնք չեն ազդում գործին մասնակցող այլ անձանց իրավունքների, պարտականությունների, շահերի, կարգավիճակի կամ դատավարության ընթացքի վրա:

2. Գործին մասնակցող անձը համարվում է միջնորդության վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտած նաև այն դեպքում, եթե ունեցել է դրա վերաբերյալ դիրքորոշում արտահայտելու հնարավորություն, սակայն չի հայտնել, այդ թվում՝ պատշաճ ծանուցված է եղել այն դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին, որում արվել է տվյալ միջնորդությունը, սակայն չի ներկայացել դատական նիստին և չի ներկայացրել դատական նիստը հետաձգելու միջնորդություն, կամ ներկայացրել է նման միջնորդություն, սակայն դատարանն այն մերժել է:

3. Դատական նիստից դուրս միջնորդություն ներկայացրած անձը պարտավոր է միջնորդությանը կցել գործին մասնակցող անձանց կողմից տվյալ միջնորդությունը և դրան կից փաստաթղթերը ստանալու փաստը հավաստող ապացույցներ կամ ներկայացնել դրանք գործին մասնակցող անձանց չհանձնելու հիմնավորումները,

բացառությամբ սույն օրենսգրքի 55-րդ հոդվածով, 111-րդ հոդվածով, 126-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 178-րդ հոդվածով սահմանված դեպքերի և այն միջնորդությունների, որոնց միջոցով գործին մասնակցող անձը իրականացնում է իր իրավունքները և որոնք չեն ազդում գործին մասնակցող այլ անձանց իրավունքների, պարտականությունների, շահերի, կարգավիճակի կամ դատավարության ընթացքի վրա: Նման ապացույցների բացակայության դեպքում դատական նիստից դուրս ներկայացված միջնորդությունը ենթակա չէ քննարկման:

4. Գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունները մտցվում են դատական նիստի կամ այլ դատավարական գործողության արձանագրության մեջ, իսկ գրավոր միջնորդությունները կցվում են գործին:

5. Միջնորդությունների քննարկման արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում:

6. Քննարկման ենթակա չէ այն միջնորդությունը, որը բացառապես կրկնում է նախկինում մերժված միջնորդության հիմնավորումները:

ՀՈԴՎԱԾ 140. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՍԱՆԿՑԻԱՆԵՐԸ

1. Դատավարական իրավունքներից անբարեխղճորեն օգտվելու կամ դատավարական պարտականություններն անհարգելի չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու, այդ թվում՝ դատարան ներկայանալուց չարամտորեն խուսափելու կամ դատարանի օրինական կարգադրությունները չկատարելու, դատական նիստի բնականոն ընթացքը խոչընդոտելու կամ նիստի կարգը խախտող այլ գործողություն կատարելու միջոցով դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելու դեպքում դատարանն իրավունք ունի գործին մասնակցող անձանց, ներկայացուցիչների և դատական նիստին ներկա գտնվող այլ անձանց նկատմամբ կիրառելու հետևյալ սանկցիաները.

- 1) նախազգուշացում.
- 2) նիստերի դադարեցում.
- 3) դատական տուգանք:

2. Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատական սանկցիայի կիրառումը պարտադիր է:

3. Դատական սանկցիան պետք է համաչափ լինի արարքի ծանրությանը:

4. Նախագգուշացումը և նիստերի դահլիճից հեռացնելը կիրառվում են տվյալ դատական նիստում կայացվող դատարանի արձանագրային որոշմամբ:

5. Գործին մասնակցող անձանց նկատմամբ նիստերի դահլիճից հեռացումը կարող է կիրառվել առավելագույնը մինչև տվյալ դատական նիստի ավարտը, իսկ դատական նիստին ներկա գտնվող այլ անձանց նկատմամբ՝ առավելագույնը մինչև գործի քննության ավարտը:

6. Գործին մասնակցող, նիստերի դահլիճից հեռացված անձի փաստաբանի կամ այլ ներկայացուցչի միջնորդությամբ դատարանն իրավունք ունի մինչև սանկցիայի կիրառման ժամկետի լրանալը վերականգնելու հեռացված անձի մասնակցությունը դատական նիստին:

7. Նիստերի դահլիճից հեռացումը չի կարող կիրառվել տվյալ պահին ցուցմունք տվող վկայի նկատմամբ:

8. Նիստերի դահլիճից հեռացնելու մասին որոշումն անհապաղ կամովին չկատարելու դեպքում կատարվում է հարկադիր կարգով Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտի միջոցով:

10. Դատական տուգանքի առավելագույն չափը նվազագույն աշխատավարձի 200-ապատիկն է: Դատական տուգանքի չափը որոշվում է դատարանի հայեցողությամբ, սակայն բացի արարքի ծանրությունից, պետք է հաշվի առնվի նաև արարք կատարողի անձը: Դատական տուգանքը կիրառվում է նույն դատական նիստում կայացվող դատարանի առանձին որոշմամբ:

11. Գործի քննությանը մասնակցող հանրային ծառայողի կամ ներկայացուցչի-փաստաբանի նկատմամբ կիրառված դատական սանկցիայի մասին որոշման մեկ օրինակը ուղարկվում է համապատասխանաբար համապատասխան պետական մարմին կամ ՀՀ փաստաբանների պալատ:

12. Դատական տուգանք կիրառելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումները կարող են բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով: Բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած որոշումը բողոքարկման ենթակա չէ:

13. Դատական տուգանք կիրառելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշումները կարող են բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

14. Դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը չբողոքարկվելու դեպքում այն ենթակա է կատարման դրա բողոքարկման ժամկետը լրանալուց հետո՝ 5 օրվա, իսկ բողոքարկվելու և բողոքը մերժվելու դեպքում՝ բողոքը մերժվելու օրվանից 5 օրվա ընթացքում: Դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը կամովին չկատարվելու դեպքում ենթակա է հարկադիր կատարման «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 141. ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶԳՈՒՄԸ

1. Դատարանն հետաձգում է գործի քննությունը, եթե՝

1) գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկը կամ նրա ներկայացուցիչը դատարանի կողմից հարգելի ճանաչված պատճառով չի ներկայացել դատական նիստին և ներկայացրել է գործի քննությունը հետաձգելու վերաբերյալ միջնորդություն.

2) այն չի կարող քննվել տվյալ նիստում՝ վկաների, փորձագետների կամ թարգմանիչների չներկայանալու պատճառով.

3) դա թելադրված է ապացույցներ ներկայացնելու անհրաժեշտությամբ.

4) դա թելադրված է գործին մասնակցող անձի կողմից ներկայացված լրացուցիչ ապացույցներին գործին մասնակցող այլ անձանց ծանոթանալու անհրաժեշտությամբ.

5) գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկը միջնորդում է տրամադրել ողջամիտ ժամկետ՝ վեճը հաշտությամբ լուծելու համար, և գործին մասնակցող մյուս անձինք չեն առարկում.

6) հայցվորը ներկայացրել է հայցի հիմքը կամ առարկան փոփոխելու վերաբերյալ միջնորդություն, և պատասխանողը չի միջնորդել գործի քննությունը շարունակելու վերաբերյալ.

7) ներկայացվել է հակընդդեմ հայց կամ վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ.

8) ավարտվել է աշխատանքային օրը, եթե օրենքով գործի քննության հատուկ ժամկետներ սահմանված չեն.

9) դատական նիստը չի կարող շարունակվել նիստերի դահլիճում ներկա գտնվող անձանց կողմից թույլ տրվող դատական նիստի կարգի զանգվածային խախտումների պատճառով.

10) առաջին ատյանի դատարանը որոշել է գործի քննությանը ներգրավել նոր գործին մասնակցող անձի.

11) առկա են առողջական վիճակի հետ կապված կամ այլ անձնական բնույթի հանգամանքներ, որոնք անհնար են դարձնում դատարանի կողմից գործի քննությունը.

12) դատական նիստի դահլիճում տեղադրված համակարգչային ձայնագրման համակարգի անսարքության պատճառով հնարավոր չէ ապահովել դրա շահագործումը.

13) օրենքով սահմանված այլ հիմքերի առկայության դեպքում:

2. Գործի քննությունը հետաձգելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշվում է հաջորդ դատական նիստի ժամանակը և վայրը:

3. Գործի քննությունը հետաձգելուց հետո այն շարունակվում է ընդհատման պահից:

ՀՈԴՎԱԾ 142. ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՍԵՑՆԵԼՈՒ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Դատարանը պարտավոր է կասեցնել գործի վարույթը, եթե՝

1) անհնարին է տվյալ գործի քննությունը մինչև սահմանադրական, քաղաքացիական, քրեական կամ վարչական դատավարության կարգով քննվող այլ գործով վերջնական ակտ կայացնելը.

2) պատասխանողը գտնվում է ռազմական դրության մեջ գտնվող զինված ուժերի կազմում, կամ ռազմական դրության մեջ գտնվող զինված ուժերի կազմում գտնվող հայցվորը դիմել է համապատասխան միջնորդությամբ.

3) գործին մասնակցող անձը մահացել է, և վիճելի իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն.

4) գործին մասնակցող քաղաքացին ճանաչվել է անգործունակ և չունի օրենքով սահմանված կարգով նշանակված խնամակալ,

5) գտնելով, որ կիրառման ենթակա օրենքը կամ այլ նորմատիվ իրավական ակտը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, դիմում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրական դատարան:

2. Դատարանն իրավունք ունի կասեցնել գործի վարույթը, եթե՝

1) նշանակվել է փորձաքննություն.

2) գործին մասնակցող իրավաբանական անձը վերակազմակերպվում է:

ՀՈԴՎԱԾ 143. ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎԵՐՍԿՍԵԼԸ

1. Գործի վարույթը վերսկսվում է դրա կասեցումն առաջացրած հանգամանքների վերանալու փաստը դատարանին հայտնի դառնալուց հետո եռօրյա ժամկետում:

ՀՈԴՎԱԾ 144. ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՍԵՑՆԵԼՈՒ ԵՎ ՎԵՐՍԿՍԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Դատարանը գործի վարույթը կասեցնելու կամ վերսկսելու մասին կայացնում է որոշում՝ եռօրյա ժամկետում այն ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց:

2. Գործի վարույթը կասեցնելու մասին դատարանի որոշումը գործին մասնակցող անձանց կողմից կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Եթե գործի վարույթը կասեցնելու համար հիմքում ընկած որոշումը ենթակա չէ բողոքարկման, ապա գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշման բողոքարկումը չի հանգեցնում դրա հիմքում դրված որոշման բողոքարկման:

4. Գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը համարվում է վերսկսված:

5. Գործի վարույթի կասեցման ժամանակահատվածում դատարանը չի կարող հրավիրել դատական նիստ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ներկայացվել է հայցի ապահովման միջոց կիրառելու, ձևափոխելու կամ վերացնելու, հակընդդեմ ապահովում կիրառելու կամ ապացույցների ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն:

ՀՈԴՎԱԾ 145. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՄԱՆ ՁԵՎԸ

1. Դատական նիստում, ինչպես նաև դատական նիստից դուրս առանձին դատավարական գործողություններ կատարելիս վարվում է արձանագրություն:

2. Դատական նիստի դահլիճում ձայնագրման համակարգ տեղադրված լինելու դեպքում արձանագրությունը վարվում է դատական նիստի ձայնային արձանագրման և համակարգչային եղանակով միաժամանակ համառոտագրման միջոցով: Համառոտագրումը դատական նիստերի դահլիճում կատարվող գործողությունների մասին նշումներն են: Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգի շահագործման, տվյալների արխիվացման և համակարգի պահպանության կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարը:

3. Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգի բացակայության դեպքում կամ դատական նիստից դուրս առանձին դատավարական գործողություններ կատարելիս արձանագրությունը վարվում է պարզ թղթային արձանագրման եղանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 146. ՊԱՐԶ ԹՂԹԱՅԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Դատական նիստի պարզ թղթային արձանագրությունում նշվում են՝

1) դատական նիստի տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.

2) դատական նիստը սկսելու և ավարտելու ժամը.

3) գործը քննող դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը և դատական նիստի քարտուղարի անունը.

4) գործի անվանումը.

5) տեղեկություններ՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների ներկայանալու մասին.

6) տեղեկություններ՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցներին իրենց դատավարական իրավունքները և պարտականությունները պարզաբանելու մասին.

7) դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով չկայացրած միջանկյալ դատական ակտերը և դատարանի կարգադրությունները.

8) գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների հայտարարությունները, միջնորդությունները, բացատրությունները, նիստը նախագահողի դեմ գործին մասնակցող անձանց առարկությունները.

9) վկաների, փորձագետների ցուցմունքները.

10) տեղեկություններ՝ ապացույցների հրապարակման, զննման և հետազոտման մասին.

11) տեղեկություններ՝ դատական նիստի դահլիճում կարգի խախտման և դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի փաստերի և խախտողի անձի, ինչպես նաև դատարանի կողմից նրա նկատմամբ կիրառված սանկցիաների մասին.

12) առանձին դատական ակտի տեսքով ձևակերպվող որոշումների եզրափակիչ մասը.

13) վերջնական դատական ակտի եզրափակիչ մասը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 7-13-րդ կետերով նախատեսված տեղեկությունները դատական նիստերի քարտուղարը արձանագրում է բառացիորեն:

ՀՈԴԿԱԾ 147. ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱՐԵԼԸ

1. Արձանագրությունը վարում է դատական նիստի քարտուղարը:

2. Պարզ թղթային արձանագրությունը նիստի ժամանակ վարվում է գրավոր կամ համակարգչի միջոցով: Այն գործի նյութերին կցվում է՝ հավաստված նախագահող դատավորի և քարտուղարի ստորագրությամբ:

3. Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգով արձանագրություն վարելիս դրա համառոտագրումը կատարվում է միաժամանակ՝ համակարգչային եղանակով: Ձայնային արձանագրությունը գործի նյութերին կցվում է լազերային կրիչի վրա: Համառոտագրումը գործի նյութերին կցվում է թղթային կրիչի վրա՝ հավաստված դատական նիստի քարտուղարի ստորագրությամբ:

4. Դատական նիստի արձանագրության համակարգչային արձանագրման կրիչի օրինակը՝ դրա համառոտագրման հետ, գործին մասնակցող անձանց գրավոր դիմումի հիման վրա տրամադրվում է դատական նիստից անմիջապես հետո:

5. Դատական նիստի պարզ թղթային եղանակով արձանագրման դեպքում գրավոր արձանագրության պատճենը գործին մասնակցող անձանց գրավոր դիմումի հիման վրա տրամադրվում է ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

6. Դատական նիստի պաշտոնական ձայնագրություն է համարվում միայն դատարանի կողմից իրականացված տեխնիկական ձայնագրությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 148. ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՊԱՐԶ ԹՂԹԱՅԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

1. Դատավարության մասնակիցները պետք է ստորագրեն պարզ թղթային արձանագրությունը և իրավունք ունեն ծանոթանալու պարզ թղթային եղանակով կազմված դատական նիստի արձանագրությանը և մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը դիտողություններ ներկայացնելու այն կազմելու լրիվության կամ ճշտության վերաբերյալ:

2. Արձանագրության վերաբերյալ դիտողություններն ուսումնասիրում է արձանագրությունը ստորագրած նախագահող դատավորը դրանք ներկայացնելու պահից երեք օրվա ընթացքում:

3. Արձանագրության վերաբերյալ դիտողություններն ընդունելու կամ մերժելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում:

ԳԼՈՒԽ 17

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏ

ՀՈԴՎԱԾ 149. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԼԻՆԵԼԸ

1. Նախնական դատական նիստ անցկացվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով քննվող բոլոր գործերով, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 162-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերի:

ՀՈԴՎԱԾ 150. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ՆՇԱՆԱԿԵԼԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը պատասխանողի կողմից հայցադիմումի պատասխան ստանալու, իսկ այդպիսին չստանալու դեպքում սույն օրենսգրքով

պատասխան ուղարկելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելու օրվան հաջորդող եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում նախնական դատական նիստ նշանակելու վերաբերյալ, որը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

2. Նախնական դատական նիստը պետք է անցկացվի այն նշանակելու մասին որոշման կայացմանը հաջորդող քսանօրյա ժամկետում:

ՀՈԴՎԱԾ 151. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏՈՒՄ ԼՈՒԾՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՐՋԱՆԱԿԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում գործին մասնակցող անձանց հետ սույն հոդվածով սահմանված հաջորդականությամբ՝

1) պարզում է հայցի առարկան, հայցի փաստական և իրավական հիմքերը.

2) պարզում է արդյոք պատասխանողն ամբողջությամբ կամ մասնակի ընդունում է հայցվորի պահանջները.

3) պարզում է պատասխանողի առարկության հիմքում դրված փաստերը և իրավական նորմերը.

4) պարզում է արդյոք գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում կնքել հաշտության համաձայնություն.

5) քննարկում է վիճելի իրավահարաբերության բնույթը, այդ թվում՝ կիրառելի իրավական նորմերը.

6) որոշում է գործի քննությանը վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձանց ներգրավելու անհրաժեշտությունը.

7) քննարկում է մի քանի քաղաքացիական գործերի միացման կամ պահանջների առանձնացման անհրաժեշտությունը.

8) որոշում է ապացուցման առարկան կազմող փաստերը.

9) հետազոտում է ներկայացված ապացույցները այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ է գործի դատաքննության արդյունավետ նախապատրաստություն իրականացնելու համար.

10) որոշում է անվիճելի փաստերի շրջանակը.

11) որոշում է ապացուցում պահանջող փաստերի շրջանակը.

12) գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխում է ապացուցման պարտականությունը.

13) քննարկում է գործին մասնակցող անձանց կողմից ապացույց ներկայացնելու ժամկետները.

14) լուծում է ապացույց պահանջելու, ապացույց ապահովելու, փորձաքննություն նշանակելու, դատական նիստին վկա, փորձագետ կանչելու, թարգմանիչ ներգրավելու վերաբերյալ գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունները.

15) պարզում է դատական հանձնարարություն արձակելու, ապացույցներն իրենց գտնվելու վայրում հետազոտելու անհրաժեշտության հարցերը.

16) պարզում է արտագնա դատական նիստ անցկացնելու անհրաժեշտությունը.

17) որոշում է ապացույցների հետազոտման հերթականությունը.

18) քննում է գործի արդյունավետ քննությանն ուղղված՝ գործին մասնակցող անձանց այլ միջնորդությունները:

ՀՈԴԿԱԾ 152. ԱՊԱՑՈՒՑՄԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱՇԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Սույն օրենսգրքի 151-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ-ից 12-րդ կետերով նախատեսված հարցերը քննարկելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է ապացուցման պարտականություն բաշխելու մասին որոշում՝ այն երեք օրվա ընթացքում առանձին ակտի ձևով ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց:

2. Առաջին ատյանի դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշմամբ սահմանում՝

1) ապացուցման առարկան կազմող փաստերը.

2) անվիճելի ճանաչված փաստերը.

3) ապացուցում պահանջող փաստերի շրջանակը.

4) գործին մասնակցող յուրաքանչյուր անձի վրա դրված ապացուցման պարտականությունը:

3. Առաջին ատյանի դատարանը ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կարող է փոփոխել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը:

այդ մասին երեք օրվա ընթացքում կայացնելով առանձին ակտի ձևով որոշում, որը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

4. Ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը նախնական դատական նիստի ավարտից հետո չի կարող փոփոխվել, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 51-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 159-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի: Սույն մասով նախատեսված հիմքերով ապացուցման պարտականությունը փոփոխելու մասին որոշումը կարող է կայացվել ինչպես առանձին ակտի ձևով, այնպես էլ արձանագրային որոշմամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 153. ՀԱՅՑԻ ԱՌԱՐԿԱՆ ԿԱՄ ՀԻՄՔԸ ՓՈԽԵԼԸ

1. Հայցվորը հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ ներկայացնում է գրավոր միջնորդություն մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը:

2. Առաջին ատյանի դատարանը հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու կամ մերժելու վերաբերյալ կայացնում է առանձին դատական ակտի ձևով որոշում:

3. Առաջին ատյանի դատարանը մերժում է հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը, եթե այն բավարարվելու դեպքում քննվող գործը դուրս է գալու առաջին ատյանի դատարանի առարկայական ընդդատության սահմաններից:

4. Պատասխանողը հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի որոշումը ստանալուց հետո կարող է ներկայացնել նոր պատասխան դրա վերաբերյալ՝ սույն օրենսգրքի 126-րդ հոդվածով սահմանված կարգով և ժամկետներում:

5. Հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու դեպքում նախնական դատական նիստը վերսկսվում է:

ՀՈԴՎԱԾ 154. ՈՉ ՊԱՏՇԱՃ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԻ ՓՈԽԱՐԻՆՈՒՄԸ

1. Հայցվորը, գտնելով, որ հայցը հարուցել է ոչ այն անձի դեմ, ով պետք է պատասխանի այդ հայցով, մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը կարող է

առաջին աստիճանի դատարանին ներկայացնել ոչ պատշաճ պատասխանողին պատշաճ պատասխանողով փոխարինելու վերաբերյալ գրավոր միջնորդություն:

2. Միջնորդության քննարկման արդյունքում առաջին աստիճանի դատարանը փոխարինում է ոչ պատշաճ պատասխանողին հայցվորի կողմից մատնանշած պատասխանողով՝ այդ որոշումն ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց և նոր պատասխանողին:

3. Ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելուց հետո գործի քննությունն սկսվում է սկզբից, եթե պատշաճ պատասխանողը չի միջնորդում գործի քննությունը շարունակելու վերաբերյալ:

4. Պատշաճ պատասխանողով փոխարինված ոչ պատշաճ պատասխանողի կրած դատական ծախսերն անկախ գործի ելքից ենթակա են հատուցման հայցվորի կողմից:

5. Գործով ոչ պատշաճ պատասխանողի փոխարինում կարող է կատարվել առավելագույնը մեկ անգամ:

ՀՈԴՎԱԾ 155. ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԻ ՆԵՐԳՐԱՎՈՒՄԸ

1. Հայցվորը, գտնելով, որ հայցը հարուցել է ոչ բոլոր անձանց դեմ, ովքեր պետք պատասխանեն այդ հայցով, մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը կարող է առաջին աստիճանի դատարանին ներկայացնել այդ անձանց որպես պատասխանող ներգրավելու վերաբերյալ գրավոր միջնորդություն:

2. Միջնորդության քննարկման արդյունքում առաջին աստիճանի դատարանն իր որոշմամբ ներգրավում է նոր պատասխանողի՝ այդ որոշումն ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց և նոր պատասխանողին:

3. Նոր պատասխանողին գործին ներգրավելու դեպքում գործի քննությունն սկսվում է սկզբից, եթե նոր պատասխանողը չի միջնորդում գործի քննությունը շարունակելու վերաբերյալ:

ՀՈԴՎԱԾ 156. ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Սույն օրենսգրքի 151-րդ հոդվածով նախատեսված գործողությունները կատարելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում նախնական դատական նիստն ավարտելու մասին:

2. Նախնական դատական նիստն ավարտելու մասին որոշում կայացնելու օրվան հաջորդող երեք օրվա ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը դատաքննություն նշանակելու մասին կայացնում է որոշում՝ այն ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց:

ԳԼՈՒԽ 18

ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈԴՎԱԾ 157. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԺԱՄ-ԿԵՏԸ

1. Դատաքննություն նշանակելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո առաջին ատյանը դատարանը երկամսյա ժամկետում ավարտում է գործի դատաքննությունը եւ հայտարարում գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի հրապարակման վայրն ու ժամանակը:

ՀՈԴՎԱԾ 158. ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԲԱՑՄԱՆ ԽՈՍՔԸ

1. Սույն օրենսգրքի 131-րդ և 133-րդ հոդվածներով նախատեսված գործողությունները կատարելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը պարզում է, թե արդյոք հայցվորը պնդում է իր պահանջները, արդյոք պատասխանողն ընդունում է հայցվորի պահանջները, և արդյոք գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում կնքել հաշտության համաձայնություն:

2. Այնուհետեւ առաջին ատյանը դատարանը պարզում է, թե արդյոք գործին մասնակցող անձինք ունեն միջնորդություններ մինչև դատաքննության սկիզբը:

3. Դատաքննությունը սկսված հայտարարելուց հետո առաջին ատյանը դատարանը լսում է հայցվորի, հայցվորի կողմում հանդես եկող վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձի, վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի, պատասխանողի և

պատասխանողի կողմում հանդես եկող վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձի բացման խոսքերը, որոնցում նրանք համառոտ ներկայացնում են իրենց պահանջները, առարկությունները, դրանք հիմնավորող փաստերը եւ իրավական դիրքորոշումները:

4. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է նախապես սահմանել բացման խոսքի առավելագույն տևողություն, որը պետք է հավասար լինի գործին մասնակցող բոլոր անձանց համար:

5. Յուրաքանչյուր գործին մասնակցող անձի բացման խոսքը լսելուց հետո առաջին ատյանը դատարանը և գործին մասնակցող այլ անձանց իրավունք ունեն հարցեր տալ նրան գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի վերաբերյալ:

ՀՈԴՎԱԾ 159. ԱՊԱՑՈՒՅՑՆԵՐԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը ապացույցների հետազոտումը կազմակերպում է այնպես, որ գործին մասնակցող անձինք հնարավորություն ունենան մասնակցել դրանց հետազոտմանը և առաջին ատյանի դատարանի պահանջով կամ սեփական նախաձեռնությամբ մատնանշել այն փաստը կամ փաստերը, որոնք ապացուցելու համար անհրաժեշտ է այդ ապացույցը:

2. Դատաքննության ժամանակ գործին մասնակցող անձի կողմից այն փաստն ընդունելը, որի միջոցով գործին մասնակցող այլ անձը հիմնավորում է իր պահանջները կամ առարկությունները, հիմք է առաջին ատյանի դատարանի կողմից այդ փաստն անվիճելի համարելու և ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակից հանելու համար՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված դեպքում առաջին ատյանի դատարանը չի հետազոտում այն ապացույցները, որոնք ուղղված են հաստատելու կամ մերժելու այն փաստը, որը ճանաչվել է անվիճելի, բացառությամբ, երբ գործին մասնակցող անձը պնդում է, որ այդ ապացույցը անհրաժեշտ է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստերի առկայությունը կամ բացակայությունը պարզելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 160. ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Ապացույցների հետազոտման ավարտից հետո առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց հարցնում է, թե նրանք արդյոք չեն ցանկանում միջնորդություններ հարուցել: Նման միջնորդությունների բացակայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանն անցնում է դատական վիճաբանություններին:

2. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն հանդես գալու ամփոփիչ ճաներով (դատական վիճաբանություններ):

3. Սկզբում հանդես է գալիս հայցվորը, հայցվորի կողմում հանդես եկել վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը, ապա վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձը, այնուհետև՝ պատասխանողը և պատասխանողի կողմում հանդես եկող վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը:

4. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է նախապես սահմանել դատական վիճաբանությունների առավելագույն տևողություն, որը պետք է հավասար լինի գործին մասնակցող բոլոր անձանց համար:

ՀՈԴՎԱԾ 161. ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԱՎԱՐՏԸ

1. Դատական վիճաբանություններից հետո առաջին ատյանի դատարանը կարող է մինչև 10 օր ժամկետով հետաձգել դատական նիստը գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի վերաբերյալ գործին մասնակցող անձանցից լրացուցիչ պարզաբանումներ ստանալու համար: Այս դեպքում առաջին ատյանի դատարանը, բացի գործին մասնակցող անձանցից լրացուցիչ պարզաբանումներ ստանալուց, որևէ այլ գործողություն կատարելու իրավունք չունի:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված գործողությունները կատարելուց, իսկ այդպիսիք չկատարվելու դեպքում դատական վիճաբանություններից հետո առաջին ատյանի դատարանն ավարտում է գործի դատաքննությունը և հայտարարում է վերջնական դատական ակտի հրապարակման վայրը և ժամանակը:

2. Գործի դատաքննությունը ավարտվելուց հետո մինչև վճռի հրապարակումը գործին մասնակցող անձինք չեն կարող ներկայացնել միջնորդություններ: Այդ

Ժամանակահատվածում ներկայացված միջնորդությունները ենթակա չեն քննարկման:

3. Վճիռը կազմվում էլ դրա յուրաքանչյուր էջը ստորագրվում և կնքվում է գործը քննած դատարանի կողմից: Վճիռը հրապարակվում է գործի քննությունն ավարտելուց հետո՝ 15 օրվա ընթացքում, եթե օրենքով վճռի հրապարակման համար ավելի կարճ ժամկետ սահմանված չէ:

4. Վճիռը հրապարակվում է դատական նիստում: Վճիռը հրապարակելիս դատարանը պարզաբանում է այն բողոքարկելու կարգը:

5. Հրապարակվելուց անմիջապես հետո վճիռը հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց:

6. Գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի ներկայացած չլինելու դեպքում վճռի օրինակը հրապարակման կամ դրա հաջորդ օրը պատվիրված նամակով ուղարկվում է նրան:

ԳԼՈՒԽ 19

ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈԴՎԱԾ 162. ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Արագացված դատաքննություն կիրառելու հիմքերն են այն դեպքերը, երբ՝

1) պահանջը հիմնված է անվիճելի իրավունքի վրա՝ նախապես գնահատված վնասի չափով.

2) ներկայացվել է հայրությունը որոշելու հետ չկապված ալիմենտ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

3) ներկայացվել է հաշվարկված և չվճարված աշխատավարձ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

4) ներկայացվել է նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը չգերազանցող գումար բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

5) անհրաժեշտ չէ հարցաքննել փորձագետին կամ վկաներին, ապացույցը հետազոտել գտնվելու վայրում, տալ դատական հանձնարարություններ և գործին մասնակցող անձինք գրավոր տեղեկացրել են դատարանին գործի քննությանը իրենց չմասնակցելու մասին.

6) անհրաժեշտ չէ հարցաքննել փորձագետին կամ վկաներին, ապացույցը հետազոտել գտնվելու վայրում, տալ դատական հանձնարարություններ և գործին մասնակցող անձինք գրավոր համաձայնություն են ներկայացրել գործով արագացված դատաքննություն կիրառելու վերաբերյալ.

7) գործով ապացուցման առարկայի կազմի մեջ մտնող փաստերը անվիճելի են և գործի լուծման համար դատարանի կողմից անհրաժեշտ է պարզել բացառապես իրավունքի հարցեր.

8) քննվում է սույն օրենսգրքի 32-րդ գլխով նախատեսված գործ:

2. Առաջին ատյանի դատարանը արագացված դատաքննություն կիրառում է նաև օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

ՀՈԴՎԱԾ 163. ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Սույն օրենսգրքի 162-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայությունը պարզելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը անհապաղ կայացնում է որոշում արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ առաջին ատյանի դատարանը պատճառաբանված որոշմամբ անհրաժեշտ է համարում գործի քննությունը իրականացնել ընդհանուր կարգով:

2. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը կարող է կայացվել գործի քննության ցանկացած պահին, սակայն ոչ շուտ, քան պատասխանողի կողմից հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելը, իսկ այդպիսին չներկայացվելու դեպքում պատասխան ուղարկելու համար նախատեսված ժամկետի ավարտը:

3. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը մեկօրյա ժամկետում ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

ՀՈԴՎԱԾ 164. ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

1. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման պահից առաջին ատյանի դատարանը անցնում է վերջնական դատական ակտի կայացմանը:

2. Վերջնական դատական ակտը պետք է հրապարակվի ոչ ուշ, քան արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում:

3. Վերջնական դատական ակտի հրապարակման վայրը և ժամանակը նշվում է արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման մեջ:

ՀՈԴՎԱԾ 165. ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ԴԱԴԱՐԵՑ-ՆԵԼԸ

1. Եթե գործը արագացված դատաքննության կարգով քննելիս ի հայտ են գալիս հանգամանքներ, որոնք պարզելու համար անհրաժեշտ է գործի քննությունն անցկացնել ընդհանուր կարգով, ապա դատարանը որոշում է կայացնում արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունը ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված որոշման կայացման դեպքում դատարանը գործի քննությունը կատարում է այն փուլից, որում կայացվել էր արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը:

3. Արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունը ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին որոշումը եռօրյա ժամկետում ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց, որում նշվում է դատական նիստի վայրը և ժամանակը:

ԳԼՈՒԽ 20

ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՎԱՐՏԸ ԱՌԱՆՅ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

ՀՈԴՎԱԾ 166. ՀԱՅՅՆ ԱՌԱՆՅ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԹՈՂՆԵԼՈՒ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը հայցը թողնում է առանց քննության, եթե՝

1) հայցադիմումը ներկայացվել է լրիվ քաղաքացիաիրավական գործունակությամբ չօժտված անձի կողմից, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 213-րդ հոդվածով սահմանված դեպքերի.

2) նույն կամ այլ դատարանի կամ արբիտրաժային տրիբունալի վարույթում առկա է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործ.

3) կողմերից մեկը հղում է կատարում տվյալ վեճն արբիտրաժային դատարանի քննությանը հանձնելու՝ կողմերի միջև առկա համաձայնությանը, և արբիտրաժային դատարանն ընդունում է հնարավորությունը չի վերացել.

4) սույն Օրենսգրքի 4-րդ բաժնով սահմանված գործերի քննության ընթացքում վեճ է ծագել իրավունքի մասին

5) ամուսինը կնոջ հղիության ժամանակ կամ երեխան ծնվելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, առանց կնոջ համաձայնության ամուսնալուծության հայցադիմում է տվել.

6) հայցադիմումը ստորագրել է այն ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձը,

7) պատշաճ ծանուցված հայցվորը չի ներկայացել երկու հաջորդական դատական նիստերի և չի ներկայացրել դատական գործի քննությունը հետաձգելու կամ գործն իր բացակայությամբ լուծելու վերաբերյալ միջնորդություն,

8) առկա են սույն օրենսգրքի 199-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերը

ՀՈԴՎԱԾ 167. ՀԱՅՑՆ ԱՌԱՆՑ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԹՈՂՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը հայցն առանց քննության թողնելու մասին կայացնում է որոշում, որով լուծվում է նաև դատավարության մասնակիցների միջև դատական ծախսերի բաշխման և հայցի ապահովման միջոցների վերացման հարցը:

2. Հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը ենթակա է հրապարակման դատական նիստում և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից յոթ օր հետո:

3. Հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը դրա հրապարակումից հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարի-

նության դեպքում՝ ոչ ուշ քան հաջորդ օրն ուղարկվում է պատվիրված նամակով՝ ստացման մասին հետադարձ ծանուցմամբ:

4. Գործին մասնակցող անձինք հայցն առանց քննության թողնելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող են բողոքարկել վերաքննիչ դատարան սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

5. Հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը համարվում է վերսկսված, և գործի քննությունը հանձնվում է միննույն դատարանի մեկ այլ դատավորի:

ՀՈԴՎԱԾ 168. ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐՃՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը կարճում է գործի վարույթը, եթե՝

1) գործը ենթակա չէ դատարանում քննության.

2) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին միննույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճիռ, վերադաս դատական ատյանների կողմից սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կամ 286-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետերով սահմանված կարգով կայացված որոշում, կամ գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում.

3) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միննույն հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է օրինական ուժ ստացած վճարման կարգադրություն, արբիտրաժային տրիբունալի վճիռ կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշում, բացառությամբ դատարանի կողմից արբիտրաժային տրիբունալի վճռի կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու դեպքի.

4) գործին մասնակցող հայցվորի կամ պատասխանողի մահից հետո վիճելի իրավահարաբերությունը բացառում է իրավահաջորդությունը.

5) գործին մասնակցող իրավաբանական անձը լուծարվել է.

6) հայցվորը հրաժարվել է հայցից.

7) վեճն ըստ էության սպառվել է.

8) օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

ՀՈԴՎԱԾ 169. ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐՃՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ԵՎ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

1. Գործի վարույթն ամբողջությամբ կարճելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում, որով լուծվում են նաև դատավարության մասնակիցների միջև դատական ծախսերի բաշխման և հայցի ապահովման միջոցների վերացման հարցերը:

2. Գործի վարույթի մի մասը կարճելու հիմքերի առկայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանն այդ մասով առանձնացնում է գործի վարույթը և առանձնացված մասով կայացնում է գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում:

3. Գործի վարույթը մի մասով կարճելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանն այդ մասով կայացնում է որոշում, որով հնարավորության սահմաններում լուծվում են դատավարության մասնակիցների միջև դատական ծախսերի բաշխման և հայցի ապահովման միջոցների վերացման հարցերը:

4. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից յոթ օր հետո, բացառությամբ սույն հոդվածի 9-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

5. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը դրա հրապարակումից հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ ոչ ուշ քան հաջորդ օրն ուղարկվում է պատվիրված նամակով՝ ստացման մասին հետադարձ ծանուցմամբ:

6. Գործին մասնակցող անձինք գործի վարույթը կարճելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող են բողոքարկել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով, բացառությամբ սույն հոդվածի 9-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

7. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը սկսվում է նորից, և գործի քննությունը հանձնվում է միևնույն դատարանի մեկ այլ դատավորի:

8. Գործի վարույթի կարճման դեպքում նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն հիմքերով վեճի վերաբերյալ չի թույլատրվում կրկին դիմել դատարան, բացառությամբ այն դեպքի, երբ սույն Օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված հիմքով գործի վարույթը կարճելուց հետո դատա-

քանը մերժել է արբիտրաժային տրիբունալի վճռի կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը:

9. Եթե հայցվորը ներկայացնում է հայցից հրաժարվելու մասին գրավոր միջնորդություն, ապա առաջին ատյանի դատարանը, միջնորդությունը ստանալու պահից տասնօրյա ժամկետում հրավիրում է դատական նիստ՝ հայցից հրաժարվելու մասին միջնորդությունը քննելու նպատակով: Եթե հայցվորը նիստի ժամանակ կրկնում է հայցից հրաժարվելու իր միջնորդությունը կամ պատշաճ տեղեկացված լինելու պայմաններում չի ներկայանում դատական նիստին, առաջին ատյանի դատարանը եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում գործի վարույթը կարճելու մասին, որը կայացման պահից մտնում է օրինական ուժի մեջ:

ԳԼՈՒԽ 21

ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 170. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է վճիռներ և ընդունում որոշումներ:

ՀՈԴՎԱԾ 171. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌԸ

1. Գործն ըստ էության լուծելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է վճիռ:

2. Վճիռը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:

ՀՈԴՎԱԾ 172. ՎՃՌԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՀԻՄՆԱՎՈՐՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՊԱՏՃԱՌԱԲԱՆՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանի վճիռը պետք է լինի օրինական, հիմնավորված և պատճառաբանված:

2. Առաջին աստյանի դատարանի վճիռն օրինական է, եթե այն կայացվել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության, սույն օրենսգրքի, այլ օրենքների և օրենքով նախատեսված դեպքում այլ իրավական ակտերի պահանջների պահպանմամբ, որոնց նորմերը կիրառելի են տվյալ գործը քննելիս:

3. Առաջին աստյանի դատարանի վճիռը հիմնավորված է, եթե վճռում շարադրված եզրահանգումները և հաստատված փաստերը համապատասխանում առաջին աստյանի դատարանում հետազոտված ապացույցներին:

4. Առաջին աստյանի դատարանի վճիռը պատճառաբանված է, եթե դրանում երևում է իրավունքի կիրառման, ապացույցների գնահատման և փաստերի հաստատման գործընթացի կապակցությամբ դատարանի դատողությունների ընթացքը և դրանից բխող եզրահանգումները:

ՀՈԴՎԱԾ 173. ՎՃԻՌ ԿԱՅԱՑՆԵԼԻՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԼՈՒԾՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՀԱՐՑԵՐԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանը վճիռ կայացնելիս՝

- 1) գնահատում է ապացույցները.
- 2) որոշում է, թե գործի համար նշանակություն ունեցող որ փաստերն են ապացուցվել, եւ որոնք չեն ապացուցվել.
- 3) որոշում է տվյալ գործով կիրառման ենթակա իրավական նորմերը.
- 4) որոշում է հայցը լրիվ կամ մասնակի բավարարելու կամ այն մերժելու հարցը.
- 5) գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխում է դատական ծախսերը.
- 6) լուծում է հայցի ապահովման միջոցները պահպանելու կամ վերացնելու հարցը:

ՀՈԴՎԱԾ 174. ՎՃՌԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանի վճիռը կազմված է ներածական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից:

2. Վճռի ներածական մասը պետք է պարունակի վճիռ կայացնող առաջին աստյանի դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը, գործի համարը, վճիռը կայացնելու

տարին, ամիսը, ամսաթիվը, գործին մասնակցող անձանց անունը, ազգանունը (անվանումը), հայցի առարկան: Վճռի ներածական մասում պետք է նշվի նաև գործին մասնակցող անձանց՝ քաղաքացու անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները, իրավաբանական անձի՝ հարկ վճարողի հաշվառման համարը և պետական գրանցման վկայականի համարը: Պատասխանողի և վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձի վերաբերյալ նշված տեղեկությունները կարող են չնշվել, եթե գործի քննության ընթացքում դատարանը չի կարողացել ստանալ այդ տվյալները:

3. Վճռի նկարագրական մասը պետք է պարունակի՝

1) նշում այն մասին, թե երբ է հայցը ներկայացվել առաջին ատյանի դատարան, երբ է այն ընդունվել վարույթ:

2) հայցադիմումի հակիրճ բովանդակությունը՝ յուրաքանչյուր պահանջը, յուրաքանչյուր պահանջի փաստական հիմքերը՝ շարադրելով այն փաստերը, որոնց վրա հիմնվում է հայցվորը, յուրաքանչյուր պահանջի իրավական հիմքերն ու հիմնավորումները՝ վկայակոչելով օրենքների և այլ իրավական ակտերի նորմերը,

3) նշում այն մասին, թե արդյոք փոփոխվել է հայցի առարկան կամ հիմքը՝ փոփոխված լինելու դեպքում նշելով փոփոխության կատարման ամսաթիվը և փոփոխության էությունը

4) պատասխանողի դիրքորոշման հակիրճ բովանդակությունը՝ հայցվորի յուրաքանչյուր պահանջն ընդունելու կամ դրա դեմ ամբողջությամբ կամ մասնակի առարկելու վերաբերյալ, առարկության փաստական հիմքը՝ շարադրելով այն փաստերը, որոնց վրա հիմնվում է պատասխանողը, առարկության իրավական հիմքը՝ շարադրելով պատասխանողի փաստարկները պահանջի իրավական հիմնավորման վերաբերյալ և վկայակոչելով օրենքի և այլ իրավական ակտերի նորմերը:

5) նշում գործին երրորդ անձանց ներգրավվելու մասին:

6) վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձի դիրքորոշումը, որը շարադրվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված կարգով:

5) վճճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ չներկայացնող երրորդ անձի դիրքորոշումը, որը շարադրվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի համապատասխանաբար 2-րդ կամ 4-րդ կետով սահմանված կարգով.

6) հակընդդեմ հայցվորի և հակընդդեմ հայցով պատասխանողի դիրքորոշումները, որոնք շարադրվում են սույն հոդվածի 3-րդ մասի համապատասխանաբար 2-րդ և 4-րդ կետերով սահմանված կարգով.

7) նշում՝ սույն օրենսգրքի 152-րդ հոդվածով նախատեսված որոշման մասին:

8) նշում՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված այլ որոշումների մասին:

9) եթե գործը վերադաս դատարանի կողմից ուղարկվել է նոր քննության՝ ապա վճճի նկարագրական մասում պետք է շարադրվի համապատասխան դատավարական նախապատմությունը՝ նշելով վերադաս դատարանի կողմից սահմանած գործի նոր քննության ծավալը.

4. Վճճի պատճառաբանական մասը պետք է պարունակի.

1) վերլուծություն կիրառելի իրավունքի վերաբերյալ՝ միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, ՀՀ սահմանադրական դատարանի, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշումների վկայակոչմամբ, որոնք առաջին ատյանի դատարանը կիրառելի է համարում.

2) իրավական նորմերի վերլուծության հիման վրա՝ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերը.

3) ապացուցման կարիք չունեցող փաստերը՝ նշելով, թե սույն օրենսգրքի 52-րդ հոդվածի որ մասի հիման վրա և ինչ հիմքով է գործին մասնակցող անձն ազատվում տվյալ փաստի ապացուցման պարտականությունից.

4) ապացուցման ենթակա փաստերը՝

ա. շարադրելով ապացուցման ենթակա յուրաքանչյուր փաստը,

բ. նշելով, թե ով է կրում ապացուցման ենթակա յուրաքանչյուր փաստի ապացուցման պարտականությունը և որ իրավական նորմի հիման վրա,

գ. առաջին ատյանի դատարանի եզրակացությունը տվյալ փաստի ապացուցված լինելու վերաբերյալ՝ գնահատելով տվյալ փաստի հաստատման կամ մերժման

համար գործին մասնակցող անձանց կողմից ներկայացված յուրաքանչյուր ապացույցը՝ սույն օրենսգրքի 48-րդ, 49-րդ և 56-րդ հոդվածներին համապատասխան,

5) գործին մասնակցող անձի կողմից ներկայացված ապացույցը անթույլատրելի, ոչ վերաբերելի կամ ապացուցողական ուժ չունեցող համարելու դեպքում՝

ա. հղում այն իրավանորմերի վրա, որոնց հիման վրա ապացույցը ճանաչվել է անթույլատրելի, ոչ վերաբերելի կամ ապացուցողական ուժ չունեցող,

բ. այն փաստերի շարադրանքը, որոնց հիման վրա դատարանը հանգել է նման եզրահանգման:

6) եզրակացություն՝ գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմնավոր լինելու վերաբերյալ.

7) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի պատճառաբանությունը:

5. Վճռի եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) յուրաքանչյուր պահանջը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը.

2) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի եզրահանգումները.

3) եզրահանգումներ՝ կիրառված հայցի ապահովման միջոցները պահպանելու կամ վերացնելու մասին.

4) հայցը ամբողջությամբ կամ մասնակի բավարարելու դեպքում նշում՝ վճիռը կամովին չկատարվելու դեպքում այն պարտապանի հաշվին դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության միջոցով կատարելու մասին.

5) վճռի բողոքարկման ժամկետն ու այն վերադաս դատական ատյանը, ուր կարող է ներկայացվել բողոքը:

ՀՈԴՎԱԾ 175. ՎՃԻՌ ԳՈՐԾԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՄԲ ԱՎԱՐՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

1. Գործին մասնակցող անձանց հաշտության համաձայնությունը հաստատելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը վճիռ է կայացնում գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին, որը պետք է պարունակի սույն օրենս-

գրքի 174-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ մասերով սահմանված տեղեկությունները և հաշտության համաձայնության բառացի շարադրանքը:

2. Գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու դեպքում առաջին աստիճանի դատարանը վճռով վերացնում է հայցի ապահովման միջոցները, եթե այլ բան սահմանված չէ հաշտության համաձայնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 176. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԿԱՅԱՑՎԱԾ ՎՃԻՌ

1. Պատասխանողի կողմից հայցվորի պահանջներն ընդունելու հետևանքով կայացված վճիռը պետք է պարունակի սույն օրենսգրքի 137-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հիմքերի բացակայության վերաբերյալ հիմնավորումները, 174-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ և 5-րդ մասերով սահմանված տեղեկությունները և նշում առ այն, որ հայցը բավարարվում է հայցվորի պահանջները պատասխանողի կողմից ընդունելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 177. ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՎՃՌԻ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍԻ ԱՌԱՆՁ-ՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Առանձին գործերով դատարանի վճռի եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) գործարքն անվավեր ճանաչելու, կամ դրա առոչնչությունը հաստատելու դեպքում՝ գործարքի անվավերության հետևանքները.

2) դրամական միջոցներ գանձելու վերաբերյալ հայցը բավարարելու դեպքում՝ բռնագանձվող գումարի ընդհանուր չափը՝ առանձին նշելով հիմնական պարտքի, վնասների, տուժանքի (տուգանքի, տույժի) չափերը, ինչպես նաև այն գումարի չափը, որի վրա հաշվեգրվում են տոկոսներ, այդ տոկոսների չափը և դրանց հաշվեգրման սկզբի տարին, ամիսը և ամսաթիվը.

3) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված ֆոնդի կառավարչի ստանձնած պարտավորությունների խախտման համար դրամական միջոցներ գանձելու վերաբերյալ հայցը բավարարելու դեպքում պետք է սահմանվի, թե բռնագանձվող գումարը ենթակա է գանձման միայն համապատաս-

խան ֆոնդի գույքից, թե միայն պարտապան ֆոնդի կառավարչի՝ ֆոնդի միջոցներ չհամարվող գույքից, թե համապատասխան ֆոնդի գույքից, իսկ դրա անբավարարության դեպքում՝ նաև պարտապան ֆոնդի կառավարչի՝ ֆոնդի միջոցներ չհամարվող գույքից.

4) գույք հատկացնելու դեպքում՝ հանձնման ենթակա գույքի անվանումը, իսկ եթե հայտնի է՝ նաև գույքի արժեքը և դրա գտնվելու վայրը.

5) մի քանի հայցվորի օգտին վճիռ կայացնելու դեպքում՝ նրանցից յուրաքանչյուրի պահանջը բավարարելու չափը կամ նշում առ այն, որ պահանջի իրավունքը համիրավ է.

6) մի քանի պատասխանողի դեմ վճիռ կայացնելու դեպքում՝ նրանցից յուրաքանչյուրի պարտավորության չափը կամ նշում առ այն, որ նրանց պատասխանատվությունը համապարտ է.

7) պայմանագիրը կնքելու կամ փոխելու հետ կապված վեճով՝ պայմանագրի յուրաքանչյուր վիճելի պայմանի վերաբերյալ եզրակացությունը, իսկ պայմանագիր կնքելուն հարկադրելու պահանջի մասին վեճով՝ այն պայմանները, որոնցով կողմերը պարտավոր են կնքել պայմանագիրը.

8) օրենքով նախատեսված դեպքում՝ այլ տեղեկություններ:

ՀՈԴՎԱԾ 178. ՎՃՌԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը, հայցվորի միջնորդությամբ, վճռի կայացումից հետո մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը, կիրառում է վճռի կատարման ապահովման միջոցներ:

2. Վճռի կատարման ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդությունը քննվում է անհապաղ, առանց դատական նիստ հրավիրելու:

3. Վճռի կատարման ապահովման միջոցների նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 12-րդ գլխի կանոնները:

ՀՈԴՎԱԾ 179. ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ՎՃԻՌ

1. Վճիռ կայացրած առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ կայացնում է լրացուցիչ վճիռ եթե՝

1) վճռի պատճառաբանական մասում որևէ պահանջի անդրադառնալով՝ վճռի եզրափակիչ մասում ըստ էության չի լուծել այդ պահանջի բավարարման կամ մերժման հարցը,

2) չի լուծել կամ թերի է լուծել դատական ծախսերի հարցը:

2. Լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին միջնորդությունը կարող է ներկայացվել մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը: Հրապարակման պահից օրինական ուժի մեջ մտած վճիռներով լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին դիմումը կարող է ներկայացվել հրապարակման պահից մեկամսյա ժամկետում:

3. Առաջին ատյանի դատարանը լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին միջնորդությունը պետք է քննի և լուծի դատական նիստում՝ այն ստանալու օրվանից 10 օրվա ընթացքում:

4. Լրացուցիչ վճիռ կայացնելը մերժելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

5. Լրացուցիչ վճիռ կայացնելը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով

6. Առաջին ատյանի դատարանը չի կարող կայացնել լրացուցիչ վճիռ, եթե դատական ակտի դեմ ներկայացվել է բողոք:

7. Վճռի բեկանման դեպքում լրացուցիչ վճիռը կորցնում է իր ուժը:

ՀՈԴԿԱԾ 180. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏՈՒՄ ՏԵՂ ԳՏԱԾ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐԻ, ԳՐԱՍԽԱԼՆԵՐԻ ԵՎ ԹՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐԻ ՈՒՂՂԵԼԸ

1. Դատական ակտը կայացրած առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ ուղղում է դատական ակտում թույլ տրված վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալները՝ չփոփոխելով դատական ակտի բովանդակությունը և էությունը:

2. Դատական ակտում թույլ տրված վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին միջնորդությունը կարող է ներկայացվել դատական ակտի կայացման պահից մինչև դրա հիման վրա կատարողական թերթի տրամադրման պահը:

3. Առաջին ատյանի դատարանը դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին միջնորդությունը պետք է քննի և լուծի դատական նիստում՝ այն ստանալուց օրվանից 10 օրվա ընթացքում:

4. Դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

5. Դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու վերաբերյալ միջնորդության քննության արդյունքում կայացված որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

6. Առաջին ատյանի դատարանը չի կարող ուղղել դրանում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալները, եթե դատական ակտի դեմ ներկայացվել է վերաքննիչ բողոք:

7. Դատական ակտի բեկանման դեպքում իրենց ուժը կորցնում են դրանում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին որոշումները:

ՀՈԴՎԱԾ 181. ՎՃՌԻ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ

1. Վճիռը օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով:

2. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից չբեկանվելու դեպքում այն օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ դատարանի համապատասխան որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից:

3. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից մասնակի բեկանվելու դեպքում վճռի չբեկանված մասի նկատմամբ կիրառվում է սույն հոդվածի 2-րդ մասը:

4. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու դեպքում դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու մասին որոշումը բողոքարկվելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելու պահից, իսկ եթե վերաքննիչ դատարանի համապատասխան որոշումը բողոքարկվում է վճռաբեկ դատարան, ապա՝ վճռաբեկ դատարանի կողմից վճռաբեկ բողոքը վերադարձվելու կամ մերժվելու պահից:

5. Գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին վճիռը օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

6. Վճիռը բացառիկ դեպքերում կարող է հրապարակման պահից հայտարարվել օրինական ուժի մեջ մտած, եթե դա չանելը անխուսափելիորեն կառաջացնի ծանր հետևանքներ գործին մասնակցող անձի համար:

ՀՈԴՎԱԾ 182. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտը, որով ըստ էության չի լուծվում գործը, ընդունվում է առանձին ակտի ձևով կամ ամրագրվում է արձանագրության մեջ:

2. Առանձին ակտի ձևով պետք է ընդունվեն՝

1) առաջին ատյանի դատարանի այն որոշումները, որոնք ենթակա են բողոքարկման.

2) առաջին ատյանի դատարանի այն որոշումները, որոնք ընդունվում են դատական նիստից դուրս.

3) առաջին ատյանի դատարանի այն որոշումները, որոնց համար սույն օրենսգրքով նախատեսված է առանձին ակտի ձևով ընդունման պահանջ:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով չնախատեսված որոշումները առաջին ատյանի դատարանի հայեցողությամբ կարող են ընդունվել առանձին ակտի ձևով, կամ ամրագրվել դատական նիստի արձանագրության մեջ:

4. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը պետք է լինի օրինական, հիմնավորված և պատճառաբանված:

5. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում ընդունման պահից, եթե սույն օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չէ:

6. Առաջին ատյանի դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումը գործին մասնակցող անձանց հանձնվում է առձեռն, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ ընդունման պահից 3-օրյա ժամկետում ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց, եթե սույն օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չէ:

ՀՈԴՎԱԾ 183. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱ-ԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

1) առաջին աստյանի դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը, գործի համարը, որոշումը կայացնելու ամսաթիվը, հայցի առարկան.

2) գործին մասնակցող անձանց անունը (անվանումը).

3) հարցը, որի վերաբերյալ որոշում է կայացվում.

4) հիմնավորումները, որոնցով դատարանը հանգել է հետևությունների՝ օրենքների և այլ իրավական ակտերի վկայակոչմամբ.

5) եզրահանգումը քննարկվող հարցով.

6) որոշումը բողոքարկելու կարգը և ժամկետը, եթե այն ենթակա է բողոքարկման:

ՀՈԴՎԱԾ 184. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Գործի քննության ընթացքում առաջին աստյանի դատարանի կողմից ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց իրավունքների էական կամ կոպիտ կամ պարբերական խախտումներ, ինչպես նաեւ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության եւ օրենքի այլ էական խախտումներ հայտնաբերելու դեպքում առաջին աստյանի դատարանը վճռի հետ միաժամանակ կայացնում է լրացուցիչ որոշում, որով պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի համապատասխան պաշտոնատար անձանց ուշադրությունն է հրավիրում դատական քննության ժամանակ ի հայտ եկած այն էական խախտումների վրա, որոնք նրանց կողմից թույլ են տրվել տվյալ գործի քննության հետ կապված:

2. Առաջին աստյանի դատարանի լրացուցիչ որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված: Լրացուցիչ որոշումը կարող է հրապարակվել դատական նիստում:

3. Լրացուցիչ որոշումն ուղարկվում է խախտում թույլ տված պաշտոնատար անձի վերադասին, իսկ դա չլինելու դեպքում՝ խախտում թույլ տված պաշտոնատար անձին, որը պարտավոր է որոշումը ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, քննարկել այն:

ԲԱԺԻՆ III
ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ
ԳԼՈՒԽ 22
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ՀՈՂՎԱԾ 185. ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Դատարանները հատուկ հայցային վարույթներով գործերը քննում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն օրենսգրքի 23-ից 25-րդ գլուխներով:

ՀՈՂՎԱԾ 186. ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐԳՈՎ ՔՆՎՈՂ ԳՈՐԾԵՐԸ

1. Դատարանը հատուկ վարույթի կարգով քննում է հետևյալ գործերը՝
 - 1) ընտանեկան գործերը.
 - 2) խմբային հայցի հիման վրա քննվող գործերը.
 - 3) Հայաստանի հանրապետության Կենտրոնական բանկի և անվճարունակ բանկի, վարկային կազմակերպության, ներդրումային ընկերության, ներդրումային ֆոնդի կառավարչի և ապահովագրական ընկերության ժամանակավոր ադմինիստրացիայի որոշումների բողոքարկումը:

ԳԼՈՒԽ 23
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 187. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ ՊԱՐԶՈՒՄԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹՅԱՄԲ

1. Առաջին աստիճանի դատարանը մատնանշում է այն փաստերը, որոնք նշանակություն ունեն գործի լուծման համար, և անհրաժեշտության դեպքում գործին

մասնակցող անձից պահանջում է ներկայացնել այդ փաստերն հավաստող ապացույցներ:

2. Սույն գլխով սահմանված գործերի քննության ժամանակ առաջին ատյանի դատարանը գործի լուծման համար անհրաժեշտ ներքին համոզմունք ձևավորելու նպատակով, պարտավոր է, չսահմանափակվելով գործին մասնակցող անձանց միջնորդություններով, նրանց ներկայացրած ապացույցներով և գործում առկա այլ նյութերով, ձեռնարկել ողջամիտ միջոցներ գործի քննությունը լրիվ, բազմակողմանի կատարելու համար, մասնավորապես՝ պահանջելու տեղեկություններ, ապացույցներ, լրացուցիչ բացատրություններ, հանձնարարելու գործին մասնակցող անձանց ներկայանալ դատական նիստի, նշանակելու փորձաքննություն, հարցաքննելու վկաների, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից պահանջելու փաստաթղթեր, հայտարարել պատասխանողի և (կամ) նրա գույքի հետախուզում:

3. Ընտանեկան գործ քննելիս դատարանը որպես ելակետ ընդունում է երեխայի շահերի առավելագույն ապահովման անհրաժեշտությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 188. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԱՌԱՆՁԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ ԿԱՑԱՑՆԵԼԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ կարող է մինչև վճռի կայացումը անհապաղ կատարման ենթակա որոշումներ ընդունել հետևյալ հարցերի վերաբերյալ.

1) երեխայի նկատմամբ ծնողների իրավունքների և պարտականությունների ծավալի, երեխայի հետ ծնողների հարաբերությունների վերաբերյալ.

2) երեխային ժամանակավորապես գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի խնամքին հանձնելու վերաբերյալ.

3) երեխայի նկատմամբ ալիմենտային պարտավորություններ և լրացուցիչ ծախսեր կատարելու վերաբերյալ.

4) կողմի կողմից մյուս կողմին նյութական օգնություն ցույց տալու վերաբերյալ.

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հարցերի վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում սույն օրենսգրքի 12-րդ գլխով սահմանված կարգով:

ՀՈՂՎԱԾ 189. ԱՄՈՒՄՆԱԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՎՃԻՌ ԿԱՅԱՑՆԵԼԻՍ ԼՈՒԾՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՀԱՐՑԵՐԸ

1. Ամուսնալուծության վերաբերյալ վճիռ կայացնելիս ամուսինների միջև համաձայնության բացակայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանը պարտավոր է՝

ա) որոշել, թե ամուսնալուծությունից հետո ծնողներից ում հետ պետք է ապրեն երեխաները.

բ) որոշել, թե երեխայի օգտին որ ծնողից և ինչ չափով պետք է ալիմենտ բռնագանձվի.

գ) ամուսինների (ամուսիններից մեկի) պահանջով կատարել նրանց ընդհանուր սեփականությունը համարվող գույքի բաժանումը.

դ) ամուսնուց ապրուստի միջոց ստանալու իրավունք ունեցող մյուս ամուսնու պահանջով որոշել այդ միջոցների չափը.

ե) ամուսիններից մեկի պահանջով սահմանել երեխայի հետ տեսակցության կարգ:

2. Անհրաժեշտության դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կարող է առանձին վարույթներում առանձնացնել սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված հարցերից մեկը կամ մի քանիսը, եթե դա կնպաստի գործի առավել արագ քննությունը:

3. Եթե ամուսինների ընդհանուր սեփականությունը համարվող գույքի բաժանումը շոշափում է երրորդ անձանց շահերը, ապա առաջին ատյանի դատարանը գույքի բաժանման մասին պահանջն առանձնացնում է որպես առանձին վարույթ, որը քննվում է սույն օրենսգրքով սահմանված գործի քննության ընդհանուր կանոններով:

4. Ամուսնությունը, որը լուծվում է դատական կարգով, համարվում է դադարած դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից:

5. Դատարանն ամուսնալուծության մասին գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից երեք օրվա ընթացքում պարտավոր է այդ դատական ակտի քաղվածքն ուղարկել ամուսնության պետական գրանցման վայրի քաղաքացիական կացության ակտերի պետական գրանցում իրականացնող մարմին:

ՀՈԴՎԱԾ 190. ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ԳՈՐԾԵՐԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՔՆՆԵԼԸ

1. Երեխաների դաստիարակության հետ կապված գործեր քննելիս առաջին ատյանի դատարանը պետք է գործին որպես իրավասու մարմին ներգրավի խնամակալության և հոգաբարձության մարմին:

2. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինը պարտավոր է անցկացնել երեխայի և այն անձի (անձանց) կյանքի պայմանների հետազոտություն, ովքեր հավակնում են նրա դաստիարակությանը և առաջին ատյանի դատարան ներկայացնել հետազոտության ակտ և դրա հիման վրա կազմված համապատասխան եզրակացություն:

3. Դատարանը հաշվի է առնում ներկայացված ակտի և եզրակացության ինչպես եզրափակիչ, այնպես էլ նկարագրական և պատճառաբանական մասերը:

ՀՈԴՎԱԾ 191. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ԱԼԻՄԵՆՏԻ ՉԱՓԻ ՓՈՓՈԽՈՒՄԸ

1. Ալիմենտ բռնագանձելու վերաբերյալ օրինական ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի առկայության դեպքում թույլատրվում է հայցադիմում ներկայացնել առաջին ատյանի դատարան ալիմենտի չափը փոփոխելու պահանջով, եթե առկա են ՀՀ ընտանեկան օրենսգրքով սահմանված հիմքեր:

ՀՈԴՎԱԾ 192. ԵՐԵՒԱՅԻ ԽՆԱՄՔԻՆ ՈՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՓՈՓՈԽՈՒՄԸ

1. Երեխայի հետ տեսակցության կարգ սահմանելու, երեխային ծնողներից մեկի խնամքին հանձնելու և երեխայի խնամքի ու դաստիարակության վերաբերյալ

կայացված օրինական ուժի մեջ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի առկայության դեպքում թույլատրվում է նույն հարցի վերաբերյալ հայցադիմում ներկայացնել առաջին ատյանի դատարան, եթե դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո տեղի է ունեցել դրա հիմքում ընկած փաստերի փոփոխություն: Այդ դեպքում սույն օրենսգրքի 124-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը ը և 168-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը չեն կիրառվում:

ՀՈԴՎԱԾ 193. ԱԼԻՄԵՆՏ ԲՈՒՍԱԳԱՆՁԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով ալիմենտ կարող է բռնագանձվել հայցադիմումը ներկայացնելու պահից սկսած հաշվարկվող ժամանակահատվածի համար:

2. Մինչև հայցադիմում ներկայացնելու պահն ընկած ժամանակահատվածի համար ալիմենտ կարող է բռնագանձվել, եթե գործի քննության ընթացքում հաստատվի, որ հայցվորը մինչև հայցադիմում ներկայացնելը միջոցներ է ձեռնարկվել ալիմենտ ստանալու համար, բայց ալիմենտ վճարելու պարտականություն ունեցող անձը խուսափել է ալիմենտ վճարելուց: Այդ դեպքում ալիմենտը կարող է բռնագանձվել ոչ ավելի, քան հայցադիմումի ներկայացմանը նախորդող երեք տարվա համար:

ԳԼՈՒԽ 24

ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՔՆՆՎՈՂ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈԴՎԱԾ 194. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Առնվազն 20-ը գերազանցող համահայցվորի կողմից համատեղ ներկայացված հայցը համարվում է խմբային, եթե՝

- 1) հայցը հարուցված է միեւնույն պատասխանողի (համապատասխանողի) դեմ.
- 2) հայցի առարկան ու հիմքը նույնն են.

2. Հայցադիմումը կազմվում է սույն օրենսգրքի 119-րդ և 120-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան:

3. Հայցադիմումին կցվում է խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատող փաստաթուղթը:

ՀՈՂՎԱԾ 195. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՄԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

1. Խմբային հայցի հայցվորները դատարանում իրենց գործերը վարում են խմբային հայցով ներկայացուցչի միջոցով:

2. Խմբային հայցով ներկայացուցիչների թիվը չի կարող լինել հինգից ավելի, որոնք հավասարապես ներկայացնում են բոլոր հայցվորների շահերը:

3. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությունը գործին բացառում է հայցվորի մասնակցությունը դատավարությանը, բացառությամբ երբ հայցվորը ինքն է հանդես գալիս, որպես խմբային հայցով ներկայացուցիչ:

4. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությունը գործին չի բացառում խմբային հայցվորի իրավունքը՝ ծանոթանալու գործի նյութերին, իր մասով հրաժարվելու հայցից, իր մասով դադարեցնելու ներկայացուցչի լիազորությունները:

5. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դատավարական գործողությունների կատարման դեպքում դրանք կատարված են համարվում բոլոր հայցվորների մասնակցությամբ:

ՀՈՂՎԱԾ 196. ԱՆՁԻՆՔ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԼԻՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

1. Դատարանում խմբային հայցով ներկայացուցիչ կարող է լինել տվյալ խմբային հայցի ցանկացած հայցվոր կամ փաստաբան, որն ունի դատարանում գործը վարելու պատշաճ ձեւակերպված լիազորություն:

ՀՈՂՎԱԾ 197. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄԸ

1. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորագիրը տրվում է խմբային հայցի բոլոր հայցվորների կողմից գրավոր ձեւով մեկ ընդհանուր լիազորագիր կազմելու միջոցով:

**ՀՈՂՎԱԾ 198. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆ-
ՆԵՐԻ ԴԱԴԱՐԵՑՈՒՄԸ**

1. Դատարանը պարտավոր է դադարեցնել խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները խմբային հայցի հայցվորների մեծամասնության պահանջով կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

2. Եթե խմբային հայցով հայցվորների մեծամասնություն չկազմող մասը ցանկանում է դադարեցնել խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները կամ փոխել խմբային հայցով ներկայացուցչին, ապա դատարանը նրանց պահանջների մասով առանձնացնում է գործի վարույթը՝ սույն օրենսգրքի 121-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

3. Սկզբնական գործը, ինչպես նաև առանձնացված մասով գործը քննվում է սույն գլխի կանոններով, եթե գործի առանձնացումից հետո յուրաքանչյուր գործով համահայցվորների քանակը գերազանցում է առնվազն 20-ը:

**ՀՈՂՎԱԾ 199. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԻ ՓՈԽԱՐԻՆՈՒՄԸ ԵՎ
ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑԸ ԱՌԱՆՑ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԹՈՂՆԵԼԸ**

1. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման դեպքում խմբային հայցի հայցվորները մեկ ամսվա ընթացքում լիազորում են խմբային հայցով նախկին կամ նոր ներկայացուցչի:

2. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման դեպքում դատարանը գործի քննությունը հետաձգում մինչև մեկ ամիս ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամկետում խմբային հայցով ներկայացուցչի չնշանակվելու դեպքում խմբային հայցը թողնվում է առանց քննության:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված հիմքով խմբային հայցն առանց քննության թողնելը խմբային հայցի համահայցվորներին չի զրկում իրենց խախտված իրավունքների եւ օրինական շահերի պաշպանության համար առանձին հայցով դատարան դիմելու իրավունքից:

ՀՈՂՎԱԾ 200. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԸ

1. Դատարանը խմբային հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը, ինչպես նաև գործով ընդունված բոլոր դատական ակտերը, դրանք կայացվելու օրվանից եռօրյա ժամկետում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ուղարկում է խմբային հայցով ներկայացուցչին (ներկայացուցիչներին):

2. Խմբային հայց ներկայացրած հայցվորներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է նրա կողմից հայցվող դատական ակտը՝ համապատասխան գրավոր դիմումը դատարան ներկայացնելու օրվանից երեք օրվա ընթացքում:

3. Խմբային հայցից հայցվորի հրաժարման դեպքում գործի քննությունը մյուս հայցվորների մասով շարունակվում է սույն գլխի կանոններով, եթե նրանց քանակը գերազանցում է առնվազն 20-ը: Հակառակ դեպքում գործը քննվում է սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

4. Բոլոր հայցվորների կողմից հայցից հրաժարվելու դեպքում դատարանը գործի վարույթը կարճում է:

ՀՈՂՎԱԾ 201. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ

1. Խմբային հայցով ներկայացուցիչը (մի քանի ներկայացուցիչների առկայության դեպքում՝ բոլոր ներկայացուցիչները) դատական նիստի մասին տեղեկացվում է ծանուցագրով սույն օրենսգրքի 9-րդ գլխով նախատեսված կարգով:

2. Ծանուցագիրն ուղարկվում է խմբային հայցով ներկայացուցչին դատական նիստից երկու շաբաթ առաջ՝ բոլոր հայցվորներին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին տեղյակ պահելու հնարավորություն տալու նպատակով:

3. Խմբային հայցով ներկայացուցչին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին սույն օրենսգրքի 9-րդ գլխով նախատեսված կարգով ծանուցելու դեպքում ծանուցված են համարվում նաև բոլոր հայցվորները:

ՀՈՂՎԱԾ 202. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԴԱՏԱԴԱՆԻ ՎՃԻՌԸ

1. Խմբային հայցերի գործերով դատարանը կայացնում է վճիռ սույն օրենսգրքի 21-րդ գլխով սահմանված կարգով:

2. Խմբային հայցով նախկինում քննած՝ քաղաքացիական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով հաստատված փաստերը նույն պատասխանողի դեմ միեւնույն առարկայի և հիմքի վերաբերյալ դատարանում այլ գործ քննելիս կրկին չեն ապացուցվում, եթե հայցվորը հակառակը չի պահանջում:

ՀՈՂՎԱԾ 203. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ

1. Խմբային հայցով դատական ակտի դեմ բողոքը կարող է ներկայացվել բոլոր հայցվորների անունից: Բողոքի հետ համաձայն չլինելու դեպքում հայցվորը կարող է բողոք ներկայացնել ինքնուրույն (առանձին):

ԳԼՈՒԽ 25

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԵՎ ԱՆՎՃԱՐՈՒՆԱԿ ԲԱՆԿԻ, ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉՆԵՐԻ ԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԱԴՄԻՆԻՍՏՐԱՑԻԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ

ՀՈՂՎԱԾ 204. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԵՎ ԱՆՎՃԱՐՈՒՆԱԿ ԲԱՆԿԻ, ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉԻ ԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԱԴՄԻՆԻՍՏՐԱՑԻԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ

1. «Բանկերի, վարկային կազմակերպությունների, ներդրումային ընկերությունների, ներդրումային ֆոնդի կառավարիչների և ապահովագրական ընկերությունների սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի շրջանակներում Կենտրոնական բանկի խորհրդի և ժամանակավոր ադմինիստրացիայի, ինչպես նաև դրանց պաշտոնատար անձանց որոշումներն ու գործողությունները կարող են բողոքարկվել առաջին աստիճանի դատարան՝ սույն հոդվածով սահմանված կարգով:

2. Կենտրոնական բանկի խորհրդի և ժամանակավոր ադմինիստրացիայի, ինչպես նաև դրանց պաշտոնատար անձանց որոշումները կարող են բողոքարկվել դրանց ուժի մեջ մտնելու, իսկ գործողությունների դեպքում՝ դրանք կատարվելու պահից յոթ օրվա ժամկետում:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որոշումներն ու գործողություններն անվավեր ճանաչելու հայցադիմումում պետք է նշվի այն իրավական ակտի դրույթը, որը խախտվել է բողոքարկվող որոշումը կայացնելիս, կամ որին հակասում է բողոքարկվող գործողությունը:

4. Սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված ժամկետից հետո ներկայացված կամ սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված տեղեկությունը չպարունակող հայցադիմումները դատարանը վերադարձնում է դիմումատուին՝ առանց քննարկման:

5. Դատարանը սույն հոդվածի 1-ին հոդվածում նշված որոշումներն ու գործողությունները կարող է անվավեր ճանաչել բացառապես այն դեպքում, երբ բողոքարկված որոշումը կայացվել է օրենքի պահանջների խախտմամբ, կամ գործողությունը հակասում է օրենքին:

6. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որոշումներն ու գործողությունները բողոքարկելիս, ինչպես նաև դատական ողջ քննության ընթացքում դրանք չեն կարող կասեցվել:

ԲԱԺԻՆ IV

ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 26

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ՀՈՂՎԱԾ 205. ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Դատարանները հատուկ վարույթներով գործերը քննում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն օրենսգրքի 27-ից 33-րդ գլուխներով:

ՀՈԴՎԱԾ 206. ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐԳՈՎ ՔՆՆՎՈՂ ԳՈՐԾԵՐԸ

1. Դատարանը հատուկ վարույթի կարգով քննում է հետևյալ գործերը՝

- 1) անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու, գործունակ ճանաչելու կամ գործունակության սահմանափակումները վերացնելու վերաբերյալ գործերը,
- 2) անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու վերաբերյալ գործերը,
- 3) անձին հոգեբուժական հաստատությունում ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործերը,
- 4) գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ գործերը,
- 5) սեփականության իրավունքով գույքի պատկանելիության փաստի հաստատման վերաբերյալ գործերը,
- 6) հարկադիր կատարողի դիմումով կողմերի հաշտության համաձայնության հիման վրա դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի վերանայման վերաբերյալ գործերը,
- 7) վճարման կարգադրություն արձակելու վերաբերյալ գործերը:

ԳԼՈՒԽ 27

ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ, ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ ԿԱՄ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ՎԵՐԱՑՆԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈԴՎԱԾ 207. ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼԸ

1. Անձին անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը հարուցվում է նրա ընտանիքի անդամների, խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի կամ հոգեբուժական հաստատության տնօրինության դիմումի հիման վրա:

2. Անձին սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը հարուցվում է նրա ընտանիքի անդամների կամ խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ղեկավարի հիման վրա:

3. Անձին անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ ղեկավարը տրվում է անձի բնակության վայրի՝ առաջին աստյանի դատարան, իսկ եթե անձը բուժվում է հոգեբուժական հաստատությունում՝ նաև դրա գտնվելու վայրի առաջին աստյանի դատարան:

ՀՈՂՎԱԾ 208. ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անձին անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ ղեկավարի մեջ շարադրվում են այն հանգամանքները, որոնք վկայում են անձի հոգեկան խանգարման մասին, և որոնց հետևանքով նա չի կարող հասկանալ իր գործողությունների նշանակությունը կամ ղեկավարել դրանք:

2. Անձին սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ ղեկավարի մեջ շարադրվում են այն հանգամանքները, որոնք վկայում են, որ ոգելից խմիչքներ կամ թմրամիջոցներ չարաշահող, ինչպես նաև մոլեխաղերով հրապուրվող անձն իր ընտանիքը դրել է նյութական ծանր կացության մեջ

ՀՈՂՎԱԾ 209. ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անձին անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ ղեկավարն առաջին աստյանի դատարանը քննում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի պարտադիր մասնակցությամբ: Անձը կարող է կանչվել դատական նիստի, եթե դա թույլ է տալիս նրա առողջական վիճակը:

2. Անձին սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը դատարանը քննում է այդ անձի և խնամակալության ու հոգաբարձության մարմնի պարտադիր մասնակցությամբ:

ՀՈՂՎԱԾ 210. ԱՆՁԻ ՀՈԳԵԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՊԱՐԶԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանը, անձի հոգեկան վիճակը պարզելու համար, նշանակում է դատահոգեբուժական փորձաքննություն:

2. Դատահոգեբուժական փորձաքննության անցկացումից այն անձի ակնհայտ խուսափելու դեպքում, որի վերաբերյալ անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում է ներկայացվել, առաջին աստյանի դատարանը որոշում է կայացնում անձին հարկադիր կարգով դատահոգեբուժական փորձաքննության ուղարկելու մասին:

ՀՈՂՎԱԾ 211. ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

1. Դիմողն ազատվում է անձին անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործի քննության հետ կապված դատական ծախսերից:

2. Առաջին աստյանի դատարանը, պարզելով, որ դիմում տված ընտանիքի անդամները վարվել են անբարեխիղճ՝ ակնհայտորեն նպատակ ունենալով անձին անհիմն զրկել գործունակությունից կամ սահմանափակել նրա գործունակությունը, դատական ծախսերը բռնագանձում է նրանցից:

ՀՈՂՎԱԾ 212. ԱՆՁԻՆ ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՎՃԻՌՆ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանը անձին անգործունակ ճանաչելու կամ նրա գործունակությունը սահմանափակելու մասին վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից հետո՝ երեք օրվա ընթացքում, ուղարկում է անձի բնակության վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնին՝ նրա նկատմամբ խնամակալություն կամ հոգաբարձություն սահմանելու համար:

ՀՈՂՎԱԾ 213. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼԸ ԵՎ ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԸ ՎԵՐԱՅՆԵԼԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը՝ խնամակալի, ընտանիքի անդամի կամ հոգեբուժական

հաստատության տնօրինության դիմումով, դատահոգեբուժական փորձաքննության համապատասխան եզրակացության հիման վրա, վճիռ է կայացնում ապաքինվածին գործունակ ճանաչելու մասին: Դատարանի վճռի հիման վրա վերացվում է քաղաքացու նկատմամբ սահմանված խնամակալությունը:

2. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը՝ քաղաքացու, նրա հոգաբարձուի կամ ընտանիքի անդամի դիմումով վճիռ է կայացնում քաղաքացու գործունակության սահմանափակումը վերացնելու մասին: Դատարանի վճռի հիման վրա վերացվում է քաղաքացու նկատմամբ սահմանված հոգաբարձությունը:

ԳԼՈՒԽ 28

ԱՆՁԻ ԿՅԱՆՔԻՆ ԿԱՄ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՍՊԱՌՆԱՅՈՂ ՎՏԱՆԳԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈԴՎԱԾ 214. ԱՆՁԻ ԿՅԱՆՔԻ ԿԱՄ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՍՊԱՌՆԱՅՈՂ ՎՏԱՆԳԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԸ

1. Անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին դիմումի մեջ շարադրվում են այն հանգամանքները, որոնք վկայում են նման վտանգի անվերապահ առկայության մասին:

2. Անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին դիմումը տրվում է դիմողի բնակության վայրի առաջին աստյանի դատարան:

ՀՈԴՎԱԾ 215. ԱՆՁԻ ԿՅԱՆՔԻՆ ԿԱՄ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՍՊԱՌՆԱՅՈՂ ՎՏԱՆԳԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանը անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին դիմումը քննում է և դրա վերաբերյալ որոշում է կայացնում օրացուցային յոթ օրվա ընթացքում:

ՀՈԴՎԱԾ 216. ԱՆՁԻ ԿՅԱՆՔԻ ԿԱՄ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՍՊԱՌՆԱՅՈՂ ՎՏԱՆԳԻ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգի առկայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանն անհապաղ որոշում է կայացնում անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին՝ դիմողին զգուշացնելով սույն օրենսգրքի 217-րդ հոդվածի վերաբերյալ:

2. Առաջին ատյանի դատարանն անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին որոշումը անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման

3. Անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին դիմումի վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի կայացրած որոշումը վերջնական է, վերանայման ենթակա չէ և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՀՈՂՎԱԾ 217. ՀԱՅՑԱԴԻՄՈՒՄ ՉՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

1. Եթե դիմողն անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշման կայացման պահից հինգ օրվա ընթացքում հայցադիմում չի ներկայացնում, անձի կյանքին կամ առողջությանը սպառնացող վտանգը կանխելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կորցնում է իր ուժը:

ԳԼՈՒԽ 29

ԱՆՁԻՆ ՀՈԳԵԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՈՉ ՀՈԺԱՐԱԿԱՄ (ՀԱՐԿԱԴԻՐ) ՀՈՍՊԻՏԱԼԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 218. ԱՆՁԻՆ ՀՈԳԵԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՈՉ ՀՈԺԱՐԱԿԱՄ (ՀԱՐԿԱԴԻՐ) ՀՈՍՊԻՏԱԼԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԸ

1. Անձին հոգեբուժական հաստատությունում ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ դիմում (այսուհետ՝ դիմում) ներկայացնելու իրավունք ունի այն հոգեբուժական հաստատության տնօրինությունը, որում բուժվում է քաղաքացին:

ՀՈՂՎԱԾ 219. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ՀՈԳԵԲՈՒԺԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՈՉ ՀՈԺԱՐԱԿԱՄ (ՀԱՐԿԱԴԻՐ) ՀՈՍՊԻՏԱԼԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ ԳՈՐԾԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անձին հոգեբուժական հաստատությունում ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործն ընդդատյա է հոգեբուժական հաստատության գտնվելու վայրի առաջին աստյանի դատարանին:

ՀՈՂՎԱԾ 220. ԴԻՄՈՒՄԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Դիմումում պետք է նշվեն «Հոգեբուժական օգնության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 22-րդ հոդվածով սահմանված անձին հարկադիր հոսպիտալացման համար հիմք հանդիսացող հանգամանքները:

2. Դիմումին կցվում է հոգեբուժական հաստատությունում անձի հոսպիտալացման մասնագիտական հիմնավորվածության վերաբերյալ հոգեբուժական հանձնաժողովի պատճառաբանված եզրակացությունը:

3. Դիմումը ներկայացվում է անձի հոգեբուժական հաստատությունում առանց նրա համաձայնության տեղավորելու կամ անձի կողմից հոժարակամ հոսպիտալացումը դադարեցնելու պահանջ ներկայացնելու պահից 72 ժամվա ընթացքում:

ՀՈՂՎԱԾ 221. ԴԻՄՈՒՄԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Անձի հոգեբուժական հաստատությունում ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործն առաջին աստյանի դատարանը քննում է այն հարուցելու օրվանից հինգ օրվա ընթացքում:

2. Առաջին աստյանի դատարանը, հարուցելով գործը, միաժամանակ գործի քննության և լուծման համար անհրաժեշտ ժամանակահատվածով երկարաձգում է հոգեբուժական հաստատությունում քաղաքացու գտնվելու ժամկետը:

3. Դիմումի քննությանը պարտադիր է այն հոգեբուժական հաստատության ներկայացուցչի, որի նախաձեռնությամբ գործ է հարուցվել, ինչպես նաև այն անձի ներկայացուցչի մասնակցությունը, որի նկատմամբ լուծվում է ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացման հարցը:

4. Եթե անձի ներկայացուցիչը դիմումի քննությանը չի մասնակցում առաջին ատյանի դատարանի կողմից անհարգելի ճանաչված պատճառներով, կամ անձը ներկայացուցիչ չունի, ապա դիմումի քննությանը պարտադիր է այդ անձի բնակության վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի, իսկ բնակության վայրը անհայտ լինելու դեպքում՝ հոգեբուժական հաստատության գտնվելու վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի մասնակցությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 222. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌՈՐ

1. Դիմումի քննության արդյունքներով առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին վճիռ, որն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

2. Դիմումը բավարարելու մասին վճիռը հիմք է անձին հոգեբուժական հաստատությունում ոչ հոժարակամ (հարկադիր) հոսպիտալացնելու համար:

3. Դիմումը մերժելու մասին վճիռը հիմք է անձին հոգեբուժական հաստատությունից անհապաղ դուրսգրելու համար:

ԳԼՈՒԽ 30

ԳՈՒՅՔԸ ՏԻՐԱԶՈՒՐԿ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԴԻՄՈՂԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈԴՎԱԾ 223. ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Շարժական գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է դիմող քաղաքացու բնակության վայրի կամ դիմող իրավաբանական անձի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

2. Անշարժ գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը տրվում է այդ գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

ՀՈՂՎԱԾ 224. ԴԻՄՈՒՄԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

1. Գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը պետք է պարունակի՝

- 1) նշում այն մասին, թե որ գույքն է տիրագուրկ ճանաչվելու,
- 2) տիրագուրկ ճանաչվող գույքի հիմնական տարբերակիչ հատկանիշների նկարագրությունը:

2. Գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ տիրապետողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումին կից պետք է ներկայացվեն՝

- 1) ապացույցներ, որոնք հաստատում են, որ գույքը տիրագուրկ է (չունի սեփականատեր, սեփականատերն անհայտ է կամ հրաժարվել է գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքից),
- 2) ապացույցներ, որոնք հաստատում են, որ գույքն անցել է դիմողի տիրապետման տակ՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 178-ից 187-րդ հոդվածներով սահմանված հիմքերից որևէ մեկով:

ՀՈՂՎԱԾ 225. ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Նախնական դատական նիստի ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը՝

1) միջոցներ է ձեռնարկում այն անձանց հայտնաբերման ուղղությամբ, ովքեր կարող են շահագրգռված լինել գործի ելքով, և նման անձանց հայտնաբերման դեպքում նրանց ծանուցում է քննվող գործի վերաբերյալ,

2) միջոցներ է ձեռնարկում այն անձանց հայտնաբերման ուղղությամբ, ովքեր կարող են հայտնել գործի քննության համար էական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, և նման անձանց հայտնաբերման դեպքում նրանց կանչում է որպես վկա,

3) հարցումներ է կատարում համապատասխան մարմիններին՝ տիրագուրկ ճանաչվող գույքի վերաբերյալ տեղեկություններ ստանալու նպատակով:

ՀՈՂՎԱԾ 226. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը վճիռ է կայացնում գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ, եթե գործի քննության ընթացքում հիմնավորվում է, որ՝

1) գույքը տիրագուրկ է (չունի սեփականատեր, սեփականատերն անհայտ է կամ հրաժարվել է գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքից),

2) այն անցել է դիմողի տիրապետման տակ՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 178-ից 187-րդ հոդվածներով սահմանված հիմքերից որևէ մեկով:

Գ Լ ՈՒ Խ 31

ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՎ ԳՈՒՅՔԻ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՓԱՍՏԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 227. ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՎ ԳՈՒՅՔԻ ՊԱՏԿԱՆԵ- ԼԻՈՒԹՅԱՆ ՓԱՍՏԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Սեփականության իրավունքով շարժական գույքի պատկանելիության փաստերի հաստատման վերաբերյալ գործերը քննվում են դիմողի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարանում:

2. Սեփականության իրավունքով անշարժ գույքի պատկանելիության փաստերի հաստատման վերաբերյալ գործերը քննվում են անշարժ գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարանում:

ՀՈՂՎԱԾ 228. ԴԻՄՈՒՄԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

1. Սեփականության իրավունքով գույքի պատկանելիության փաստի հաստատման վերաբերյալ դիմումը պետք է պարունակի՝

1) տվյալներ այն գույքի վերաբերյալ, որը դիմողին սեփականության իրավունքով պատկանելու փաստը պետք է հաստատվի,

2) հիմնավորումներ առ այն, որ տվյալ գույքը սեփականության իրավունքով պատկանում է դիմողին,

3) նշում այն մասին, թե ինչ նպատակի համար է դիմողին անհրաժեշտ այդ փաստի հաստատումը,

4) հիմնավորումներ առ այն, որ անհնար է դիմողի կողմից տվյալ փաստը հաստատող պատշաճ փաստաթղթեր ստանալը կամ կորցրած փաստաթղթերը վերականգնելը:

ՀՈՂՎԱԾ 229. ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՎ ԳՈՒՅՔԻ ՊԱՏԿԱՆԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ՓԱՍՏԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՊԱՅՄԱՆԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը հաստատում է սեփականության իրավունքով գույքի պատկանելիության փաստը միայն այն դեպքում, եթե դիմողը հնարավորություն չունի այլ կարգով ստանալու այդ փաստը հավաստող պատշաճ փաստաթղթեր կամ անհնար է վերականգնել կորցրած փաստաթղթերը:

ՀՈՂՎԱԾ 230. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃԻՌԸ

1. Սեփականության իրավունքով գույքի պատկանելիության փաստը հաստատող առաջին ատյանի դատարանի վճռում պետք է շարադրվի, թե որ գույքն է սեփականության իրավունքով պատկանում դիմողին:

2. Սեփականության իրավունքով գույքի պատկանելիության փաստը հաստատող վճիռը հանդիսանում է սեփականության իրավունքը հավաստող փաստաթուղթ և հիմք է համապատասխան մարմինների կողմից այդ փաստը գրանցելու կամ հաստատված փաստի կապակցությամբ ծագած իրավունքները ձևակերպելու համար, սակայն չի փոխարինում նշված մարմինների կողմից տրվող փաստաթղթերին:

ԳԼՈՒԽ 32

ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՈՂԻ ԴԻՄՈՒՄՈՎ ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԻ՝ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 231. ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՏԱՐԱՆԻ՝ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

1. Կողմերը իրավունք ունեն հաշտության համաձայնություն կնքել դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի հարկադիր կատարման ընթացքում:
2. Կողմերի հաշտության համաձայնությունը կարող է վերաբերել դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի կատարման եղանակին, ժամկետներին և կարգին:
3. Կողմերը հաշտության համաձայնությունը կնքում են գրավոր՝ իրենց կողմից ստորագրված մեկ փաստաթուղթ կազմելու միջոցով:
4. Կողմերը իրենց կնքած հաշտության համաձայնությունը ներկայացնում են հարկադիր կատարողին:

ՀՈՂՎԱԾ 232. ՀԱՐԿԱՂԻՐ ԿԱՏԱՐՈՂԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՏԱՆԱԼՈՒՑ ՀԵՏՈ

1. Հարկադիր կատարողը, ստանալով հաշտության համաձայնությունը, պարտավոր է կասեցնել կատարողական վարույթը և անհապաղ դիմել գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը կայացրած դատարան:

ՀՈՂՎԱԾ 233. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՎՃՌԻ ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄԸ

1. Դատարանը, հարկադիր կատարողի դիմումի հիման վրա, գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը վերանայում է սույն օրենսգրքի 19-րդ գլխում սահմանված արագացված դատաքննության կարգով:
2. Դատարանը վերանայում է կայացրած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի այն մասը, որը վերաբերում է դատական ակտի կատարման եղանակին, ժամկետին և կարգին:
3. Գործն ըստ էության լուծող դատական վերանայելու արդյունքում դատարանը կայացնում է գործն ըստ էության լուծող նոր դատական ակտ, որում շարադրվում է կողմերի հաշտության համաձայնության բառացի շարադրանքը (տեքստը):
4. Դատարանը մերժում է հարկադիր կատարողի դիմումը, եթե՝

1) հաշտության համաձայնությունը հակասում է օրենքին և այլ իրավական ակտերին, վերաբերում է այլ անձի իրավունքներին և շահերին կամ պարունակում է հանդիպական պարտավորություններ,

2) հաշտության համաձայնությունը կարգավորում է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի կատարման եղանակի, ժամկետների և կարգի հետ չկապված հարցեր:

ԳԼՈՒԽ 33

ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 234. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վճարման կարգադրության արձակումը թույլատրելի է միայն որոշակի դրամական պահանջով՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ այն կապված է դեռևս չկատարված հանդիպակաց պարտավորությունների հետ:

2. Սույն գլխում պահանջը համարվում է որոշակի, եթե այն սահմանված է կողմերի համաձայնությամբ կամ կարող է ճշգրիտ որոշվել օրենքի կամ պայմանագրի հիման վրա:

ՀՈՂՎԱԾ 235. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործն ընդդատյա է միայն պատասխանողի բնակության (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարանին:

ՀՈՂՎԱԾ 236. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՁԵՎԸ ԵՎ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը ներկայացվում է գրավոր, որում պետք է նշվեն՝

1) առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը,

2) դիմողի անունը, հայրանունը, ազգանունը, բնակության վայրի հասցեն, անձնագրային տվյալները և հանրային ծառայությունների համարանիշը, իսկ իրավաբանական անձ դիմողի դեպքում՝ անվանումը, գտնվելու վայրի հասցեն, հարկ վճարողի հաշվառման համարը և պետական գրանցման կամ պետական գրանցման վկայականի համարը, ինչպես նաև դիմողի ֆաքսի, հեռախոսի համարը կամ էլեկտրոնային հասցեն,

3) պարտապանի անունը, հայրանունը, ազգանունը (անվանումը) և բնակության (գտնվելու) վայրի հասցեն,

4) հիմնական և լրացուցիչ պահանջների հիմքը և չափը՝ առանձին-առանձին,

5) պահանջը հաստատող ապացույցները,

6) պահանջ՝ վճարման կարգադրություն արձակելու մասին,

7) հայտարարություն առ այն, որ պահանջը կապված չէ դեռևս չկատարված հանդիպակաց պարտավորությունների հետ, կամ հանդիպակաց պարտավորություններն արդեն կատարված են,

8) կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:

2. Դիմումին կցվում են պահանջը հաստատող ապացույցները: Եթե պարտավորությունն ապահովված է գրավով, և դիմումատուն ցանկանում է հանդես գալ որպես գրավով ապահովված պարտատեր, ապա դիմումին պետք է կցվի նաև գրավի պայմանագիրը:

3. Դիմումը ստորագրվում է դիմողի կամ նրա ներկայացուցչի կողմից: Ներկայացուցչի կողմից ստորագրվելու դեպքում դիմումին պետք է կցվի նրա լիազորությունը հաստատող համապատասխան փաստաթուղթ:

4. Դիմումը և կից փաստաթղթերը դատարան են ներկայացվում երկու օրինակից:

ՀՈԴՎԱԾ 237. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՄՈՒՄԻ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը սույն օրենսգրքի 238-րդ հոդվածում սահմանված ժամկետում մերժվում է այն մասով, որով՝

1) այն չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 234-րդ, 235-րդ կամ 236-րդ հոդվածների դրույթներին.

2) առկա է սույն օրենսգրքի 124-րդ կամ 125-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերից որևէ մեկը.

3) պահանջն առերևույթ հիմնավորված չէ.

4) պահանջի հիմքում ընկած գործարքները առերևույթ հակասում են օրենքին.

5) առկա է նույն անձանց վերաբերյալ, միևնույն հիմքերով և միևնույն պահանջի մասին օրենքով սահմանված ժամկետում չբողոքարկված վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումի մերժման մասին որոշում:

2. Մերժումից առաջ դիմողը պետք է հնարավորություն ունենա արտահայտելու իր դիրքորոշումը, այդ թվում՝ հեռակա կարգով (ֆաքս, հեռախոս, էլեկտրոնային փոստի միջոցներ և այլն): Դիրքորոշում չարտահայտելն արգելք չէ մերժման մասին որոշում կայացնելու համար: Մերժման մասին որոշումը ենթակա է բողոքարկման:

3. Մերժման մասին որոշումը խոչընդոտ չէ, որ դիմողը իր պահանջի մերժված մասը ներկայացնի ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով:

ՀՈՂՎԱԾ 238. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԴԻՍՈՒՄԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանը դիմումը ստանալու օրվանից հետո՝ մեկշաբաթյա ժամկետում, առանց դատական նիստ հրավիրելու ձեռնարկում է հետևյալ գործողություններից մեկը՝

1) արձակում է վճարման կարգադրություն.

2) ամբողջովին մերժում է վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը.

3) մասամբ մերժում է վճարման կարգադրություն արձակելու դիմումը՝ մյուս մասով արձակելով վճարման կարգադրություն:

ՀՈՂՎԱԾ 239. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՅՆ ՊԱՐՏԱՊԱՆԻՆ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Վճարման կարգադրությունը պարունակում է՝

1) նշում առ այն, որ առաջին աստյանի դատարանը ըստ էության չի ստուգել պահանջի հիմնավորվածությունը.

2) կարգադրություն՝ երկու շաբաթվա ընթացքում կատարելու հետևյալ գործողություններից որևէ մեկը՝

ա. կատարել վճարման պահանջը, եթե պարտապանը պահանջը հիմնավորված է համարում,

բ. առաջին աստյանի դատարանին առձեռն կամ պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ներկայացնել գրավոր առարկություն, եթե պարտապանը ներկայացված պահանջը մի մասով համարում է չհիմնավորված՝ մյուս մասով կատարելով վճարման պահանջը,

գ. առաջին աստյանի դատարանին առձեռն կամ պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ներկայացնել գրավոր առարկություն, եթե պարտապանը ներկայացված պահանջը համարում է չհիմնավորված.

3) նշում առ այն, որ առարկություն ներկայացնելու դեպքում պահանջի վիճարկված մասը կարող է քննվել ըստ էության հայցային վարույթով, որի դեպքում պարտվող կողմը կրելու է դատական ծախսերը.

4) նշում առ այն, որ դիմումը ստանալու պահից երկշաբաթյա ժամկետում առարկություն չներկայացնելու դեպքում վճարման կարգադրությունը ստանում է օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ և ենթակա է հարկադիր կատարման:

3. Վճարման կարգադրությունը, դիմումի և կից փաստաթղթերի կրկնօրինակները, ոչ ուշ, քան արձակվելու հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ուղարկվում են պարտապանին:

ՀՈՂՎԱԾ 240. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԵՐԱՑՆԵԼԸ

1. Առաջին աստյանի դատարանը որոշում է կայացնում վճարման կարգադրությունը վերացնելու մասին, եթե՝

1) պարտապանի կողմից դիմումը ստանալու պահից երկշաբաթյա ժամկետում ներկայացվել է առարկություն.

2) պարտապանը կատարել է վճարման պահանջը.

3) անհնարին է դիմումում նշված հասցեով վճարմանը կարգադրությունը պարտապանին առաքելը:

2. Վճարման կարգադրության վերաբերյալ առարկություն ստացվելու կամ դիմումում նշված հասցեով վճարմանը կարգադրությունը պարտապանին առաքելու անհնարինության հիմքով վճարման կարգադրությունը վերացնելու որոշմամբ առաջին աստիճանի դատարանը դիմողին պարգաբանում է իր պահանջները ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով ներկայացնելու իրավունքի մասին:

ՀՈՂՎԱԾ 241. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏԱԾ ՎՃՈՒ ՈՒԺ ՄՏԱՆԱԼԸ

1. Պարտապանի կողմից վճարման կարգադրությունը ստանալու օրվանից հետո՝ երկու շաբաթվա ընթացքում, դատարանում առարկություն չստացվելու դեպքում վճարման կարգադրությունը ստանում է օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ և ենթակա է հարկադիր կատարման:

2. Առաջին աստիճանի դատարանը դիմողի պահանջով վճարման կարգադրության հիման վրա տալիս է կատարողական թերթ:

ԲԱԺԻՆ V

ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 34

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

ՀՈՂՎԱԾ 242. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Առաջին աստիճանի դատարանի վճիռների և սույն օրենսգրքի 243-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված որոշումների դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք,

2) գլխավոր դատախազը կամ նրա տեղակալը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում.

3) գործին մասնակից չդարձված անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է դատական ակտ,

4) այն անձինք, ում նկատմամբ առաջին ատյանի դատարանի կողմից կիրառվել է դատական տուգանք:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, և 4-րդ կետում նշված անձինք վերաքննիչ դատարանում օգտվում են գործին մասնակցող անձանց իրավունքներից և կրում են նրանց համար սահմանված պարտականությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 243. ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

1. Վերաքննության կարգով բողոքարկման են ենթակա առաջին ատյանի դատարանի հետևյալ որոշումները՝

1) հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը.

2) հայցադիմումը, հակընդդեմ հայցադիմումը, վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձի հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը.

3) հայցի ապահովման (հակընդդեմ ապահովման) միջոց կիրառելու, հայցի ապահովումը (հակընդդեմ ապահովումը) մերժելու, հայցի ապահովման մեկ միջոցը մեկ այլ միջոցով փոխարինելու կամ փոխարինումը մերժելու, հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու կամ վերացնելը մերժելու մասին որոշումը.

4) վճռի կատարման ապահովման միջոց կիրառելու, վճռի կատարման ապահովման միջոցի կիրառումը մերժելու, վճռի կատարման ապահովման միջոցը ձևափոխելու կամ ձևափոխումը մերժելու, վճռի կատարման ապահովման միջոցը վերացնելու կամ վերացնելը մերժելու մասին որոշումը.

5) լրացուցիչ վճիռ կայացնելը մերժելու մասին որոշումը, վրիպակները, գրասխալները եւ թվաբանական սխալներն ուղղելու կամ ուղղում կատարելը մերժելու մասին որոշումը.

6) գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը.

7) հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը.

8) գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը.

9) Ինքնաբացարկ հայտնելու որոշումը.

10) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը,

11) կատարողական թերթի կրկնօրինակ տալու մասին դիմումը մերժելու մասին որոշումը,

12) կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդության քննության արդյունքում կայացված որոշումը,

13) վճարման կարգադրությունը՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում,

14) այլ որոշումներ՝ օրենքով սահմանված դեպքերում:

2. Դատարանի՝ սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, 9-րդ և 10-րդ կետերով սահմանված որոշումների դեմ բողոքի ներկայացումը չի խոչընդոտում դատարանում գործի քննության ընթացքին:

ՀՈԴՎԱԾ 244. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

1. Դրամական պահանջով քաղաքացիական գործերով կայացված վճռի, գործի վարույթը կարճելու մասին որոշման և հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք բերել չի թույլատրվում, եթե տվյալ գործով հայցի առարկան չի գերազանցում նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը թույլ է տվել սույն օրենսգրքի 261-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված՝ արդար դատաքննության իրավունքի բուն էությունը խաթարող դատական սխալ:

2. Վերաքննիչ բողոք չի կարող բերվել, երբ դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի:

3. Անձը կարող է վերաքննիչ բողոք ներկայացնել դատական ակտի՝ միայն իր համար անբարենպաստ մասի դեմ:

ՀՈԴՎԱԾ 245. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Վճռի դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել մինչև դրա օրինական ուժի մեջ մտնելու համար սահմանված ժամկետը:

2. Այն բացառիկ դեպքերում, երբ վճիռը հրապարակման պահից դատարանի կողմից հայտարարվել է օրինական ուժի մեջ մտած, այդ վճռի դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել դրա օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում:

3. Առաջին աստյանի դատարանի՝ սնանկության գործը կամ սնանկության հարցն ըստ էության լուծող դատական ակտերի դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել այդ ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում:

4. Առաջին աստյանի դատարանի որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում՝ այն ստանալուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում, իսկ սույն օրենսգրքի 167-րդ և 169-րդ հոդվածներով նախատեսված որոշումների դեպքում՝ հրապարակման պահից հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում:

5. Գործին մասնակից չդարձված այն անձինք, որոնց իրավունքների եւ պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է վերջնական դատական ակտ, իրավունք ունեն վերաքննիչ բողոք բերելու այն օրվանից սկսած՝ երեք ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ պարտավոր էին իմանալ նման դատական ակտի կայացման մասին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակից չդարձված անձը դատարանի կողմից ծանուցվել է քննվող գործի վերաբերյալ, սակայն չի դիմել գործի քննությանը ներգրավվելու համար:

6. Վերջնական դատական ակտի հրապարակման ժամանակի և վայրի մասին պատշաճ չծանուցված գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն վերաքննիչ բողոք բերելու այն օրվանից սկսած՝ երեք ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ պարտավոր էին իմանալ դատական ակտի կայացման մասին:

7. Սույն հոդվածի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ և 6-րդ մասերով սահմանված ժամկետներից հետո բերված վերաքննիչ բողոքը վերաքննիչ դատարանը կարող է ընդունել վարույթ, եթե ներկայացված է համապատասխան ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու վերաբերյալ միջնորդություն, եւ վերաքննիչ դատարանն այն բավարարել է:

ՀՈՂՎԱԾ 246. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Վերաքննիչ բողոքը եւ դրան կից փաստաթղթերը ուղարկվում կամ հանձնվում են վերաքննիչ դատարան: Բողոք ներկայացնողը վերաքննիչ բողոքը եւ դրան կից փաստաթղթերի պատճենները պատշաճ ձևով ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ բողոքի պատճենը՝ դատական ակտը կայացրած դատարան:

2. Վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձը բողոքը և դրան կից փաստաթղթերը չի ուղարկում գործին մասնակցող անձանց, եթե բողոքը ներկայացվել է՝

- 1) հայցի ապահովման միջոց կիրառելը մերժելու մասին որոշման դեմ.
- 2) վճռի կատարման ապահովման միջոց կիրառելը մերժելու մասին որոշման դեմ.
- 3) հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշման դեմ.
- 4) հայցադիմումը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման դեմ.
- 5) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշման դեմ:

3. Դատական ակտ կայացրած դատարանը բողոքի պատճենը ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ հնարավորինս սեղմ ժամկետում, սակայն ոչ ուշ, քան բողոքը ստանալուց հետո հինգօրյա ժամկետում պարտավոր է գործը ուղարկել վերաքննիչ դատարան:

ՀՈՂՎԱԾ 247. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԻ ՁԵՎԸ ԵՎ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վերաքննիչ բողոքը կազմվում է գրավոր, որում նշվում են՝
 - 1) վերաքննիչ դատարանի անվանումը, որին հասցեագրվում է բողոքը,
 - 2) բողոքը բերող անձի եւ գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները) և հասցեները,
 - 3) այն դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվում է բողոքը, գործի համարը եւ դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը,
 - 4) նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմի այն խախտումը, որը կարող էր ազդել գործի ելքի վրա (վերաքննիչ բողոքի հիմքեր),
 - 5) վերաքննիչ բողոքում նշված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի խախտման, ինչպես նաեւ գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները (վերաքննիչ բողոքի հիմնավորումներ),
 - 6) բողոք բերող անձի պահանջը,
 - 7) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը,
 - 8) բողոք բերող անձի միջնորդությունները:

2. Եթե բողոք բերած անձը դատարանում զրկված է եղել բողոքի հիմնավորումների մեջ նշված որևէ հարցի վերաբերյալ իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարա-

վորությունից, ապա վերաքննիչ բողոքում պետք է նշի նաեւ իր դիրքորոշումը այդ հարցի վերաբերյալ:

3. Վերաքննիչ բողոքը ստորագրում է բողոք բերող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

4. Բողոքին կցվում են պետական տուրքը վճարելու, բողոքի պատճենները՝ դատական ակտ կայացրած դատարան եւ գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու մասին ապացույցները: Այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու կամ դրա չափը նվազեցնելու հնարավորություն, ապա վերաքննիչ բողոքին կցվում է կամ բողոքում ներառվում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը: Այն դեպքում, երբ բողոք բերող անձն ազատված է պետական տուրքի վճարումից, ապա բողոքում պետք է նշվի այն նորմը, որի հիման վրա բողոք բերող անձն ազատվում է պետական տուրքի վճարումից:

5. Վերաքննիչ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները ներկայացվում են բացառապես վերաքննիչ բողոքում: Վերաքննիչ բողոք ներկայացնելուց հետո դրա հիմքերը և հիմնավորումները չեն կարող լրացվել:

ՀՈԴՎԱԾ 248. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈԴՈՔԸ ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ ընդունումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում բողոք բերելու վերջնաժամկետը լրանալուց հետո՝ ոչ ուշ, քան 15 օրվա ընթացքում, իսկ սույն օրենսգրքի 242-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված անձանց կողմից բողոք ներկայացվելու դեպքում՝ բողոքը ներկայացնելու պահից ոչ ուշ, քան 15 օրվա ընթացքում վերաքննիչ դատարանը կայացնում է վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում:

2. Որոշման դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը կայացնում է վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում՝ գործն ստանալուց հետո ոչ ուշ, քան երեք օրվա ընթացքում:

3. Բողոքը վարույթ ընդունելու որոշումը կայացնելու պահից եռօրյա ժամկետում վերաքննիչ դատարանը այդ որոշումը, սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով

ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, բացի սույն օրենսգրքի 246-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված որոշումների դեմ բերված բողոքները վարույթ ընդունելու որոշումներից, որոնց դեմ բողոք ներկայացվելու դեպքում վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը ուղարկվում է միայն բողոք բերող անձին:

4. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու որոշումն ուղարկելու հետ միաժամանակ գործին մասնակցող, ինչպես նաև գործին մասնակից չդարձված, սակայն բողոք ներկայացրած անձինք, ծանուցագրով տեղեկացվում են դատական նիստի ժամանակի ու վայրի մասին:

5. Վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը գործին մասնակցող անձանց ուղարկվելիս նրանք տեղեկացվում են բողոքին պատասխան ներկայացնելու իրավունքի մասին:

ՀՈԴՎԱԾ 249. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼԸ

1. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձվում է, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 247-րդ հոդվածի պահանջները.

2) վերաքննիչ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո և միջնորդություն չի պարունակում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին.

3) մինչև վերաքննիչ դատարանի կողմից բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը, բողոք բերած անձից դիմում է ստացվել այն հետ վերցնելու մասին,

4) բողոք բերող անձի կողմից ներկայացվել է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդությունը, որը մերժվել է:

2. Վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո՝

1) յոթնօրյա ժամկետում՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով.

2) եռօրյա ժամկետում՝ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով:

3. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են բողոքում թույլ տրված բոլոր առերևույթ խախտումները:

4. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման ընդունման դեպքում բողոք բերող անձին պատշաճ ձևով ուղարկվում է վերաքննիչ դատարանի որոշումը և բողոքին կից ներկայացված փաստաթղթերը:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելուց հետո բողոքում թույլ տրված խախտումները վերացվելու և որոշումը ստանալուց հետո՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով 15-օրյա ժամկետում, իսկ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով եռօրյա ժամկետում կրկին ներկայացվելու դեպքում բողոքը համարվում է վերաքննիչ դատարանում ընդունված սկզբնական ներկայացման օրը: Բողոքը կրկին ներկայացվելու դեպքում խախտումները վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում:

6. Վերաքննիչ դատարանի՝ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

7. Որոշումը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերացվելու դեպքում բողոքը համարվում է վերաքննիչ դատարանում ընդունված՝ սկզբնական ներկայացման օրը:

ՀՈԴՎԱԾ 250. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ՄԵՐԺԵԼԸ

1. Վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժվում է, եթե՝

1) սույն օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում բողոք ներկայացրած անձը ներկայացրել է բողոք, որում չի վերացրել բողոքում թույլ տրված խախտումները, կամ բողոքը ներկայացրել է սույն օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետի խախտմամբ, կամ սույն օրենսգրքի 249-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում ներկայացրել է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդությունը, որը մերժվել է.

2) վերաքննիչ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողած ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը մերժվել է.

3) բողոքը ներկայացրել է այն անձը, ով դատական ակտը բողոքարկելու իրավունք չունի.

4) բողոքարկվել է այն դատական ակտը, որը ենթակա չէ բողոքարկման.

5) բողոքարկվել է այն դատական ակտը, որի դեմ բերված բողոքն ենթակա չէ վերաքննիչ դատարանի քննությանը.

6) գործին մասնակցող անձանց միջև առկա է վերաքննության իրավունքից հրաժարվելու վերաբերյալ համաձայնություն.

7) առկա են սույն օրենսգրքի 244-րդ հոդվածով սահմանված՝ վերաքննիչ բողոք բերելու սահմանափակումները:

2. Վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո՝

1) յոթնօրյա ժամկետում՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով.

2) եռօրյա ժամկետում՝ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով:

3. Վերաքննիչ դատարանի՝ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

4. Որոշումը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերացվելու դեպքում բողոքը համարվում է վերաքննիչ դատարանում ընդունված՝ սկզբնական ներկայացման օրը:

ՀՈԴՎԱԾ 251. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

1. Գործին մասնակցող անձը իրավունք ունի ներկայացնել վերաքննիչ բողոքի պատասխան՝

1) վճռի դեմ ներկայացված բողոքով՝ վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստանալու պահից 15-օրյա ժամկետում՝

2) որոշման դեմ ներկայացված բողոքով՝ վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստանալու պահից 5-օրյա ժամկետում:

2. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանն ուղարկվում է վերաքննիչ դատարան և գործին մասնակցող անձանց:

3. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը ներկայացվում է գրավոր: Վերաքննիչ բողոքի պատասխանում նշվում են՝

1) վերաքննիչ դատարանի անվանումը, որին հասցեագրվում է պատասխանը.

2) պատասխանը ներկայացրած անձի եւ գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

3) դատարանի անվանումը, որի կայացրած վճռի դեմ բերվել է վերաքննիչ բողոքը, գործի համարը եւ վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

4) վերաքննիչ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների վերաբերյալ դիրքորոշումը եւ դրա հիմնավորումները:

4. Ներկայացված պատասխանին կցվում են պատասխանի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու ապացույցները:

5. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը ստորագրում է պատասխանը ներկայացրած անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

6. Վերաքննիչ բողոքի պատասխան չներկայացնելը չի կարող գնահատվել որպես վերաքննիչ բողոքում նշված փաստարկների հետ համաձայնություն:

7. Սույն օրենսգրքի 246-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված որոշումների դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու դեպքում վերաքննիչ բողոքի պատասխան չի ներկայացվում:

ՀՈԴՎԱԾ 252. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԸ ՀԵՏ ՎԵՐՑՆԵԼԸ

1. Վերաքննիչ դատարան բողոք ներկայացնելուց հետո մինչև վերաքննիչ դատարանի կողմից բողոքը լուծող որոշում կայացնելու նպատակով խորհրդակցական սենյակ հեռանալը վերաքննիչ բողոք բերած անձն իրավունք ունի դիմում ներկայացնելու բողոքը հետ վերցնելու մասին:

2. Եթե բողոք բերած անձը դիմումը ներկայացրել է վերաքննիչ դատարանի կողմից բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո, ապա վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին: Եթե դատական ակտը բողոքարկել են նաև այլ անձինք, ապա վարույթը կարճվում է միայն տվյալ բողոքի մասով:

3. Վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշման կայացման պահից դատարանի վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ, եթե վճիռը չեն բողոքարկել այլ անձինք:

ԳԼՈՒԽ 35

ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ՀՈԴՎԱԾ 253. ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

1. Վերաքննիչ դատարանը վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները վարույթ ընդունելուց հետո երկամսյա ժամկետում հեռանում է խորհրդակցական սե- նյակ՝ բողոքը լուծող որոշում կայացնելու համար:

2. Վերաքննիչ դատարանը դատարանի՝ սույն օրենսգրքի 243-րդ հոդվածով սահմանված որոշումների դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննում եւ որո- շում է կայացնում վերաքննիչ բողոքը ստանալուց հետո երկշաբաթյա ժամկետում:

ՀՈՂՎԱԾ 254. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննվում և դրանց վերա- բերյալ որոշումները կայացվում են կոլեգիալ՝ 3 դատավորի կազմով, որոնցից մեկը նախագահում է դատական նիստը:

2. Որոշումների դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննվում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացվում են միանձնյա:

ՀՈՂՎԱԾ 255. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Բողոք բերած անձը և գործին մասնակցող մյուս անձինք պատշաճ ձևով ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի եւ վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

2. Դատարանի որոշումների դեմ բերված վերաքննիչ բողոքները քննվում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացվում են առանց դատական նիստ հրավիրելու:

3. Վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո վերաքննիչ դատարանի դա- տական կազմի դատավորները ծանոթանում են վերաքննիչ բողոքին և գործի նյու- թերին:

4. Գործի քննությունը վերաքննիչ դատարանում սկսվում է նիստը նախա- գահող դատավորի կողմից սույն օրենսգրքի 131-րդ, 133-րդ և 135-րդ հոդվածներով սահմանված գործողությունների կատարումով:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված գործողությունների կատարումից հետո նախագահող դատավորը հանդես է գալիս զեկուցումով: Զեկուցողը շարադրում է բողոքարկվող դատական ակտի համառոտ բովանդակությունը, վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքը և դրա համառոտ հիմնավորումը, վերաքննիչ բողոքի պա-

տասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի և հիմնավորման վերաբերյալ: Եթե վերաքննիչ դատարանին ներկայացվել են նոր ապացույցներ, ապա զեկույցի մեջ պետք է նշվի այդ մասին:

6. Կոլեգիալ կազմում ընդգրկված դատավորներն իրավունք ունեն հարցեր տալու զեկուցողին և նիստին ներկայացած գործին մասնակցող անձանց, որից հետո գործի քննությունը համարվում է ավարտված, եւ հայտարարվում է դատական ակտը հրապարակելու վայրն ու ժամանակը:

ՀՈՂՎԱԾ 256. ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒՄԸ ԵՎ ՆՈՐ ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

1. Վերաքննիչ դատարանն իրավունք չունի նոր ապացույց ընդունելու և բողոքը քննելիս հիմնվում է միայն այն ապացույցների վրա, որոնք ներկայացվել են առաջին ատյանի դատարանին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակցող անձը հիմնավորում է, որ վերաքննիչ դատարանին ներկայացված նոր ապացույցն իր կամքից անկախ հանգամանքներում չի ներկայացվել դատարան:

2. Եթե դատարանում գործի քննության ժամանակ ապացույցը չի ներկայացվել գործին մասնակցող անձի կամքից անկախ հանգամանքներով, ապա վերաքննիչ դատարանը բեկանում է դատական ակտը և գործն ուղարկում է համապատասխան դատարան՝ նոր քննության, եթե գտնում է, որ ապացույցն էական նշանակություն ունի գործի լուծման համար:

3. Ապացույցը չի կարող համարվել դատարանում գործին մասնակցող անձի կամքից անկախ հանգամանքներում չներկայացված, եթե դատարանում գործի քննության ժամանակ այն գոյություն չի ունեցել կամ գործին մասնակցող անձի տիրապետման տակ չի եղել, սակայն գործին մասնակցող անձը այն ձեռք բերելու և առաջին դատարանին ներկայացնելու կամ սույն օրենսգրքի 54-րդ հոդվածով սահմանված կարգով պահանջելու հնարավորություն է ունեցել:

4. Վերաքննիչ դատարանը նիստի ընթացքում հետազոտում է այն ապացույցները՝

1) որոնց թույլատրելիությունը, վերաբերելիությունը կամ արժանահավատությունը վիճարկվում է վերաքննիչ բողոքում,

2) որոնք գործին մասնակցող անձի պնդմամբ՝ իր կամքից անկախ հանգամանքներում չեն ներկայացվել դատարանին և գործի քննության համար ունեն էական նշանակություն:

5. Ապացույցների հետազոտումը վերաքննիչ դատարանում իրականացվում է առաջին ատյանի դատարանի համար սահմանված կանոններով:

6. Վկայի կամ փորձագետի ցուցմունքը հետազոտելու անհրաժեշտության դեպքում վերաքննիչ դատարանը հետազոտում է դատական նիստի արձանագրության՝ տվյալ վկայի կամ փորձագետի ցուցմունքը պարունակող մասը:

7. Վերաքննիչ դատարանը նոր ներկայացրած ապացույցները հետազոտում է միայն դրանց՝ գործի քննության համար էական նշանակություն ունենալու տեսանկյունից:

ՀՈԴՎԱԾ 257. ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

1. Վերաքննիչ դատարանը դատական ակտը վերանայում է վերաքննիչ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում:

2. Վերաքննիչ դատարանը պարտավոր է անդրադառնալ վերաքննիչ բողոքի բոլոր հիմքերին և հիմնավորումներին:

3. Վերաքննիչ բողոքը չի կարող բավարարվել բողոքում չնշված փաստական հիմնավորմամբ:

4. Վերաքննիչ դատարանը կաշկանդված չէ վերաքննիչ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի փաստական կամ իրավական դիրքորոշմամբ:

5. Վերաքննիչ բողոքը (կամ դրա մասը) ենթակա է քննության, եթե բողոք բերող անձը տվյալ հարցի վերաբերյալ բողոքում արտահայտած իր դիրքորոշման հիմքում ընկած փաստերը հայտնել է առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության ժամանակ: Բացառություն է այն դեպքը, երբ բողոք բերող անձը զրկված է եղել այդ հարցի վերաբերյալ դատարանում գործի քննության ժամանակ իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարավորությունից:

6. Անկախ վերաքննիչ բողոքի հիմքերից և հիմնավորումներից՝ վերաքննիչ դատարանը ստուգում է՝

1) սույն օրենսգրքի 261-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված՝ դատական ակտի անվերապահ բեկանման հիմքերի առկայությունը,

2) սույն օրենսգրքի 168-րդ հոդվածով սահմանված՝ գործի վարույթը կարճելու հիմքերի առկայությունը,

3) սույն օրենսգրքի 166-րդ հոդվածով սահմանված՝ հայցն առանց քննության թողնելու հիմքերի առկայությունը:

7. Վերաքննիչ դատարանը կաշկանդված չէ բողոք բերած անձի պահանջով:

8. Վերաքննիչ դատարանում բողոքի քննության ժամանակ դատարանում հաստատված փաստերն ընդունվում են որպես հիմք, բացառությամբ այն դեպքի, երբ բողոքում վիճարկվում է այդ փաստը, և վերաքննիչ դատարանը հանգում է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս դատարանն սխալ է թույլ տվել: Նման դեպքերում վերաքննիչ դատարանն իրավունք ունի հաստատված համարելու նոր փաստ կամ հաստատված չհամարելու ստորադաս դատարանի հաստատած փաստը, եթե դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա հնարավոր է հանգել նման եզրակացության:

9. Եթե դատարանը հետազոտված ապացույցների հիման վրա չի հաստատել որևէ փաստ, որը պարտավոր էր հաստատել, ապա վերաքննիչ դատարանն իրավունք ունի հաստատված համարելու նոր փաստ, եթե վերաքննիչ բողոք բերած անձը վիճարկում է հետազոտված ապացույցների հիման վրա տվյալ փաստի չհաստատումը դատարանի կողմից և եթե առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա հնարավոր է նման փաստ հաստատել:

10. Վերաքննիչ դատարանը չի կարող կիրառել սույն հոդվածի 8-րդ կամ 9-րդ մասով սահմանված լիազորությունները՝ հիմնվելով վերաքննիչ դատարան ներկայացված նոր ապացույցների վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 258. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը՝

1) վերաքննիչ բողոքը անհիմն լինելու դեպքում՝ մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ վճիռը թողնելով անփոփոխ.

2) վերաքննիչ բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակի հիմնավոր լինելու դեպքում՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վերաքննիչ բողոքը՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով դատարանի վճիռը: Բեկանված մասով գործն ուղարկվում է համապատասխան առաջին ատյանի դատարան՝ նոր քննության՝ սահմանելով նոր քննության ծավալը, իսկ չբեկանված մասով վճիռը թողնվում է անփոփոխ:

3) վերաքննիչ բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակի հիմնավոր լինելու դեպքում՝ մասնակիորեն բեկանում և փոփոխում է վճռի եզրափակիչ մասը, եթե առաջին ատյանի դատարանի հաստատած փաստերը հնարավորություն են տալիս կայացնելու նման ակտ, և եթե դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնվում է անփոփոխ: Վերաքննիչ դատարանը չի կարող կիրառել սույն կետով սահմանված լիազորությունը, եթե՝

ա. կիրառել է սույն օրենսգրքի 257-րդ հոդվածի 8-րդ կամ 9-րդ մասերով նախատեսված լիազորություններից որևէ մեկը:

բ. եկել է այն եզրահանգման, որ դատարանը սխալ է որոշել ապացուցման առարկան, սխալ է որոշել անվիճելի փաստերի շրջանակը կամ սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը:

4) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և ամբողջովին կամ մասնակիորեն կարճում է գործի վարույթը: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

5) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և ամբողջովին կամ մասնակիորեն հայցը թողնում է առանց քննության: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

6) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և հաստատում գործին մասնակցող անձանց կնքած հաշտության համաձայնությունը: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

2. Որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինա-

կան ուժի մեջ, կամ բավարարելով բողոքը՝ վերացնում է դատարանի դատական ակտը և (կամ) կայացնում է նոր դատական ակտ:

ՀՈՂՎԱԾ 259. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Դատական ակտի բեկանման հիմքերն են՝

- 1) նյութական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը,
- 2) դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը:

ՀՈՂՎԱԾ 260. ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՆՈՐՄԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄԸ ԿԱՄ ՍԽԱԼ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

1. Նյութական իրավունքի նորմերը համարվում են խախտված կամ սխալ կիրառված, եթե դատարանը՝

1) չի կիրառել այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը պետք է կիրառեր.

2) կիրառել է այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը չպետք է կիրառեր.

3) սխալ է մեկնաբանել օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը:

2. Նյութական իրավունքի նորմի խախտումը կամ սխալ կիրառումը վճռի բեկանման հիմք է, եթե հանգեցրել է գործի սխալ լուծման:

ՀՈՂՎԱԾ 261. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՆՈՐՄԵՐԻ ԽԱԽՏՈՒՄԸ ԿԱՄ ՍԽԱԼ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

1. Դատական ակտը բոլոր դեպքերում ենթակա է բեկանման, եթե՝

1) դատարանը գործը քննել է ոչ օրինական կազմով, այդ թվում՝ այնպիսի դատավորի կողմից, ով, սույն օրենսգրքի 26-րդ հոդվածի համաձայն, պարտավոր էր ինքնաբացարկ հայտնել.

2) դատարանը գործը քննել է գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի բացակայությամբ, որը պատշաճ ձևով չի տեղեկացվել նիստի ժամանակի և վայրի մասին.

3) դատական ակտը ստորագրված կամ կնքված չէ.

4) դատական ակտը ստորագրված և կնքված չէ այն կայացրած դատավորի կամ դատավորների կողմից.

4) դատական ակտը կայացրել է ոչ այն դատավորը, որը մտնում է գործը քննող դատարանի կազմի մեջ.

5) գործից բացակայում է դատական նիստի կամ առանձին դատավարական գործողության կատարման արձանագրությունը.

6) գործի քննության ընթացքում խախտվել են դատավարության լեզվին վերաբերող կանոնները.

7) գործը քննվել է ընդդատության կանոնների խախտմամբ.

8) դատական ակտը շոշափում է գործին մասնակից չդարձված անձանց իրավունքները և պարտականությունները, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը քննվող գործի մասին ծանուցել է տվյալ անձին, սակայն վերջինս չի ցանկացել ներգրավվել գործին,

9) հայցը հարուցվել է ոչ պատշաճ հայցվորի կողմից կամ ոչ պատշաճ պատասխանողի դեմ:

2. Բացի սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դեպքերից, դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը դատական ակտի բեկանման հիմք է, եթե հանգեցրել է կամ կարող էր հանգեցնել գործի սխալ լուծման: Դատարանի՝ ըստ էության ճիշտ դատական ակտը չի կարող բեկանվել միայն ձևական նկատառումներով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված խախտումների առկայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը չի կարող կիրառել սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 262. ՎՃՌԻ ԴԵՄ ԲԵՐՎԱԾ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱՅԱՑՎՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքներով վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքների քննության արդյունքում կայացված որոշումը կազմված է ներածական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից:

3. Որոշման ներածական մասը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ դատարանի լրիվ անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվն ու վերաքննիչ դատարանի կազմը.

2) առաջին ատյանի դատարանի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, այն կայացրած առաջին ատյանի դատարանի անվանումը եւ դատավորի անունը, ազգանունը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), վերաքննիչ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը), վերաքննիչ բողոքի դեմ պատասխան ներկայացվելու դեպքում նաեւ՝ պատասխանը ներկայացրած անձի անունը (անվանումը):

4. Որոշման նկարագրական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործի դատավարական գործընթացի նկարագրությունը՝ երբ է հայցը ներկայացվել դատարան, երբ է այն ընդունվել վարույթ, արդյոք ներկայացվել է հայցադիմումի պատասխան կամ հակընդդեմ հայց, արդյոք ներգրավվել են երրորդ անձինք, արդյոք փոփոխվել է հայցի առարկան կամ հիմքը, արդյոք ոչ պատշաճ պատասխանողը փոխարինվել է կամ գործին նոր պատասխանող է ներգրավել, երբ է ավարտվել նախնական դատական նիստը, երբ է նշանակվել, սկսվել և ավարտվել դատաքննությունը, երբ է հրապարակվել վճիռը, եթե գործը վերադաս դատարանի կողմից ուղարկվել է նոր քննության՝ ապա նաև համապատասխան դատավարական նախապատմությունը,

2) նշում՝ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումների մասին,

3) վերաքննիչ բողոքի հիմքերը եւ հիմնավորումները, վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վերաքննիչ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը եւ հիմնավորումներ,

4) նշում՝ վերաքննիչ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումների մասին:

4. Որոշման պատճառաբանական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործով պարզված եւ վերաքննիչ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը, այդ թվում՝

ա. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում չեն վիճարկվել,

բ. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում վիճարկվել են, սակայն վերաքննիչ դատարանը դրանց վերաբերյալ հանգել է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս առաջին ատյանի դատարանը սխալ թույլ չի տվել՝ պատճառաբանելով նման եզրակացությունը և հղում կատարելով նման եզրակացության հիմքում ընկած ապացույցների վրա,

գ. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում վիճարկվել են, և վերաքննիչ դատարանը հանգել է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս առաջին ատյանի դատարանը սխալ է թույլ տվել՝ պատճառաբանելով նման եզրակացությունը և հղում կատարելով նման եզրակացության հիմքում ընկած ապացույցների վրա: Նման դեպքերում վերաքննիչ դատարանը պետք է նշի, թե դատարանի կողմից հաստատված փաստի փոխարեն ինչ նոր փաստ է հաստատված համարում կամ դատարանի հաստատած որ փաստը հաստատված չի համարվում՝ պատճառաբանելով նման եզրահանգումը և հղում կատարելով առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած համապատասխան ապացույցներին,

դ. այն փաստերը, որոնք չեն հաստատվել առաջին ատյանի դատարանի կողմից, որոնց չհաստատումը վիճարկվել է վերաքննիչ բողոքում, և վերաքննիչ դատարանը առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա դրանք համարել է հաստատված՝ հղում կատարելով վերաքննիչ բողոք բերած անձի համապատասխան դիրքորոշմանը և առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած այն ապացույցներին, որոնք ընկած են փաստի հաստատման հիմքում:

2) Եզրահանգում՝ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի հիմնավոր լինելու վերաբերյալ, մասնավորապես պատասխանելով հետևյալ հարցերին՝

ա. արդյո՞ք հիմնավոր է վերաքննիչ բողոքի հիմքը՝ բողոքում տվյալ հիմքի վերաբերյալ նշված հիմնավորումների սահմաններում,

բ. եթե վերաքննիչ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ, ապա ի՞նչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերին, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի այն որոշումներին, որոնց հիման վրա վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ,

գ. եթե վերաքննիչ բողոքի հիմքը հիմնավոր է, ապա ի՞նչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերին, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի, ՀՀ վճռաբեկ դատարանի այն որոշումներին, որոնց հիման վրա վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր է,

դ. բողոքը հիմնավոր լինելու դեպքում արդյո՞ք վերաքննիչ բողոքում նշված՝ դատարանի կողմից թույլ տրված նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտումը հանդիսանում է դատական ակտի բեկանման հիմք, թե ոչ՝ պատճառաբանելով համապատասխան դիրքորոշումը:

3) սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ արդարադատության արդյունավետության շահի առկայության վերաբերյալ հիմնավորումները,

4) սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ գործի նոր քննության ծավալը կամ նշում այն մասին, որ գործը պետք է քննվի ամբողջ ծավալով,

5) եթե վերաքննիչ դատարանը գտել է, որ դատարանը սխալ է որոշել ապացուցման առարկան, սխալ է որոշել անվիճելի փաստերի շրջանակը կամ սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը, ապա՝ եզրահանգումներ ապացուցման առարկայի մեջ մտնող փաստերի, անվիճելի փաստերի շրջանակի կամ ապացուցման պարտականության բաշխման վերաբերյալ:

6) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ վերաքննիչ դատարանի դիրքորոշումը՝ վկայակոչելով համապատասխան իրավական նորմերը:

4. Որոշման եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ բողոքը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը.

2) վերաքննիչ բողոքը բավարարելու դեպքում՝ համապատասխան դատավարական հետևանքը,

3) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ դատարանի եզրահանգումները.

4) որոշման բողոքարկման ժամկետն ու այն վերադաս դատական ատյանը, ուր կարող է ներկայացվել բողոքը:

5. Վերաքննիչ դատարանի որոշման յուրաքանչյուր էջը ստորագրվում և կնքվում է այն կայացրած դատավորների կողմից:

ՀՈՂՎԱԾ 263. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԴԵՄ ԲԵՐՎԱԾ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՈՒՄ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԿԱՅԱՑՎՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Դատարանի որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքներով վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Որոշման դեմ բերված բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ դատարանի լրիվ անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվն ու դատարանի կազմը.

2) առաջին ատյանի դատարանի որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, այն կայացրած դատարանի անվանումը և դատավորի անունը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), վերաքննիչ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը), վերաքննիչ բողոքի դեմ պատասխան ներկայացվելու դեպքում նաև՝ պատասխանը ներկայացրած անձի անունը (անվանումը).

4) վերաքննիչ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները, վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վերաքննիչ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը և հիմնավորումները.

5) գործով պարզված և վերաքննիչ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը, ինչպես նաև այն օրենքը, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերը և այլ իրավական ակտերը, որոնցով ղեկավարվել է վերաքննիչ դատարանը որոշում կայացնելիս:

6) դրույթներ՝ գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման մասին:

3. Որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշման եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի սույն օրենսգրքի 262-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված պայմանները:

4. Վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստորագրվում և կնքվում է այն կայացրած դատավորի կողմից:

ՀՈՂՎԱԾ 264. ԱՌԱՆՁԻՆ ԱԿՏԻ ՁԵՎՈՎ ԿԱՅԱՑՎՈՂ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ՉԼՈՒԾՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վերաքննիչ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով կայացվող գործն ըստ էության չլուծող որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ և 183-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջներին:

ՀՈՂՎԱԾ 265. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵՋ ԱՌԿԱ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐԻ, ԳՐԱՍԽԱԼՆԵՐԻ ԵՎ ԹՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՍԽԱԼՆԵՐԻ ՈՒՂՂՈՒՄԸ

1. Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների եւ թվաբանական սխալների ուղղումը, որոշման եզրափակիչ մասի պարզաբանումը կատարվում է վերաքննիչ դատարանի կողմից՝ դատարանի դատական ակտերի համար սահմանված կարգով:

ՀՈՂՎԱԾ 266. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վերաքննիչ դատարանը գործին մասնակցող անձանց դիմումով կամ իր նախաձեռնությամբ լրացուցիչ որոշում է կայացնում, եթե չի լուծել կամ թերի է լուծել դատական ծախսերի հարցը:

2. Վերաքննիչ դատարանի լրացուցիչ որոշման վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի 179-րդ հոդվածի կանոնները:

ՀՈՂՎԱԾ 267. ՈՐՈՇՄԱՆ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

1. Սույն օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով սահմանված լիազորությունը կիրառելու դեպքում վերաքննիչ դատարանը գործին մասնակցող այն անձի միջնորդությամբ, ում վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է, որոշման կայացումից հետո մինչև որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը, կիրառում է որոշման կատարման ապահովման միջոցներ:

2. Որոշման կատարման ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդությունը քննվում է անհապաղ, առանց դատական նիստ հրավիրելու:

3. Որոշման կատարման ապահովման միջոցների նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 12-րդ գլխի կանոնները:

ՀՈՂՎԱԾ 268. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ

1. Վճռի դեմ բերված բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացվող որոշումներն օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

2. Վերաքննիչ դատարանի մյուս որոշումներն օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշումների դեմ սահմանված ժամկետում վճռաբեկ բողոք ներկայացնելիս, այդ որոշումները համարվում են օրինական ուժի մեջ չմտած:

4. Եթե վճռի բողոքարկման արդյունքում կայացված որոշման վերանայման արդյունքում վճռաբեկ դատարանը ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն անփոփոխ է թողնում վերաքննիչ դատարանի որոշումը, ապա վերաքննիչ դատարանի անփոփոխ մնացած որոշումը (որոշման համապատասխան մասը) օրինական ուժի մեջ է մտնում վճռաբեկ դատարանի որոշման հրապարակման պահից:

5. Վերաքննիչ դատարանի՝ վճռի բողոքարկման արդյունքում կայացված որոշումը օրինական ուժի մեջ է մտնում վճռաբեկ դատարանի որոշման կայացման պահից, եթե՝

- 1) ներկայացված վճռաբեկ բողոքի վարույթ ընդունումը մերժվել է.
- 2) ներկայացված բողոքը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերադարձվել է և սահմանված ժամկետում բողոքում թույլ տված խախտումները չեն վերացվել կամ սահմանված կարգով բողոքը կրկին չի ներկայացվել.
- 3) վճռաբեկ բողոքը թողնվել է առանց քննության:

ՀՈՂՎԱԾ 269. ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄԸ ԵՎ ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը հրապարակվում է վերաքննիչ դատարանի՝ խորհրդակցական սենյակ հեռանալու պահից սկսած 14-օրյա ժամկետում:

2. Որոշման դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը հրապարակվում է բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշման մեջ նշված օրը և ժամին:

3. Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերը գործին մասնակցող անձանց ուղարկվում են դատարանի դատական ակտերի համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

ԲԱԺԻՆ VI

ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 36

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎՃՌԱԲԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

ՀՈՂՎԱԾ 270. ՎՃՌԱԲԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ

1. Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքի հիման վրա վերանայում է վերաքննիչ դատարանի կողմից առաջին ատյանի դատարանի վճիռների և որոշումների վերանայման արդյունքում կայացրած որոշումները:

2. Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքի հիման վրա վերանայում վերաքննիչ դատարանի հետևյալ որոշումները՝

- 1) վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը.
- 2) վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը.
- 3) հայցի ապահովման (հակընդդեմ ապահովման) միջոց կիրառելու, հայցի ապահովումը (հակընդդեմ ապահովումը) մերժելու, հայցի ապահովման մեկ միջոցը մեկ այլ միջոցով փոխարինելու կամ փոխարինումը մերժելու, հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու կամ վերացնելը մերժելու մասին որոշումը.
- 4) վերաքննիչ դատարանի կողմից որոշման կատարման ապահովման միջոց կիրառելու, որոշման կատարման ապահովման միջոցի կիրառումը մերժելու, որոշման կատարման ապահովման միջոցը ձևափոխելու կամ ձևափոխումը մերժելու մասին որոշումը
- 5) վերաքննիչ դատարանի որոշման եզրափակիչ մասը պարզաբանելու կամ վերաքննիչ դատարանի որոշման եզրափակիչ մասի պարզաբանումը մերժելու մասին, վրիպակները, գրասխալները եւ թվաբանական սխալներն ուղղելու կամ ուղղում կատարելը մասին որոշումը.

6) վերաքննիչ վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը.

7) վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին որոշումը.

8) ինքնաբացարկ հայտնելու մասին որոշումը.

9) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը:

3. Վերաքննիչ դատարանի՝ սույն հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ, 8-րդ և 9-րդ կետերով սահմանված որոշումների դեմ բողոքի ներկայացումը չի խոչընդոտում վերաքննիչ դատարանում գործի քննության ընթացքին:

ՀՈՂՎԱԾ 271. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

1. Վճռաբեկ դատարանի գործունեության նպատակն է ապահովել օրենքի միատեսակ կիրառությունը և իրավունքի զարգացումը:

ՀՈՂՎԱԾ 272. ՎՃՌԱԲԵՎ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

1. Գործին մասնակցող անձը կարող է վերաքննիչ դատարանի դատական ակտը բողոքարկել վճռաբեկ դատարան միայն այն հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում, որոնցով նա տվյալ գործով կայացված առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտը բողոքարկել էր վերաքննիչ դատարան, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ վերաքննիչ դատարանում ի հայտ են եկել վճռաբեկ բողոքի նոր հիմքեր:

2. Վճռաբեկ բողոք չի կարող բերվել, երբ վերաքննիչ դատարանի դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի:

3. Անձը կարող է վճռաբեկ բողոք ներկայացնել դատական ակտի՝ միայն իր համար անբարենպաստ մասի դեմ:

ՀՈՂՎԱԾ 273. ՎՃՌԱԲԵՎ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք

2) գլխավոր դատախազը կամ նրա տեղակալը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում.

3) գործին մասնակից չդարձված անձինք, որոնց իրավունքների եւ պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է դատական ակտ.

4) այն անձինք, ում նկատմամբ վերաքննիչ դատարանի կողմից կիրառվել է դատական տուգանք:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, և 4-րդ կետերում նշված անձինք վճռաբեկ դատարանում օգտվում են գործին մասնակցող անձանց իրավունքներից եւ կրում են նրանց համար սահմանված պարտականությունները:

ՀՈՂՎԱԾ 274. ՎՃՌԱԲԵՎ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Առաջին ատյանի դատարանի վճռի վերանայման արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է ներկայացվել մինչեւ այդ որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելու համար սահմանված ժամկետը:

2. Առաջին աստիճանի դատարանի որոշման վերանայման արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է ներկայացվել՝ այն ստանալուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում:

3. Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է ներկայացվել՝ այն ստանալուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում:

4. Գործին մասնակից չդարձված այն անձինք, որոնց իրավունքների եւ պարտականությունների վերաբերյալ վերաքննիչ դատարանը կայացրել է որոշում, իրավունք ունեն վճռաբեկ բողոք բերելու այն օրվանից սկսած՝ երեք ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ պարտավոր էին իմանալ նման դատական ակտի կայացման մասին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակից չդարձված անձը դատարանի կողմից ծանուցվել է քննվող գործի վերաբերյալ, սակայն չի ցանկացել ներգրավվել գործին:

5. Վերջնական դատական ակտի հրապարակման ժամանակի և վայրի մասին պատշաճ չծանուցված գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն վճռաբեկ բողոք բերելու այն օրվանից սկսած՝ երեք ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ պարտավոր էին իմանալ դատական ակտի կայացման մասին:

6. Սույն հոդվածի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ մասերով սահմանված ժամկետներից հետո բերված վճռաբեկ բողոքը վճռաբեկ դատարանը կարող է ընդունել վարույթ, եթե ներկայացվել է համապատասխան ժամկետի բացթողումը հարգելի համարելու վերաբերյալ միջնորդություն, եւ վճռաբեկ դատարանն այն բավարարել է:

ՀՈՂՎԱԾ 275. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը եւ դրան կից փաստաթղթերը ուղարկվում կամ հանձնվում են վճռաբեկ դատարան: Բողոք ներկայացնողը վճռաբեկ բողոքը եւ դրան կից փաստաթղթերի պատճենները պատշաճ ձևով ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ բողոքի պատճենը՝ վերաքննիչ դատարան:

2. Վճռաբեկ բողոք ներկայացրած անձը բողոքը և դրան կից փաստաթղթերը չի ուղարկում գործին մասնակցող անձանց, եթե բողոքը ներկայացվել է՝

1) հայցի ապահովման միջոց կիրառելը մերժելու մասին որոշման դեմ:

2) վերաքննիչ դատարանի որոշման կատարման ապահովման միջոց կիրառելը մերժելու մասին որոշման դեմ.

3) վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման դեմ.

4) վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշման դեմ.

5) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշման դեմ:

3. Վերաքննիչ դատարանը բողոքի պատճենը ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ հնարավորինս սեղմ ժամկետում, սակայն ոչ ուշ, քան բողոքը ստանալուց հետո հինգօրյա ժամկետում՝ պարտավոր է գործը ուղարկել վճռաբեկ դատարան:

ՀՈՂՎԱԾ 276. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԻ ՁԵՎԸ ԵՎ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը կազմվում է գրավոր, որում նշվում են՝

1) վճռաբեկ դատարանի անվանումը, որին հասցեագրվում է բողոքը.

2) բողոքը բերող անձի եւ գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները) և հասցեները.

3) որոշումը կայացրած վերաքննիչ դատարանի անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, դատարանի անվանումը, որի կայացրած վճռի կամ որոշման վերաբերյալ կայացվել է բողոքարկվող որոշումը, դրա կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

4) նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմի այն խախտումը, որը կարող էր ազդել գործի ելքի վրա (վճռաբեկ բողոքի հիմքեր).

5) վճռաբեկ բողոքում նշված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի խախտման, ինչպես նաեւ գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները (վճռաբեկ բողոքի հիմնավորումներ).

6) վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու սույն օրենսգրքի 278-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերի առկայության վերաբերյալ հիմնավորումը.

7) բողոք բերող անձի պահանջը.

8) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը.

9) բողոք բերող անձի միջնորդությունները:

2. Եթե բողոք բերած անձը առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարաններում զրկված է եղել բողոքի հիմնավորումների մեջ նշված որևէ հարցի վերաբերյալ իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարավորությունից, ապա վճռաբեկ բողոքում պետք է նշի նաեւ իր դիրքորոշումը այդ հարցի վերաբերյալ:

3. Վճռաբեկ բողոքը ստորագրում է բողոք բերող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

4. Բողոքին կցվում են պետական տուրքը վճարելու, բողոքի պատճենները՝ դատական ակտ կայացրած դատարան եւ գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու մասին ապացույցները: Այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու հնարավորություն, ապա վճռաբեկ բողոքին կցվում է կամ բողոքում ներառվում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը: Այն դեպքում, երբ բողոք բերող անձն ազատված է պետական տուրքի վճարումից, ապա բողոքում պետք է նշվի այն նորմը, որի հիման վրա բողոք բերող անձն ազատվում է պետական տուրքի վճարումից:

5. Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները ներկայացվում են բացառապես վճռաբեկ բողոքում: Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները չեն կարող փոփոխվել, լրացվել բողոքի քննության ընթացքում:

ՀՈՂՎԱԾ 277. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԸ ՀԵՏ ՎԵՐՑՆԵԼԸ

1. Վճռաբեկ դատարան բողոք ներկայացնելուց հետո մինչև վճռաբեկ դատարանի կողմից բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշման կայացումը վճռաբեկ բողոք բերած անձն իրավունք ունի դիմում ներկայացնելու բողոքը հետ վերցնելու մասին:

ՀՈՂՎԱԾ 278. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԸ ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Վճռաբեկ դատարանը բողոքն ընդունում է քննության, եթե հանգում է հետևություն, որ՝

1) բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար.

2) առերևույթ թույլ է տրվել կոպիտ դատական սխալ, որը ազդել է գործի ելքի վրա:

2. Սույն հոդվածի իմաստով՝ բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար, եթե՝

1) նույն հարցի վերաբերյալ առկա են ստորադաս դատարանների առնվազն երկու միմյանց հակասող դատական ակտեր.

2) նույն հարցի վերաբերյալ առկա են ստորադաս դատարանի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ միմյանց հակասող դատական ակտեր.

3) բողոքարկվող դատական ակտը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշմանը.

4) բողոքարկվող դատական ակտն հակասում է վճռաբեկ դատարանի նախկինում ընդունած որոշումներին.

5) ստորադաս դատարանը հիմնվել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի որոշումների հիման վրա՝ չկիրառելով Հայաստանի Հանրապետության օրենքը.

6) վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ բողոքարկվող դատական ակտի կապակցությամբ առկա է իրավունքի զարգացման խնդիր:

3. Սույն հոդվածի իմաստով կոպիտ են համարվում հետևյալ դատական սխալները՝

1) սույն օրենսգրքի 166-րդ հոդվածով սահմանված՝ հայցն առանց քննության թողնելու որևէ հիմքի առկայության պայմաններում հայցն առանց քննության չթողնելը,

2) սույն օրենսգրքի 168-րդ հոդվածով սահմանված՝ գործի վարույթը կարճելու որևէ հիմքի առկայության պայմաններում գործի վարույթը չկարճելը.

3) սույն օրենսգրքի 261-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված՝ դատական ակտի անվերապահ բեկանման որևէ հիմքի առկայությունը.

4) վերաքննիչ դատարանի կողմից թույլ տրված նյութական նորմի առերևույթ ակնհայտ և կոպիտ այնպիսի խախտումը, որն ազդել է գործի ելքի վրա:

3. Վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում վճռաբեկ բողոքը քննության ընդունելու մասին գործը ստանալու օրվանից հետո մեկամսյա ժամկետում :

4. Վճռաբեկ դատարանի որոշումները պատշաճ ձևով ուղարկվում են բողոք բերած անձին եւ գործին մասնակցող այլ անձանց:

ՀՈԴՎԱԾ 279. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձվում է, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 276-րդ հոդվածի պահանջները, բացառությամբ 276-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի.

2) վճռաբեկ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո և միջնորդություն չի պարունակում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին.

3) մինչև վճռաբեկ դատարանի կողմից բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը, բողոք բերած անձից դիմում է ստացվել այն հետ վերցնելու մասին,

4) բողոք բերող անձի կողմից ներկայացվել է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդությունը, որը մերժվել է:

2. Վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին գործը ստանալու օրվանից հետո մեկամսյա ժամկետում:

3. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են բողոքում թույլ տրված բոլոր առերևույթ խախտումները:

4. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման ընդունման դեպքում բողոք բերող անձին պատշաճ ձևով ուղարկվում են վճռաբեկ դատարանի որոշումը և բողոքին կից ներկայացված փաստաթղթերը:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 4-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելուց հետո բողոքում թույլ տրված խախտումները վերացվելու և որոշումը ստանալուց հետո 15-օրյա ժամկետում կրկին ներկայացվելու դեպքում բողոքը համարվում է վճռաբեկ դատարանում ստացված սկզբնական ներկայացման օրը: Բողոքը կրկին ներկայացվելու դեպքում խախտումները վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում:

ՀՈԴՎԱԾ 280. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔՆ ԱՌԱՆՑ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԹՈՂՆԵԼԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը թողնվում է առանց քննության, եթե՝

1) վճռաբեկ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողած ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը մերժվել է.

2) բողոքը ներկայացրել է այն անձը, ով դատական ակտը բողոքարկելու իրավունք չունի.

3) բողոքարկվել է այն դատական ակտը, որը ենթակա չէ բողոքարկման.

4) գործին մասնակցող անձանց միջև առկա է վճռաբեկության իրավունքից հրաժարվելու վերաբերյալ համաձայնություն

5) սույն օրենսգրքի 279-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում բողոք ներկայացրած անձը ներկայացրել է բողոք, որում չի վերացրել բողոքում թույլ տրված խախտումները, կամ բողոքը ներկայացրել է սույն օրենսգրքի 279-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետի խախտմամբ, կամ սույն օրենսգրքի 279-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում ներկայացրել է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդությունը, որը մերժվել է:

2. Վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո մեկամսյա ժամկետում:

ՀՈՂՎԱԾ 281. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԸ ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ ՄԵՐԺԵԼԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվում է՝

1) եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 278-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հիմքերը, և

2) եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 279-րդ և 280-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերը:

2. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման մեջ վճռաբեկ դատարանը պետք է հիմնավորի վճռաբեկ բողոքում վկայակոչված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու յուրաքանչյուր բովանդակային հիմքի բացակայությունը:

3. Վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո մեկամսյա ժամկետում:

ՀՈՂՎԱԾ 282. ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԻ ՊԱՏԱՄԽԱՆԸ

1. Գործին մասնակցող անձը, ստանալով վճռաբեկ բողոքի պատճենը, մինչև վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշմանը հաջորդող երկշաբաթյա ժամկետն իրավունք ունի իր պատասխանն ուղարկելու վճռաբեկ դատարան և գործին մասնակցող այլ անձանց:

2. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանն ուղարկվում է վճռաբեկ դատարան և գործին մասնակցող անձանց:

3. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանը ներկայացվում է գրավոր: Վճռաբեկ բողոքի պատասխանում նշվում են՝

1) վճռաբեկ դատարանի անվանումը, որին հասցեագրվում է պատասխանը.

2) պատասխանը ներկայացրած անձի եւ գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

3) վճռաբեկ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների վերաբերյալ դիրքորոշումը եւ դրա հիմնավորումները:

4. Ներկայացված պատասխանին կցվում են պատասխանի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու ապացույցները:

5. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանը ստորագրում է պատասխանը ներկայացրած անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

6. Վճռաբեկ բողոքի պատասխան չներկայացնելը չի կարող գնահատվել որպես վճռաբեկ բողոքում նշված փաստարկների հետ համաձայնություն:

7. Սույն օրենսգրքի 275-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված որոշումների դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու դեպքում վճռաբեկ բողոքի պատասխան չի ներկայացվում:

ԳԼՈՒԽ 37

ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ՀՈԴՎԱԾ 283. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Վճռաբեկ դատարանը գործը պետք է քննի եւ որոշում կայացնի ողջամիտ ժամկետում:

ՀՈԴՎԱԾ 284. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո այն քննող դատավորները ծանոթանում են վճռաբեկ բողոքին և գործի նյութերին

2. Գործի քննությունը վճռաբեկ դատարանում սկսվում է դատավորի գեկուցումով:

3. Զեկուցողը շարադրում է բողոքարկվող դատական ակտի համառոտ բովանդակությունը, վճռաբեկ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքը և դրա համառոտ հիմնավորումը, վճռաբեկ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի և հիմնավորման վերաբերյալ, վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքը:

4. Վճռաբեկ դատարանի դատավորներն իրավունք ունեն հարցեր տալու զեկուցողին, գործին մասնակցող անձանց:

5. Բողոք բերած անձը եւ գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն ներկա լինելու վճռաբեկ դատարանի նիստին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

ՀՈՂՎԱԾ 285. ՎՃՌԱԲԵԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

1. Վճռաբեկ դատարանը դատական ակտը վերանայում է վճռաբեկ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում:

2. Վճռաբեկ դատարանը պարտավոր է անդրադառնալ վճռաբեկ բողոքի բոլոր հիմքերին և հիմնավորումներին:

3. Վճռաբեկ դատարանը կաշկանդված չէ վճռաբեկ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի փաստական կամ իրավական դիրքորոշմամբ:

ՀՈՂՎԱԾ 286. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Վճռաբեկ դատարանը բողոքի քննության արդյունքում՝

1) վճռաբեկ բողոքը անհիմն լինելու դեպքում՝ մերժում է վճռաբեկ բողոքը՝ որոշումը թողնելով անփոփոխ:

2) վճռաբեկ բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակի հիմնավոր լինելու դեպքում՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով վերաքննիչ դատարանի որոշումը: Բեկան-

ված մասով գործն ուղարկվում է վերաքննիչ դատարան՝ նոր քննության՝ սահմանելով նոր քննության ծավալը, իսկ չբեկանված մասով որոշումը թողնվում է անփոփոխ:

3) վճռաբեկ բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակի հիմնավոր լինելու դեպքում՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով առաջին ատյանի դատարանի վճիռը և վերաքննիչ դատարանի որոշումը: Բեկանված մասով գործն ուղարկվում է առաջին ատյանի դատարան՝ նոր քննության՝ սահմանելով նոր քննության ծավալը, իսկ չբեկանված մասով որոշումը թողնվում է անփոփոխ:

4) վճռաբեկ բողոքն ամբողջությամբ կամ մասնակի հիմնավոր լինելու դեպքում՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում և փոփոխում է վերաքննիչ դատարանի որոշման եզրափակիչ մասը, եթե առաջին ատյանի դատարանի գործով հաստատված փաստերը հնարավորություն են տալիս կայացնելու նման ակտ, և եթե դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնվում է անփոփոխ: Վճռաբեկ դատարանը չի կարող կիրառել սույն կետով սահմանված լիազորությունը, եթե եկել է այն եզրահանգման, որ գործով սխալ է որոշվել ապացուցման առարկան և (կամ) սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը և (կամ) սխալ է որոշվել անվիճելի փաստերի շրջանակը:

5) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և ամբողջովին կամ մասնակիորեն կարճում է գործի վարույթը: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

6) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և ամբողջովին կամ մասնակիորեն հայցը թողնում է առանց քննության: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

7) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և հաստատում կողմերի հաշտության համաձայնությունը: Բողոքարկված և չբեկանված մասով դատական ակտը թողնում է անփոփոխ:

2. Վերաքննիչ դատարանի մյուս որոշումների դեմ բերված բողոքների քննության արդյունքում վճռաբեկ դատարանը մերժում է վճռաբեկ բողոքը՝ դատա-

կան ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ, կամ բավարարելով բողոքը՝ վերացնում է դատարանի դատական ակտը: Բողոքը բավարարելու դեպքում վճռաբեկ դատարանը կարող է կայացնել է նոր դատական ակտ:

ՀՈԴՎԱԾ 287. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքում վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը կազմված է ներածական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից:

3. Որոշման ներածական մասը պետք է պարունակի՝

1) վճռաբեկ դատարանի լրիվ անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվն ու վճռաբեկ դատարանի կազմը.

2) որոշումը կայացրած վերաքննիչ դատարանի անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, դատավորների անունները, ազգանունները, դատարանի անվանումը, որի կայացրած վճռի կամ որոշման վերաբերյալ կայացվել է բողոքարկվող որոշումը, դրա կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, դատարանի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, եւ դատավորի անունը, ազգանունը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), վճռաբեկ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը), վճռաբեկ բողոքի դեմ պատասխան ներկայացվելու դեպքում նաեւ՝ պատասխանը ներկայացրած անձի անունը (անվանումը):

4. Որոշման նկարագրական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործի դատավարական գործընթացի նկարագրությունը՝ երբ է հայցը ներկայացվել դատարան, երբ է այն ընդունվել վարույթ, արդյոք ներկայացվել է հայցադիմումի պատասխան կամ հակընդդեմ հայց, , երբ է հրապարակվել վճիռը, երբ և ով է ներկայացրել վերաքննիչ բողոքը, վերաքննիչ բողոքի հիմքերը եւ հիմնավորումները, վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վերաքննիչ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը եւ հիմնավորումները, երբ է գործը քննվել վերաքննիչ դատարանում, երբ է կայացվել վերա-

քննիչ դատարանի որոշումը, եթե գործը վերադաս դատարանի կողմից ուղարկվել է նոր քննության՝ ապա նաև համապատասխան դատավարական նախապատմությունը,

2) վճռաբեկ բողոքի հիմքերը եւ հիմնավորումները, վճռաբեկ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վճռաբեկ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը եւ հիմնավորումները

3) նշում՝ վճռաբեկ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումների մասին:

4. Որոշման պատճառաբանական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործով պարզված եւ վճռաբեկ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը.

2) վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու սույն օրենսգրքի 278-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայության հիմնավորումը.

3) Եզրահանգում՝ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի հիմնավոր լինելու վերաբերյալ, մասնավորապես պատասխանելով հետևյալ հարցերին՝

ա. արդյո՞ք հիմնավոր է վճռաբեկ բողոքի հիմքը՝ բողոքում տվյալ հիմքի վերաբերյալ նշված հիմնավորումների սահմաններում,

բ. եթե վճռաբեկ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ, ապա ի՞նչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերն, որոնց հիման վրա վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ,

գ. եթե վճռաբեկ բողոքի հիմքը հիմնավոր է, ապա ի՞նչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերն, որոնց հիման վրա վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր է,

դ. բողոքը հիմնավոր լինելու դեպքում արդյո՞ք վճռաբեկ բողոքում նշված՝ դատարանի կողմից թույլ տրված նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտումը հանդիսանում է դատական ակտի բեկանման հիմք, թե ոչ՝ պատճառաբանելով համապատասխան դիրքորոշումը,

3) սույն օրենսգրքի 286-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ արդարադատության արդյունավետության շահի առկայության վերաբերյալ հիմնավորումները,

4) սույն օրենսգրքի 286-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կամ 3-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ գործի նոր քննության ծավալը կամ նշում այն մասին, որ գործը պետք է քննվի ամբողջ ծավալով,

5) եթե վճռաբեկ դատարանը գտել է, որ դատարանը սխալ է որոշել ապացուցման առարկան, անվիճելի փաստերը և (կամ) սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը, ապա՝ եզրահանգումներ ապացուցման առարկայի մեջ մտնող փաստերի և (կամ) ապացուցման պարտականության բաշխման վերաբերյալ:

6) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշումը՝ վկայակոչելով համապատասխան իրավական նորմերը:

4. Որոշման եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) վճռաբեկ բողոքը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը.

2) վճռաբեկ բողոքը բավարարելու դեպքում՝ համապատասխան դատավարական հետևանքը,

3) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ դատարանի եզրահանգումները

4) նշում առ այն, որ որոշումն ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

5. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը ստորագրվում է այն կայացրած դատավորների կողմից և կնքվում է::

ՀՈԴՎԱԾ 288. ԱՌԱՆՁԻՆ ԱԿՏԻ ՁԵՎՈՎ ԿԱՅԱՑՎՈՂ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ՉԼՈՒԾՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

1. Վճռաբեկ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով կայացվող գործն ըստ էության չլուծող որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ և 183-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջներին:

2. Վճռաբեկ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով կայացվող գործն ըստ էության չլուծող որոշումը ստորագրվում է այն կայացրած դատավորների կողմից և կնքվում է:

ՀՈՂՎԱԾ 289. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵՋ ԱՌԿԱ ՎՐԻՊԱԿՆԵՐԻ, ԳՐԱՍԽԱԼՆԵՐԻ ԵՎ ԹՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՄԽԱԼՆԵՐԻ ՈՒՂՂՈՒՄԸ, ՈՐՈՇՄԱՆ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍԻ ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒՄԸ

1. Վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների եւ թվաբանական սխալների ուղղումը, որոշման եզրափակիչ մասի պարզաբանումը կատարվում է վճռաբեկ դատարանի կողմից՝ առաջին աստիճանի դատարանի դատական ակտերի համար սահմանված կարգով:

ՀՈՂՎԱԾ 290. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ

1. Վճռաբեկ դատարանի ակտն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից, վերջնական է եւ ենթակա չէ բողոքարկման:

ՀՈՂՎԱԾ 291. ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔ ԲԵՐԱԾ ԱՆՁԻՆ ԵՎ ԳՈՐԾԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պատշաճ ձևով ուղարկվում է բողոք բերած անձին, գործին մասնակցող այն հրապարակելու օրվանից հետո՝ 7-օրյա ժամկետում:

ԲԱԺԻՆ VII

ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 38

ՎԵՐԱԴԱՍ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ԲԵԿԱՆՎԱԾ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ

ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՈՂՎԱԾ 292. ԲԵԿԱՆՎԱԾ ԳՈՐԾԸ ՍՏՈՐԱԴԱՍ ԴԱՏԱՐԱՆ ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ

1. Վերադաս դատարանի կողմից դատարանի վերջնական դատական ակտը բեկանելու և գործը նոր քննության ուղարկելու մասին դատական ակտ կայացվելու դեպքում, գործն ուղարկվում է համապատասխան ստորադաս դատարան՝ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից 3 օրվա ընթացքում:

ՀՈՂՎԱԾ 293. ԳՈՐԾԻ ՆՈՐ ՎԱՐՈՒՅԹ ՀԱՐՈՒՑԵԼԸ

1. Վերադաս դատարանի կողմից դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը բեկանելու եւ գործը նոր քննության ուղարկելու մասին դատական ակտ կայացնելու դեպքում դատարանը գործը ստանալուց հետո 3 օրյա ժամկետում կայացնում է գործը վարույթ ընդունելու մասին որոշում:

2. Գործը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը սույն օրենսգրքի 123-րդ հոդվածով սահմանված կարգով ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

ՀՈՂՎԱԾ 294. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ ԳՈՐԾԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

1. Ստորադաս դատարանում գործի քննությանը մասնակցած դատավորը չի կարող մասնակցել տվյալ գործի նոր քննությանը:

ՀՈՂՎԱԾ 295. ԳՈՐԾԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Գործի նոր քննությունը դատարանում իրականացվում է դատարանում գործերի քննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններով՝ հաշվի առնելով սույն գլխի առանձնահատկությունները:

2. Գործի նոր քննության ժամանակ չեն կարող փոխվել հայցի առարկան, հիմքը:

ՀՈՂՎԱԾ 296. ԳՈՐԾԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

1. Դատարանում գործի նոր քննությունն իրականացվում է վերադաս դատարանի որոշման հիման վրա՝ վերադաս դատարանի սահմանած ծավալով:

2. Գործի նոր քննության ժամանակ վերադաս դատարանի կողմից տվյալ գործով կիրառման ենթակա նորմերի վերաբերյալ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները պարտադիր են ստորադաս դատարանի համար:

3. Գործի նոր քննության ժամանակ գործին մասնակցող անձինք չեն կարող ներկայացնել նոր ապացույցներ, բացառությամբ սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

4. Գործի նոր քննության ժամանակ գործին մասնակցող անձը կարող է ներկայացնել նոր ապացույցները, եթե դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելիս այդ անձի վրա դրել է այնպիսի փաստ ապացուցելու պարտականություն, որը գործի նախորդ քննության ժամանակ նրա վրա չէր դրվել:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված փաստը հաստատող կամ մերժող նոր ապացույց կարող են ներկայացնել նաև գործին մասնակցող մյուս անձինք, բացառությամբ այն դեպքի, երբ գործի նախորդ քննության ժամանակ այդ փաստի ապացուցման պարտականությունը դրված է եղել նրանց վրա:

6. Գործի նախորդ քննությունների ժամանակ չթույլատրված ապացույցները նոր քննության ժամանակ ենթակա չեն հետազոտման և գնահատման, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատական ակտը բեկանվել է տվյալ ապացույցը թույլատրված չլինելու հիմքով:

ԲԱԺԻՆ VIII

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՍ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 39

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՍ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈԴՎԱԾ 297. ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՍ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԸ ՎԵՐԱՆԱՅՈՂ ԴԱՏԱՐԱՆԸ

1. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը կարող է վերանայվել նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով:

2. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով առաջին աստիճանի դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը վերանայում է վերաքննիչ դատարանը:

3. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանների՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը վերանայում է վճռաբեկ դատարանը:

ՀՈՂՎԱԾ 298. ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեն՝

- 1) գործին մասնակցող անձինք և նրանց իրավահաջորդները.
- 2) գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

ՀՈՂՎԱԾ 299. ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Նոր երևան եկած հանգամանքները հիմք են դատական ակտի վերանայման համար, եթե՝

1) բողոք ներկայացրած անձն ապացուցում է, որ այդ հանգամանքները հայտնի չեն եղել և չէին կարող հայտնի լինել գործին մասնակցող անձանց և այդ հանգամանքները գործի լուծման համար ունեն էական նշանակություն.

2) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված՝ վկայի սուտ ցուցմունքները, փորձագետի ակնհայտ կեղծ եզրակացությունը, թարգմանչի ակնհայտ սխալ թարգմանությունը, փաստաթղթերի կամ իրեղեն ապացույցների կեղծված լինելը հանգեցրել են ապօրինի կամ չհիմնավորված դատական ակտ կայացնելուն.

3) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատվել է, որ գործին մասնակցող անձինք կամ նրանց ներկայացուցիչները կամ դատավորը, գործի քննության հետ կապված, կատարել են հանցավոր արարք:

ՀՈՂՎԱԾ 300. ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

1. Նոր հանգամանքները հիմք են դատական ակտի վերանայման համար, եթե՝

1) Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը տվյալ քաղաքացիական գործով դատարանի կիրառած օրենքի դրույթը ճանաչել է Սահմանադրությանը հակասող և անվավեր կամ այն ճանաչել է Սահմանադրությանը համապատասխանող, սակայն որոշման եզրափակիչ մասում բացահայտելով դրա սահմանադրաիրավական բովանդակությունը՝ գտել է, որ այդ դրույթը կիրառվել է այլ մեկնաբանությամբ.

2) Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած վճռով կամ որոշմամբ հիմնավորվել է անձի՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավունքի խախտման փաստը,

3) վերացվել է այն դատական ակտը, դատավճիռը կամ այն վարչական ակտը, որը հիմք է ծառայել տվյալ դատական ակտի կայացման համար,

4) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով անվավեր է ճանաչվել այն գործարքը, որը հիմք է ծառայել տվյալ դատական ակտի կայացման համար:

ՀՈԴՎԱԾ 301. ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ԲՈՂՈՔ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ԺԱՄԿԵՏԸ

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք կարող է բերվել 3 ամսվա ընթացքում, որի հաշվարկը սկսվում է՝

1) սույն օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում՝ այն պահից, երբ բողոք բերող անձն իմացել է կամ կարող էր իմանալ դրանց ի հայտ գալու մասին.

2) սույն օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված դեպքերում՝ դատավճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից.

3) սույն օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշումն ուժի մեջ մտնելու օրվանից.

4) սույն օրենսգրքի 2300-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած վճիռը կամ որոշումն այդ դատարանի կանոնակարգերով սահմանած կարգով այդ դատարանի դիմած անձին հանձնելու օրվանից,

5) սույն օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ այն դատական կամ վարչական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից, որով վերացվել է համապատասխան դատական ակտը, դատավճիռը կամ վարչական ակտը.

6) սույն օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ դատարանի դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

2. Գործին մասնակցող անձի իրավահաջորդը նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք կարող է բերել նյութական իրավահարաբերությունում իրավահաջորդ ճանաչվելու պահից 3 ամսվա ընթացքում, եթե սույն հոդվածի 1-ին մասում սահմանված ժամկետում համապատասխան գործին մասնակցող անձը չի կարողացել իրացնել բողոք բերելու իր իրավունքը մահվան պատճառով:

3. Դատական ակտի վերանայման բողոք չի կարող ներկայացվել, եթե դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի:

ՀՈԴՎԱԾ 302. ԲՈՂՈՔԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտը վերանայելու բողոքը պետք է պարունակի՝

1) այն դատարանի անվանումը, որին բողոքը հասցեագրվում է,

2) բողոք բերող անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները),

3) վերանայման ենթակա դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և գործի համարը,

4) դատական ակտի վերանայման համար հիմք հանդիսացող նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքի շարադրանքը, ինչպես նաև գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները,

5) բողոք բերող անձի ներկայացվող պահանջը,

6) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը:

2. Բողոքին կցվում է նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը հաստատող ապացույցը՝ բացառությամբ սույն օրենսգրքի 300-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով բողոք բերելու դեպքերի, իսկ նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը հաստատող ապացույցը ինքնուրույն ձեռք բերելու անհնարինության դեպքում՝ ապացույց պահանջելու մասին միջնորդություն:

3. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը ստորագրում է բողոք բերող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի լիազորությունները հավաստվում են սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

ՀՈԴՎԱԾ 303. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹ ՀԱՐՈՒՑԵԼԸ

1. Դատարանը բողոքը ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում, որոշում է կայացնում նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու կամ բողոքը վերադարձնելու մասին, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 172-րդ և 183-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջներին:

2. Դատարանը դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու վերաբերյալ որոշում կայացնելուց հետո այն պատշաճ ձևով ուղարկում է բողոք ներկայացրած անձին և գործին մասնակցող այլ անձանց՝ նշելով բողոքի քննության ժամանակը և վայրը:

3. Դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու վերաբերյալ որոշմամբ դատարանը կարող է միաժամանակ լրիվ կամ մասամբ կասեցնել դատական ակտի գործողությունը:

4. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձվում է, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 302-րդ հոդվածով նախատեսված պահանջները.

2) բողոքում նշված դատական ակտի վերանայումը ենթակա չէ այն դատարանին, որին հասցեագրվել է բողոքը.

3) բողոքը ներկայացվել է դրա համար սույն օրենսգրքով նախատեսված ժամկետի խախտմամբ, և բողոք ներկայացրած անձը միջնորդություն չի ներկայացրել դավերականգնելու մասին կամ նման միջնորդությունը մերժվել է.

4) բողոքը ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 301 հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված ժամկետը լրանալուց հետո

5) մինչև դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու մասին որոշում կայացնելը բողոք ներկայացրած անձից դիմում է ստացվել այն վերադարձնելու մասին.

6) դատական ակտը վերանայելու համար հիմք դարձած՝ նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը հաստատող ապացույց չի ներկայացվել:

ՀՈԴՎԱԾ 304. ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

1. Նոր երևան եկած հանգամանքներով կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտերը վերանայելիս սույն օրենսգրքի 297-րդ հոդվածում նշված դատարանները վերանայման կարգով գործը քննում են համապատասխան դատարանում գործերի քննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններին համապատասխան, եթե սույն գլխով այլ բան նախատեսված չէ:

2. Այդ վարույթի արդյունքում կայացված դատական ակտում դատարանը կարող է չփոփոխել վերանայված դատական ակտի եզրափակիչ մասը, միայն եթե ծանրակշիռ փաստարկների մատնանշմամբ հիմնավորում է, որ սույն օրենսգրքի 299-րդ կամ 300-րդ հոդվածներով նախատեսված հանգամանքներն ըստ էության չէին կարող ազդել գործի ելքի վրա:

3. Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան:

ԲԱԺԻՆ IX

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼԸ

ԳԼՈՒԽ 40

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼԸ

ՀՈԴՎԱԾ 305. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

1. Յուրաքանչյուր անձ, ով գտնում է, որ իրեն վերաբերող քաղաքացիական գործով սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ընդունված վերջնական դատական ակտով խախտվել է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով նախատեսված իր իրավունքը կամ ազատությունը, ունի Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող և քաղաքացիական գործեր քննելու իրավասություն ունեցող միջազգային դատարան դիմելու իրավունք :

2. Սույն գլխի իմաստով վերջնական դատական ակտ է համարվում առաջին ատյանի դատարանի, վերաքննիչ դատարանի կամ վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացված գործը լուծող կամ գործի քննությունը սկսելը կամ շարունակելը բացառող դատական ակտը, որը մտել է օրինական ուժի մեջ և ենթակա չէ բողոքարկման:

3. Միջազգային դատարան դիմելու իրավունքը ծագում է վերջնական դատական ակտն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ համապատասխան միջազգային դատարանի հիմնադիր պայմանագրով կամ նրա լիազորությունները սահմանող միջազգային այլ պայմանագրերով (այսուհետ՝ միջազգային դատարանի կանոնակարգերով) սահմանված պահից:

4. Միջազգային դատարան դիմելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը սահմանվում է տվյալ միջազգային դատարանի կանոնակարգերով:

ՀՈԴՎԱԾ 306. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Միջազգային դատարան դիմելու կարգը սահմանվում է համապատասխան միջազգային դատարանի կանոնակարգերով:

2. Վճռաբեկ դատարանը և տվյալ գործով դատական ակտ կայացրած Հայաստանի Հանրապետության մյուս դատարանները միջազգային դատարան դիմած անձին, նրա օրինական ներկայացուցչին կամ ներկայացուցչին տրամադրում են տվյալ գործին առնչվող փաստաթղթերը, դրանց պատճենները:

ՀՈՂՎԱԾ 307. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱԶԱԿՑԵԼՈՒ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎՃՌԱԲԵՎ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Միջազգային դատարանի վարույթում գտնվող գործի հետ կապված հանգամանքներ պարզելու կամ ապացույցներ, փաստաթղթեր և այլ նյութեր ներկայացնելու վերաբերյալ այդ դատարանի կողմից ուղարկված հարցումներին Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանը պատասխանում և անհրաժեշտ նյութերն ու փաստաթղթերն այդ դատարան է ներկայացնում 15-օրյա ժամկետում, եթե միջազգային դատարանի կանոնակարգերով այլ ժամկետ սահմանված չէ:

2. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանը միջազգային դատարանին աջակցում է տվյալ գործով այդ դատարանին հետաքրքրող բոլոր հանգամանքների պարզաբանման համար՝ ելնելով Հայաստանի Հանրապետության դատարանների կողմից գործի քննության ընթացքում թույլ տրված դատական սխալները բացահայտելու և արդարադատության շահը մինչև վերջ պաշտպանելու անհրաժեշտությունից:

ԲԱԺԻՆ X

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 41

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ՀՈՂՎԱԾ 308. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Օտարերկրյա քաղաքացիները և իրավաբանական անձինք, քաղաքացիություն չունեցող անձինք, պետությունները, հանրային իրավական կազմավորումները, միջազգային կազմակերպությունները (այսուհետ՝ օտարերկրյա անձինք) իրավունք ունեն իրենց իրավունքների և շահերի պաշտպանության համար դիմելու Հայաստանի Հանրապետության դատարաններ:

2. Օտարերկրյա անձինք Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին և իրավաբանական անձանց հավասար օգտվում են դատավարական իրավունքներից և կրում են դատավարական պարտականություններ:

3. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված դեպքերում օտարերկրյա անձանց համար կարող են սահմանվել վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոք բերելու ավելի երկարատև ժամկետներ:

4. Հայաստանի Հանրապետությունը կարող է սահմանել դատավարական իրավունքների պատասխան սահմանափակումներ այն պետությունների օտարերկրյա անձանց նկատմամբ, որոնց դատարաններում թույլ են տրվում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց դատավարական իրավունքների սահմանափակումներ:

ՀՈՂՎԱԾ 309. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ գործերով դատավարությունը դատարաններում իրականացվում է սույն օրենսգրքին և Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներին համապատասխան:

ՀՈՂՎԱԾ 310. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐՈՎ

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարաններն օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ քաղաքացիական գործերը քննում են, եթե պատասխանողը հայցի հարուցման պահին բնակվում կամ գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

2. Հայաստանի Հանրապետության դատարաններն իրավունք ունեն նաև քննել օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ քաղաքացիական գործեր, եթե՝

1) այդ մասին առկա է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացու կամ իրավաբանական անձի և օտարերկրյա անձի միջև համաձայնություն.

2) պատասխանողը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ունի գույք.

3) ամուսնալուծության վերաբերյալ գործով՝ ամուսիններից թեկուզև մեկը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի է.

4) առողջությանը, պատվին, արժանապատվությանը, գործարար համբավին և կերակրողի մահվամբ պատճառված վնասի վերաբերյալ գործով վնասը պատճառվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

5) գույքին պատճառված վնասը հատուցելու գործով վնասի հատուցման պահանջը ներկայացնելու համար հիմք ծառայած գործողությունը կամ այլ հանգամանքը տեղի է ունեցել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

6) օտարերկրյա անձի մասնաճյուղը կամ ներկայացուցչությունը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

7) հայցը բխում է պայմանագրից, որով կատարումը տեղի է ունեցել կամ պետք է տեղի ունենա Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

8) հայցը բխում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեղի ունեցած անհիմն հարստացումից:

3. Սույն հոդվածով նախատեսված կանոնների պահպանմամբ դատարանի կողմից քննության ընդունված գործը դատարանը լուծում է ըստ էության, եթե անգամ գործի քննության ընթացքում որևէ հանգամանքի ուժով գործն ընդդատյա է դարձել այլ պետության դատարանին:

4. Օտարերկրյա անձի մասնակցությամբ գործի ընդդատությունը որոշվում է սույն օրենսգրքի 3-րդ գլխի կանոններով:

ՀՈԴՎԱԾ 311. ԴԱՏԱԿԱՆ ԻՄՈՒՆԻՏԵՏԸ

1. Դատարանում օտարերկրյա պետության դեմ հայց հարուցելը, նրան որպես երրորդ անձ գործին մասնակից դարձնելը, օտարերկրյա պետությանը պատկանող՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող գույքի վրա արգելանք դնելը ու դրա նկատմամբ հայցի ապահովման այլ միջոցներ ձեռնարկելը, դատարանի վճռի հարկադիր կատարման կարգով այդ գույքի վրա բռնագանձում տարածելը թույլատրվում է միայն համապատասխան պետության իրավասու մարմինների համաձայնությամբ, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

2. Միջազգային կազմակերպությունների դատական իմունիտետը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

ՀՈՂՎԱԾ 312. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՆՈՒՑՆ ԱՆՁԱՆՑ ՄԻՋԵՎ ՆՈՒՑՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԵՎ ՄԻԵՎՆՈՒՑՆ ՀԻՄՔԵՐՈՎ ՎԵՃԻ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարանը հայցը թողնում է առանց քննության, եթե մինչև Հայաստանի Հանրապետության դատարանում հայց հարուցելը օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը քննության է ընդունել և հայցն առանց քննության թողնելու պահի դրությամբ քննում է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի և միևնույն հիմքերով վեճի վերաբերյալ գործ:

2. Հայաստանի հանրապետության դատարանը կարճում է գործի վարույթը, եթե օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը կայացրել է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի և միևնույն հիմքերով վեճի վերաբերյալ գործով վճիռ, որը մտել է օրինական ուժի մեջ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին կետում նշված հետևանքները չեն առաջանում, եթե օտարերկրյա պետության դատարանի կայացրած կամ ապագա վճիռը ենթակա չէ ճանաչման կամ կատարման Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կամ համապատասխան գործը վերաբերում է Հայաստանի Հանրապետության դատարանի բացառիկ ընդդատությանը:

ԲԱԺԻՆ XI

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԼՈՒԽ 42

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ

ՀՈՂՎԱԾ 313. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարանների հարցումներով օտարերկրյա պետությունների տարածքներում դատավարական գործողությունների կատարումը, ինչպես նաև դատական ծանուցագրերի, որոշումների, վճիռների և այլ

փաստաթղթերի հանձնումը և սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ գործողությունների կատարումը, ներառյալ՝ օտարերկրյա պետությունների իրավասու դատարանների հարցումներով Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Հայաստանի Հանրապետության դատարանների կողմից դատավարական գործողությունների կատարումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով և սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

2. Օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանի հարցմամբ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում դատավարական գործողություններ կատարելիս Հայաստանի Հանրապետության դատարանները կիրառում են սույն օրենսգրքի կանոնները՝ համապատասխան միջազգային պայմանագրով նախատեսված բացառություններով:

3. Օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումների հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության տարածքում դատավարական գործողություններ կատարելիս Հայաստանի Հանրապետության դատարանները կարող են կիրառել համապատասխան օտարերկրյա պետության քաղաքացիական դատավարության օրենսդրության նորմերը, եթե այդ նորմերի կիրառման հնարավորությունը նախատեսված է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով, կամ եթե այդ նորմերը չեն հակասում սույն օրենսգրքին և քաղաքացիական դատավարության նորմեր պարունակող՝ Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներին:

4. Օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումները Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կատարվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված ժամկետներում, եթե համապատասխան միջազգային պայմանագրով այլ ժամկետ սահմանված չէ:

ՀՈՂՎԱԾ 314. ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով քաղաքացիական գործերով դատարաններին առնչվող փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու հարցերով հաղորդակցությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության միջոցով, իսկ միջազգային պայմա-

նագրով նախատեսված լինելու դեպքում՝ դիվանագիտական ուղիներով, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության դատարանների և օտարերկրյա պետության դատարանների միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով:

2. Եթե հաղորդակցությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության միջոցով, ապա վերջինս օտարերկրյա պետության դատարանից ստացված հարցումն անհապաղ ուղարկում է Հայաստանի Հանրապետության այն դատարան, որը, սույն օրենսգրքին համապատասխան, իրավասու է իրականացնելու համապատասխան դատավարական գործողությունը, անկախ այն հանգամանքից, հարցման մեջ ճիշտ է նշված այդ դատարանը, թե ոչ:

3. Եթե իրավական օգնության մասին հարցումը ներկայացրել է Հայաստանի Հանրապետության դատարանը օտարերկրյա պետություն ուղարկելու համար, ապա Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությունը պարզում է հարցման համապատասխանությունը տվյալ միջազգային պայմանագրով սահմանված կարգին և ներկայացվող պահանջներին, որից հետո՝ եռօրյա ժամկետում, ներկայացնում է օտարերկրյա պետության իրավասու մարմին: Եթե պարզվի, որ հարցումը կազմված է թերություններով, ապա Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությունը Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան դատարանին առաջարկում է վերացնել դրանք, որից հետո հարցումն ուղարկում է օտարերկրյա պետության իրավասու մարմին:

4. Եթե իրավական օգնությունն իրականացվում է դիվանագիտական ուղիներով կամ Հայաստանի Հանրապետության դատարանի և օտարերկրյա պետության դատարանի միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով, ապա օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումն ստացած Հայաստանի Հանրապետության դատարանը, եթե հարցման կատարումը չի մտնում իր իրավասության մեջ, դա վերահասցեագրում է սույն օրենսգրքով իրավասու դատարան:

5. Դիվանագիտական ուղիներով կամ դատարանների միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու հարցումների կատարման մասին Հայաստանի Հանրապետության դատարանները յուրաքանչյուր հարցման կապակցությամբ ծանուցում են Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարություն՝ նշելով հարցումը կազմելու (ստանալու)

տարին, ամիսը, ամսաթիվը, հարցումը կազմած դատարանի անվանումը, հարցման համառոտ բովանդակությունը, հարցումը կատարած դատարանի անվանումը և կատարման համառոտ բովանդակությունը:

ՀՈՂՎԱԾ 315. ՄԵԿԻՑ ԱՎԵԼԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐԵԼԸ

1. Եթե օտարերկրյա պետության դատարանի ներկայացրած քաղաքացիական գործերով իրավական օգնություն ցույց տալու վերաբերյալ հարցման կատարման պարտավորությունը բխում է տվյալ պետության հետ կնքած Հայաստանի Հանրապետության մեկից ավելի միջազգային պայմանագրերից, ապա կիրառվում են հետևյալ կանոնները. եթե հարցման մեջ՝

1) նշված է, թե որ միջազգային պայմանագրի հիման վրա է դա կազմվել և ներկայացվել, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է այդ միջազգային պայմանագրով.

2) նշված են տվյալ օտարերկրյա պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող մեկից ավելի միջազգային պայմանագրեր, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է հարցման մեջ նշված այն միջազգային պայմանագրով, որն առավել ամբողջական լուծում է տալիս հարցման կատարման հետ կապված հարցերին՝ միաժամանակ կիրառելով մյուս պայմանագրի (պայմանագրերի) այն դրույթները, որոնք նախատեսված չեն առավել ամբողջական լուծում տվող միջազգային պայմանագրով, բայց հարցումն առավել լրիվ և արագ կատարելու հնարավորություն են ընձեռում.

3) նշում չկա տվյալ պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող որևէ միջազգային պայմանագրի վերաբերյալ, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է այն միջազգային պայմանագրով, որն առավել ամբողջական լուծում է տալիս հարցման լիարժեք կատարման հետ կապված հարցերին, որի ընթացքում չի բացառվում նաև տվյալ օտարերկրյա պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող համապատասխան մյուս պայմանագրի (պայմանագրերի) այն դրույթների կիրառումը, որը լրացնում է այն պայմանագրին, որով դատարանը ղեկավարվում է:

ՀՈՂՎԱԾ 316. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻՑ ԲԽՈՂ ՀԱՐՑՄԱՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ ՄԵՐԺԵԼԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրի հիման վրա օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանի ներկայացրած հարցումների կատարումը կարող է մերժվել այդ պայմանագրով նախատեսված հիմքերով:

2. Եթե հարցումը ներկայացրել է այն օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը, որի հետ Հայաստանի Հանրապետությունը կապված է մեկից ավելի միջազգային պայմանագրերով, ապա հարցման կատարումը կարող է մերժվել, եթե՝

1) մերժման համար հիմք դարձած հանգամանքը (պայմանը) նախատեսված է բոլոր միջազգային պայմանագրերով, անկախ նրանից՝ հարցումը կազմվել և ներկայացվել է մերժման համար հիմք դարձած հանգամանքը (պայմանը) նախատեսող, թե միջազգային այլ պայմանագրին համապատասխան.

2) հարցման կատարումը կարող է վնասել Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական կարգին, ինքնիշխանությանը, ազգային անվտանգությանը:

ՀՈՂՎԱԾ 317. ԱՆՁԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅՄԱՆԱԼԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի չհամարվող և օտարերկրյա պետություններում գտնվող՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության դատարան կանչված և դատարան ներկայացած քաղաքացիական գործով վկան և փորձագետը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու ընթացքում օգտվում են վկայի և փորձագետի համար՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքներից: Այդ անձինք Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու ընթացքում իրավախախտումներ թույլ տալու դեպքում ենթակա են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված պատասխանատվության այն ծավալով և չափով, որքանով թույլատրվում է համապատասխան միջազգային պայմանագրով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին կետի կանոնները տարածվում են նաև օտարերկրյա քաղաքացիներ համարվող և Հայաստանի Հանրապետության դատարան ներկայա-

ցած և տվյալ քաղաքացիական գործով հայցվորի ու պատասխանողի կամ նրանց ներկայացուցիչների կարգավիճակ ունեցող անձանց վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 318. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՃԱՆԱԶԵԼԸ

1. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերին համապատասխան, այլ պետությունների դատարանների քաղաքացիական գործերով կայացրած վճիռները, որոշումները, ինչպես նաև այլ պետությունների արբիտրաժային տրիբունալների վճիռները և որոշումները (այսուհետ՝ դատական ակտեր), որոնք կատարում են պահանջում, ենթակա են ճանաչման Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

2. Հայաստանի Հանրապետությունում կատարման ենթակա միջազգային արբիտրաժի վճիռները կամ որոշումները (այսուհետ՝ որոշումները) նույնպես ենթակա են ճանաչման, եթե տվյալ միջազգային արբիտրաժի վերաբերյալ միջազգային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ:

3. Այլ պետությունների դատական ակտերը Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչելու վերաբերյալ որոշում կայացնելու իրավասություն ունեն՝

1) Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատը, եթե ճանաչման ենթակա դատական ակտը կայացրել է այլ պետության բարձրագույն դատական մարմինը.

2) Հայաստանի Հանրապետության վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը, եթե ճանաչման ենթակա դատական ակտը կայացրել է այլ պետության վերաքննիչ դատարանը.

3) Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի դատարանը, որի իրավասության մեջ մտնող տարածքում պետք է կատարվի դատական ակտը, եթե վերջինս կայացրել է այլ պետության առաջին ատյանի դատարանը կամ արբիտրաժային տրիբունալը.

4. Եթե միջազգային արբիտրաժի որոշումը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կատարելու համար տվյալ միջազգային արբիտրաժի վերաբերյալ միջազգային պայմանագրերին համապատասխան ենթակա է ճանաչման, ապա

ճանաչման վերաբերյալ որոշումը կայացնում է Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանը:

5. Ճանաչման վերաբերյալ որոշում կայացնելու համար այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը՝ սույն հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերով սահմանված իրավասությանը համապատասխան, Հայաստանի Հանրապետության դատարաններ է ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությունը:

6. Եթե այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը ճանաչելու նպատակով անմիջականորեն հասցեագրվել է Հայաստանի Հանրապետության որևէ դատարան, ապա վերջինս պարտավոր է՝

1) դրա ճանաչման վերաբերյալ որոշում կայացնել, եթե սույն հոդվածի կանոններին համապատասխան՝ ինքն այդ հարցում իրավասու է.

2) այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը վերահասցեագրել սույն հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի համաձայն իրավասու համարվող դատարան:

7. Այլ պետության դատարանի դատական ակտի կամ միջազգային արբիտրաժի որոշման ճանաչման վերաբերյալ որոշում կայացրած Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարանը եռօրյա ժամկետում այդ մասին ծանուցում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությանը՝ ուղարկելով որոշման պատճենը:

ՀՈՂՎԱԾ 319. ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ԿԱՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇՈՒՄ ԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը ճանաչելու վերաբերյալ որոշում կայացնելիս Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարանը պարզում է միայն, թե որքանով է այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը համապատասխանում այն պահանջներին, որոնք սահմանված են Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան միջազգային պայմանագրով:

2. Համապատասխան միջազգային պայմանագրի պահանջները պահպանած լինելու և ճանաչումը մերժելու՝ տվյալ միջազգային պայմանագրով նախատեսված հիմքերի բացակայության դեպքում Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարանը որոշում է կայացնում այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչելու մասին:

3. Այլ պետության դատարանի դատական ակտը կամ միջազգային արբիտրաժի որոշումը ճանաչելու վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարանի կայացրած որոշումը կատարվում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով>>:

ՀՈՂՎԱԾ 2. ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԵՎ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Մինչև սույն օրենքի ընդունումը ներկայացված հայցադիմումների և բողոքների վարույթ ընդունելու հարցը դատարանը լուծում է մինչև սույն օրենքի ընդունումը գործող կանոններով:

2. Մինչև սույն օրենքի ընդունումը հարուցված այն քաղաքացիական գործերը, որոնք գտնվում են առաջին ատյանի դատարանի վարույթում, ենթակա են քննության և լուծման մինչև սույն օրենքի ընդունումը գործող կանոններով:

3. Սույն օրենքը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող տասներորդ օրվանից: